

**TAVŞANLI KÜLTÜR VE TARİH
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ**

Yerel Süreli Yayın

Yıl: 4 Sayı: 7 Ocak-Haziran 2014

Altı ayda bir yayınlanır

ISSN
2146-3174

SAHİBİ

Tavşanlı Araştırmaları Grubu Adına
Numan HATİPOĞLU
Tavşanlı Kaymakamı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail KARTAL

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mehmet PELVAN

YAYIN KURULU

Hasan EFE
İsmail KARTAL
Mecit AMİL
Mehmet ATABAY
Mehmet PELVAN
Melahat ARSLAN
Mesut KOCAMAN
Mustafa GÖKTEKİN
Numan HATİPOĞLU
Orhan KASAP
İsmail BALI
Yakup ÇELEBİ

İLETİŞİM

Tavşanlı Kaymakamlığı

KÜTAHYA

Tel: 0274. 614 10 09

Faks: 0274. 614 69 59

tavsanliarastirmalari@gmail.com

ismailkartal43@gmail.com

mehmetpelvan@hotmail.com

BASKI

UYUM AJANS

ANKARA

Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların sorumluluğu sahiplerine aittir. İzinsiz yazı, belge ve fotoğraf kullanılamaz.

EDİTÖRDEN

Kiymetli okuyucularımız; Yüce Rabbimizin izniyle dergimizin 7. sayısını çıkartmış bulunmaktayız. Amacımız; ilçemizin tarihi ve kültürü konusunda daha güzele, daha mükemmele ulaşmak ve bu alanda sizlere en güzel çalışmaları sunmaktır..

Bu dergiyi çıkartan Tavşanlı Tarih ve Kültür Komisyonu 18/01/2010 tarihinde Kaymakamımız Numan HATİPOĞLU'nun başkanlığında kurulmuştur. Amacımız Tavşanlı'nın tarih ve kültür zenginliklerini ortaya koymak, bu değerlerin yok olup gitmesini engellemek ve bunları gelecek nesillere aktarmaktır.

Çünkü kültürel değerler hatırlandıkça veya yaşandıkça unutulmaz. Bu düsturla yola çıkan ekibimiz bu tarihten itibaren çalışmalara başlamış, birçok alanda saha araştırması yapmış ve bu araştırmaları yazılı hale getirmiştir. Bu çalışmaları, belge ve sonuçları kitaplarda veya dergilerimizde yayınlamışlardır. Fedakârca çalışarak bu eserleri ortaya koyan bu arkadaşlarımızı kutluyorum.

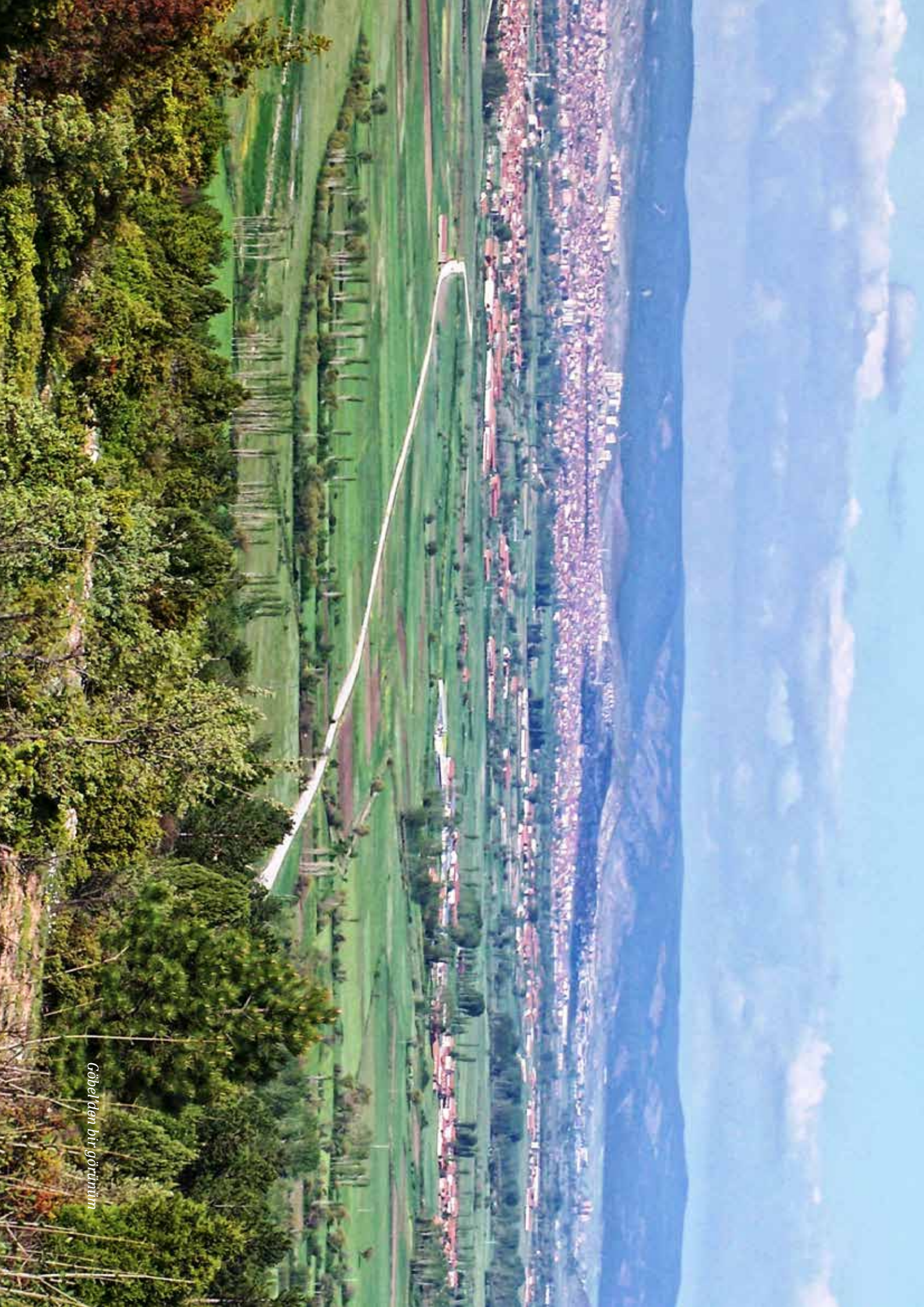
Bu dergimizin 7. Sayısı; Tavşanlı Kaymakamlığı ve Tavşanlı Belediyesi tarafından 1000 adet olarak bastırılmıştır. Bizleri destekleyen ve dergimizin yayınlanmasını sağlayan Kaymakamımız Numan HATİPOĞLU, Belediye Başkanımız Sayın Mustafa GÜLER ve tüm personellerine teşekkürlerimizi sunarız.

Gelecek sayımızda buluşmak üzere hoşça kalın.

Saygılarımla...

İsmail Kartal

Genel Yayın Yönetmeni

Göbel den bir görünü

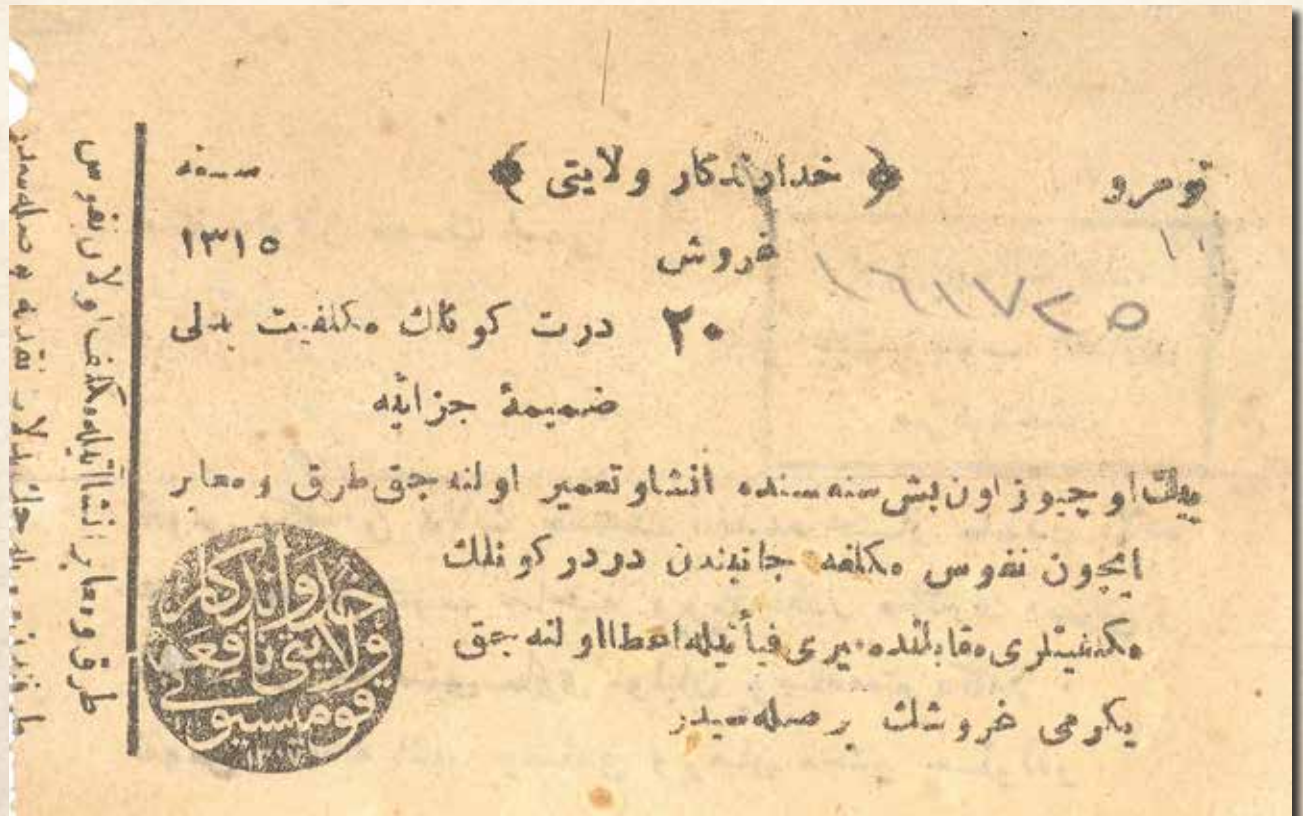

İçindekiler

S. No Konu

- 1 EDITÖRDEN
- 4 Belgeli-Yorum / Ömer Faruk DİNÇEL
- 6 Haberler
- 10 Tunçbilek Linyit Tarihine Bir Bakış / Abdullah ÇELİK
- 16 Soma Maden Faciası / Mehmet PELVAN
- 18 Mükellef / Orhan KASAP
- 20 Kömür; Ekmek mi, Taş mı, Elmas mı? / Mustafa GÖKTEKİN
- 23 Türkler'den Önce Tavşanlı'nın Tarihi / Hasan EFE
- 30 Tavşanlı Belediyesi Müzesi / Osman GÖNEY
- 32 Tavşanlı'da İlk Televizyon Yayınları Nasıl İzlendi? / Yakup ÇELEBİ
- 35 Bir Hıdırellez Geleneği Üyücek Köyünde Çiğden Yoğurt Mayalama / İsmail KARTAL
- 37 Soluganlar Mahallesi (Balıköy Beldesi) / Muharrem ŞAYİN
- 41 Tavşanlı ve Çevresindeki Gelenek, Görenek ve Âdetler / İsmail BALI
- 44 Nuri Fuat ÖZİĞDECİ / Ahmet ÖZTÜRK
- 47 Moymul Tayyare Meydanı / Mehmet KÖSE
- 50 Harman Yeri / İsmail AYVAZOĞLU
- 54 Öksüzler Köyü / Numan ÖZAY
- 59 Emekli Öğretmen Abdurrahman KAÇAR İle Yapılan Söyleşi / Ahmet KAÇAR
- 62 Işıklar Evi / Mesut KOCAMAN - Elif YILMAZEL
- 66 Ahmet ULUÇAY'ın Arkasındaki Gizli Kahraman: İsmail MUTLU / Yakup ÇELEBİ
- 68 Efsanelerimiz: Gelin Daşı / Mehmet Pelvan
- 71 Davet / Ahmet BAŞARAN
- 72 Garak Hasan (Baş Eşekli Hasan Ağa) / Adnan YAZICI
- 74 Mehmet Mazhar Biricik (Mazhar Usta) / Süleyman Çelebi
- 75 Nüfus Defterine Göre 1831-1833 Yıllarında Tavşanlı'daki Medreseler ve Bu Medreselerde Okuyan Talebeler / Ömer Faruk DİNÇEL
- 79 Mahrama (Şerefe) / Halil ORAL
- 81 Uçar Otobüsleri / Ethem UÇAR
- 83 Milli Mücadele'de Yaşanan Büyük Bir Dram: Derbent Faciası / Mesut KOCAMAN
- 87 Arşiv Odası / Ömer Faruk DİNÇEL

BELGELİ-YORUM

Ömer Faruk DİNÇEL / Tarih Öğretmeni

BELGE:

Okunuşu:

Ön yüzü:

Tarih: Rumi 16 Ağustos 1315- Miladi 1899

Cild 1. Mühür (Muhtâr-ı mahalle Câmî '-i kebîr). Pul (yapışdırılıb muhtârı mühürlıyecekdir)

Mükellef olan nüfusun ismi

Ermudzâde Halil Efendi

Tevellüdü: Rumi 1263 –Miladi 1847

Nüfus-ı mükellefeden bedelât-ı nakdiyyenin ahzından muhtâr cânibinden bâlâda muharrer mahalle mühürlenüb sâhibine virilecekdir. Muhtarın mührini ve mükellef nüfusun ismini hâvî olmayan pusula mu'teber değildir. Nüfus-ı mükellefeye işbu pusulayı vormeyen muhtâr mes'uldür.

Arka yüzü:

Numro: 10

(Hüdâvendigâr Vilâyeti)

Sene: 1315

161725 gurus

20 günlük mükellefiyet bedeli zamîme-i cezâiye

Binüçyüz on beş senesinde inşâ ve ta'mîr olınacak tarik ve miâber için nüfus-ı mükkelefe cânibinden dörder günlük mükellefiyetleri mukâbilinde mîrî fiyatla i'tâ olınacak yigirmi gurusun pusulasıdır. Mühür (Hüdâvendigâr Vilâyeti Nâfia Komisyonu)

YORUM:

Yukarıda okunuşunu verdiğimiz belge; Miladi 1899 yılında Tavşanlı'nın Cami-i kebir (Ulucami) Mahallesinde ikamet eden Ermudoğlu (Armutlar sülalesinden) Halil Efendi'ye verilen mükellefiyet pusulasıdır.

Osmanlı Devleti'nde 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren 18 ile 60 yaş arasındaki erkekler yol vergisi mükellefi olmuşlardır. Mükellef olanlar yol, köprü vb. işlerde çalıştırılır, çalışmayacak durumda olanlardan ise para bedeli alınır. Belgeden; bu pusulayı şahsa muhtarın verdiğini, Armutlar sülalesinden Halil Efendi'nin 1847 doğumlu ve o tarihte 52 yaşında olduğunu anlıyoruz.

KOMİSYON ÜYELERİ TANITIM STANDI AÇTI

Tavşanlı Kaymakamlığı bünyesinde kurulan “Tavşanlı Tarih ve Kültür Araştırmaları Komisyonu” üyeleri Ramazan ayının hareketliliğini değerlendirmek için iftar ve sahur arası cumhuriyet meydanında stant açtı. Stant da; tarih ve kültür alanında komisyon üyelerinin bu güne kadar yapmış olduğu çalışmalar, çıkardıkları dergiler, yazarların kitapları sergilendi.

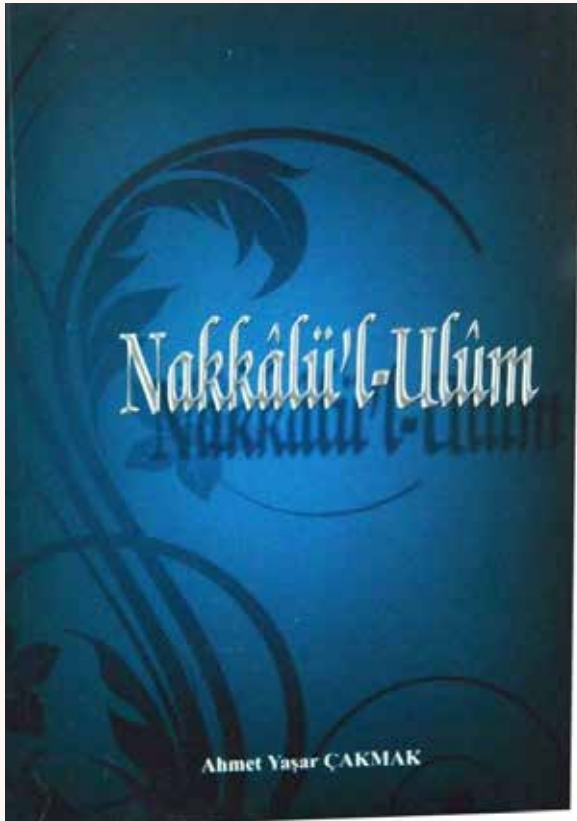
Hükümet Konağı önüne açılan tanıtım standını ilk gün; Kütahya Valisi Şerif Yılmaz, Tavşanlı Kaymakamı Numan Hatipoğlu, Tavşanlı Belediye Başkanı Mustafa Güler ve bazı siyasiler ziyaret etti.

İki akşam devam eden komisyonun tanıtım standı, halkın teveccühünü kazanarak büyük bir beğeni topladı.

Komisyon Toplantısı

Tavşanlı Tarih Kültür Araştırmaları Komisyonu toplantısı, Tavşanlı Kaymakamı Numan Hatipoğlu başkanlığında gerçekleşti. Komisyon çalışmaları ve derginin yeni sayısının yayına hazırlanması ile ilgili yapılan çalışmalar son kez gözden geçirildi.

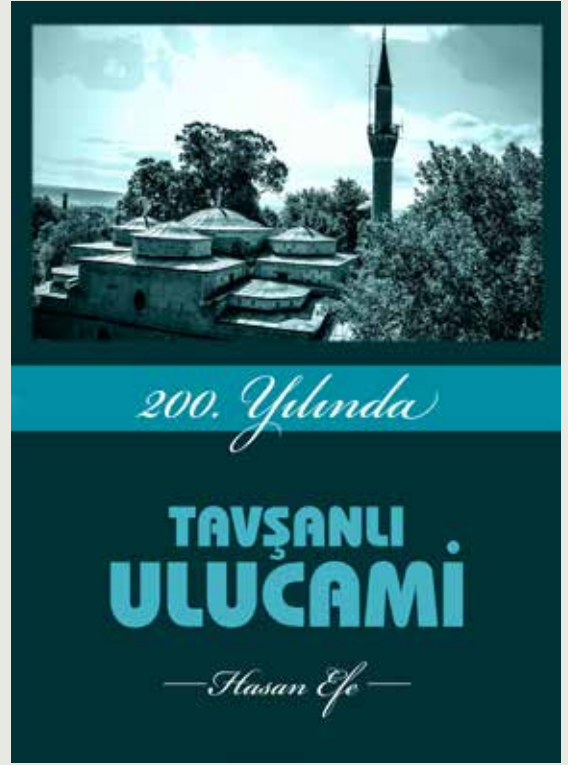
Ahmet Yaşar ÇAKMAK Hocanın Kitabı Çıktı

Tavşanlı Tarih Kültür Komisyonu üyelerinden Ahmet Yaşar Çakmak'ın bugüne kadar, sohbet ve yazılarında kullandığı notlarından oluşan, din, sosyoloji, tarih, ekonomi, bilim, hayat, siyaset... gibi çok geniş bir yelpazeden konuların yer aldığı **"NAKKÂLÛ'L ULÛM"** adlı eseri okuyucuyla buluştu.

200. Yılında TAVŞANLI ULUCAMI

Tarihçi yazar Hasan Efe tarafından kaleme alınan “**Tavşanlı Ulucami**” kitabı raflardaki yerini aldı. Kitapta, Tavşanlı’nın en nadide tarihi eserlerinden birisi olan Ulucami ile ilgili ilk defa yayınlanan arşiv belgelerinin yanı sıra caminin tarihi, yapı tekniği ve mimari özellikleri hakkında bilgiler bulunuyor. Eski-yeni fotoğraflarla zenginleştirilmiş olan kitap, 178 sayfadan oluşuyor.

Komisyon Üyelerimizden Yeni Bir Kitap Daha

Dergimiz yazarlarından Moymul Mahallesi Aşağı Camii İmam-Hatibi Mehmet PELVAN’ın “**Halk Dininden Hakk Dinine**” isimli kitabı çıktı.

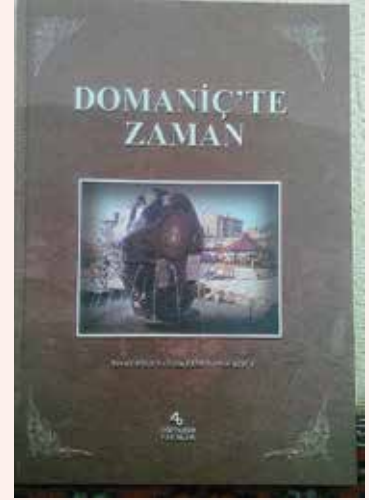
İsminden de anlaşılacağı gibi kitapta, bugün halk arasında; geleneksel olarak atadan dededen duyma, bid’at ve hurafileye dayalı, ilim ve düşünceden uzak olarak uygulanan “Halkın Müslümanlık anlayışıyla; Hakkın indirdiği Dinin” gerçek yönleri karşılaştırılarak aradaki farklar gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

DOMANIÇ'TE ZAMAN KİTABI YAYIMLANDI

Domaniç'te Zaman kitabı 2014 yılı Mart ayı içerisinde Domaniç Belediyesi'nin katkılarıyla yayımlandı. Kitabın yazarları arasında Fevzi Coşgun hocamızın yanı sıra Emin Erden ve Nuri Koca hocamız bulunuyor.

Dörtbudak yayınları tarafından basılan kitap; Domaniç'in beşeri ve coğrafi özellikleri, Domaniç'te tarih, edebiyat ve kültür mirasımız, şiirler, unutamadıklarımız, hikâye ve efsaneler ile Domaniç örf ve adetleri gibi bölümler içeriyor.

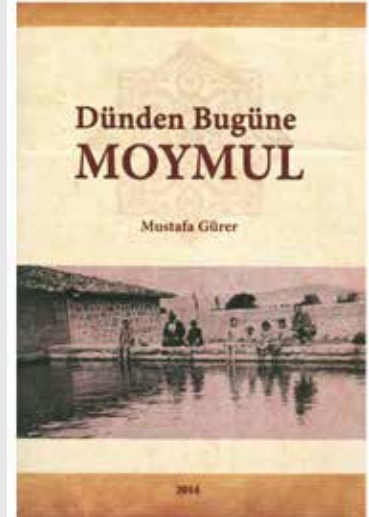
Kuruluşun toprağı Domaniç ile ilgili çok önemli gerçeklere işaret eden kitabın yayımlanmasında emeği geçenlere özellikle eski belediye başkanı Yakup Yardımcı'ya teşekkürü borç biliriz.

Dünden Bugüne MOYMUL

Emekli eğitimci Mustafa Gürer, doğduğu ve büyüdüğü Moymul Mahallesi'ni **“Dünden Bugüne Moymul”** ismini verdiği kitapta yazdı.

305 sayfadan oluşan kitapta Moymul'un köy statüsündeki zamanlardan yani 200 yıl geriye giderek mahalle olmasına kadar gelişen çevresi, kültürel değerleri ve gelenekleri, araştırmalar-alıntılar ve hatıralarla destekleyerek tarihi ve kültürel değerlerini geniş kapsamlı bir şekilde kaleme alıyor.

ESKİDEN Sobalıydı Evlerimiz

Tavşanlılı işadamlarından Ender Ekiz, 159 sayfadan oluşan ilk kitabını çıkardı. Ender Ekiz'in 2 yıldır üzerinde çalıştığı **“Eskiden Sobalıydı Evlerimiz”** adlı kitabı, geçmişe duyulan özlemleri anlatan, kah güldüren kah hüznölendiren çoğu kez de 'neden biz böyle olduk' sorusunu sorduran: 40 hikaye ve 1 şiirden oluşuyor.

TUNÇBİLEK LİNYİT TARİHİNE BİR BAKIŞ

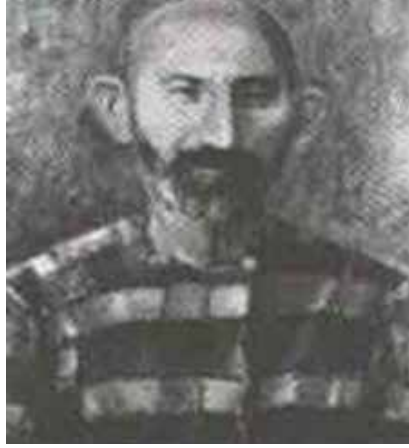
Abdullah ÇELİK / Maden Mühendisi

Kömürün Bulunuşu:

Tavşanlı ilçesinin birçok yerlerinde çeşitli linyit sahaları yayılmış bulunmaktadır. Bunlardan ilk defa tesbit edilen saha Gurağaç Köyünün Kabağaç Mevkii'ndedir. 1906 veya 1907 senelerinde Gurağaç Köyünden Yağcı Oğlu Hacı Salih'in Babası Mehmet Ağa ile bir aile dostu gibi görüşen (Kömürü ilk bulan diye anılan) Akkaş Mehmet, yaz mevsiminde köye uğradığı bir sırada, Mehmet Ağa'nın bağına birlikte gezmeye gitmişler.

Orada, bağıın alt tarafındaki çeşmenin kumsallık bir yerin üzerinde siyahlıklar görünce ayağı ile eşelediğinde, kömüre benzer bir tabaka görmüş ve "adaşım sen Tavşanlı'ya pazara gelirken bu taşlardan bir kaç okka getir de bunun yanıp yanmayacağını tecrübe edelim. Ben askerliğimi Şimendifer Makinalarında yaptım. Odun ile birlikte buna benzer kömürde yakılıyordu" demiş. Mehmet Ağa dediği gibi pazara gelirken onun istediği kadar o taşlardan çıkarıp götürmüş, Mehmet Akkaş da sanatının icabı olarak daha evvel hazırlanmış olduğu sactan yapılmış maltıza benzer ızgaralı ocakta tecrübesini yapmışlarsa da istediği gibi yanmamış ve daha alt tabakadan kazıp getirmesini söylemiş. İkinci defa götürdüğünde de yine yanmadığından daha derinden çıkarıp getirmesini söylemiş ve aynı zamanda kendisine de gümüş para olarak bir çeyrek vermiştir.

Üçüncü defa götürmüş olduğu kömür yanmış ve bunun mükafatı olarak da kendisine odun sobasının içerisine ızgara döşemek suretiyle bir soba yapıp hediye etmiş ve kömürün de nasıl yakılacağını göstermiştir. Onlar da bu sobayı kış aylarında faz-

Mehmet TUNÇBİLEK

la soğuklarda ara sıra kömür getirip yakmışlar.

Tavşanlı Havalisindeki Linyit Yataklarının Çalıştırılması

Tavşanlı (Tunçbilek) Havalisindeki linyit yataklarının çalıştırılması, 1926 yılında Kütahya Kiremit Fabrikasının kurulması ile başlangıç olmuştur.

Türkiye'de ilk defa Marsilya tipi kiremitin yapıldığı fabrika Kütahya Kiremit Fabrikası Sanayii olup, o zamanın Kütahya milletvekili olan Nuri Çonger ile ortakları Kütahyalı İspartalıların Gıyasi, Hamdi Halit ve Salih Beylerden oluşan, İnşaat Malzemesi Türk Anonim Şirketi adı ile kurulan bu fabrikanın kömür ihtiyacını temin etmek maksadı ile kömür sahası aramışlar ve Tavşanlı'da Belediye Katibi Mustafa Uykucuoğlu'nun (Ergun'un) kömür işi ile uğraştığını bildikleri için kendisinden kömür sahası bildiği bir yer varsa müracaat etmek üzere yerinin tesbit edilerek gönderilmesini istemişlerdir.

Mustafa Ergun da çevresi itibarıyla kömür sahasını bilen ve kömür işi ile meşgul olan Demirbilekli Hacı Mehmet Çelik'i köyünden getirterek durumu anlatmış ve Mehmet Çelik de Gurağaç Köyü civarında Kabağaç Mevkiinde linyit sahasının bulunduğu yerlerin sınırlarını tesbit ederek Mustafa Ergun'a vermiş o da şirketin ileri gelen adamlarına vererek bahsedilen sahaya müracaatta bulunmuşlardır. Sahanın imtiyaz ruhsatı alındıktan sonra 1928 yılında çalıştırılmak üzere Gurağaç Köyüne vardıklarında, köylüler tarafından müdahale edilerek ocakların bulunduğu yerlere kimseyi sokmamışlardır. Bu durum karşısında olay Tavşanlı Kaymakamlığına duyurulmuş ve Kaymakamlıkça da, Tahrihak Katibi (Yazı İşleri Katibi) Ahmet Başoğlu vazifelendirilerek Gurağaç Köyüne gönderilmiş ve bir iki gün orada kalıp köylüleri kandırdıktan sonra, gerekli belgeler Muhtara (İsmail Öğüt'e) imza ettirilmiş ve ocakların çalıştırılmasına başlanılmıştır.

Şirket bir müddet Kabağaç ve diğer kömür sahalarında görülen münferit yerlerde, basit kuyular şeklinde kömür üretimi yapma gayretleri göstermiş iseler de, Mostra (yüzey) kömürlerinin kalitesiz olduğundan işe yaramaması, yol olmadığından nakliye imkansızlı-

1938 İLK ACEMI MADENCİLERDEN BİRİ

ğı ve köylülerin işletmeye gösterdiği muhalefet sebepleri ile 1932 senesine kadar bu sahalarda herhangi bir faaliyet gösterilememiştir.

Tavşanlı'da İlk Yeraltı İşletmeciliğinin Başlaması

1932 senesinde Bay Nuri Çonger, o zamanın Zonguldak Ereğli Kömürleri İşletmesinden (Yabancı Şirketlerden, Fransızların) Linyit Kömüründen anlayan bir madencinin gönderilmesini istemiş, mezkur Şirket de, kömür ocaklarında çalışmakta olan (Şef Poryon) Trabzon İlinin Vakfıkebir İlçesinden Mehmet oğlu 1891 doğumlu Ahmet Uzun'u, 1914 Birinci Cihan Harbinde Askerliğinin bir kısmını tecilli olarak SOMA Maden ocaklarında çalışmış olmasından, muvakkat bir zaman için Tavşanlı'ya gönderilmiştir. Ahmet Uzun saha üzerinde yapmış olduğu aramalar sonunda buralardaki linyit yataklarının zengin ve kömürün yanmaya elverişli olduğunu rapor vermesi üzerine, Bay Nuri Çonger Şirketi kendisi ile anlaşarak burada kalmasını temin etmiştir.

Bu anlaşmadan sonra Zonguldak'ta aynı şirkette çalışmakta olan oğlu Mehmet Uzun'u da Başçavuş olarak yanına almış ve sahanın muhtelif yerlerinde ilk yeraltı işletmeciliğine başlamıştır. Mehmet Uzun, GLİ Müessesesinin Değirmisaz ve Tunçbilek Bölgelerinde uzun yıllar Baş Madenci olarak hizmet ettikten sonra emekli olmuştur.

Ocakların Sümerbank Tarafından Çalıştırılması

Nuri Çonger Şirketi bu minval üzere çalışmakta iken 1935 Mayısında Kütahya Kiremit Fabrikası ile birlikte Gürağaç Kömür İşletmesi ismiyle çalışan kömür sahasını da, 3 Haziran 1933 tarih ve 2262 sayılı kanunla kurulmuş olan Sümerbank'a satış yapmıştır.

Sümerbank bu ocakları teslim aldıktan sonra Ahmet ve Mehmet Uzun'u bırakmamış ve kendileri ile iki sene müddetle bir sözleşme yaparak ocaklardan kömür çıkarma Mutaahhitliğini vermiştir. İki sene dolması

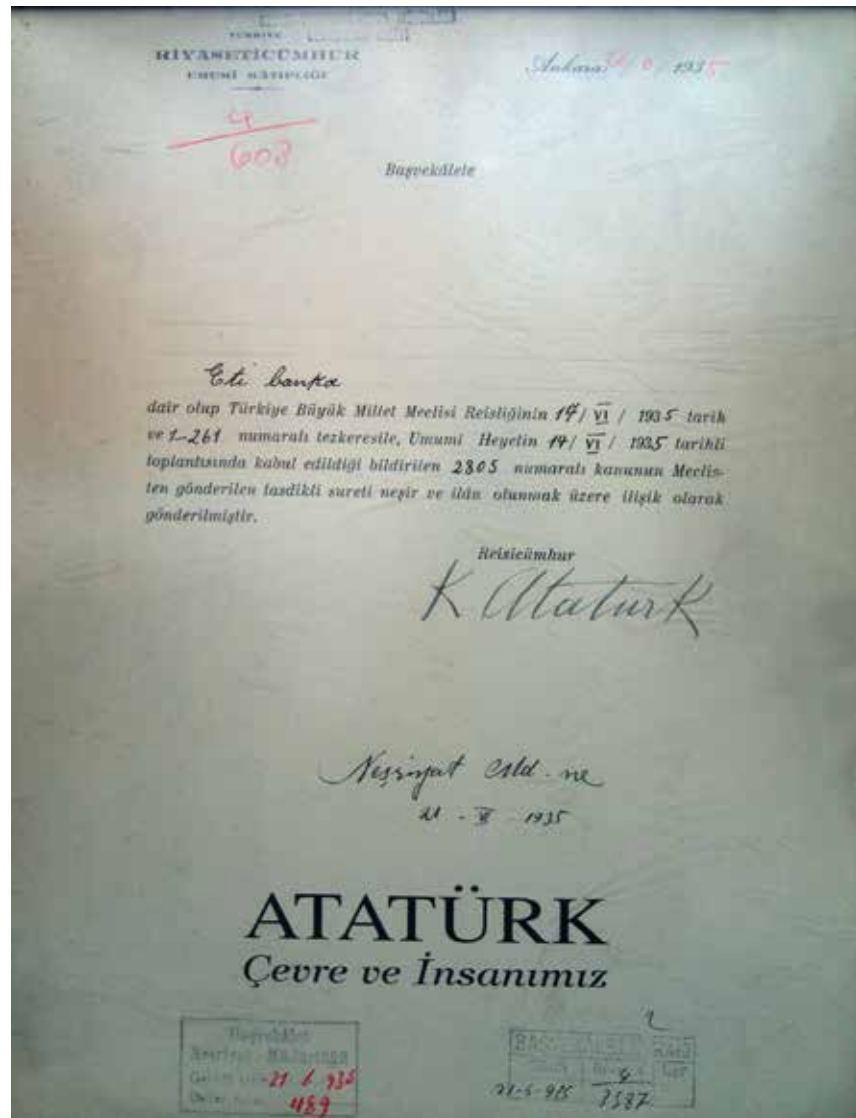
üzerine ikinci bir ihaleye çıkarılmış ve bu ihalede fiyatı kırma suretiyle, Yüksek Maden Mühendisi Sıdkı Koçman, Adnan Demirci ve Emin Haraçcı üzerinde ton başına 1.40 TL dan kalmış ve ocakların çalıştırılması işine yine müteahhitler hesabına Başçavuş Mehmet Uzun nezaret etmiştir. Müteahhitler namına idari ve hesap işlerini Rıza Benli, Kontrol Mühendisliğini de bir müddet için Mühendis Ruhi Alkor ve Bordroların tanzimini Mehmet Sözeri yapmıştır.

Üretilen kömürlerin Tavşanlı İstasyonuna nakil müteahhitliğini ilk defa Bursalı Şoför Kamil Kotar bir sene süreyle yapmış, ikinci sene, Tavşanlı'da İbrahim Tarhan kış aylarında beher tonunu 2.00 TL dan, yaz aylarında da 1.70 TL dan nakletmiştir. Kömürün vagonlara doldurulması Patron

Ahmet (Ulupınar) sevk işlerini de B.Ahmet ve Mustafa Uykucuoğlu (Er-gun) tarafından yapılmıştır.

Değirmisaz Ocaklarının Etibank'a Devri

14.6.1935 tarih ve 2805 sayılı kanunla kurulmuş olan Etibank Kanununun 4.Maddesinin C fıkrasına göre, Türkiye'de Maden İmtiyazlar, Maden ocağı imal, ruhsat tezkereleri, Taş Ocağı Ruhsatnameleri veya bunların hisselerini istihsal veya teferruğ etmek, kaydına uyularak, aşağıda yazılı kararname ile Hükümete intikal etmiş bulunan Emet İlçesine bağlı Kızılbük Havalisindeki Linyit yatakları Etibank'a devir edilmiştir.

KARARNAME

Kütahya Vilayetine Emet Kazasına bağlı Kızılbük Köyünde kain olup, Mekşufen keşfedilerek Hükümete intikal eden Linyit Madeni imtiyazının ETİBANK'a ihalesine dair olup, Şurayı Devlet Reisliğinin 21.1.1938 tarih 892 sayılı tezkeresi ile gönderilen Maliye ve Nafia Daireleri ile Umumi Heyetin 25.12.1937 ve 30.12.1937 tarih 63/72 ve 231/226 sayılı mazbataları ile mukavele ve şartname layihaları ve yerinin haritası icra vekilleri heyetince 16.2.1938 tarihinde tetkik olunarak adı geçen ilişik mukavele ve şartname-lere göre ETİBANK'a ihale olunmuştur. 16.2.1938 İmtiyaz müddeti 99 senedir.

Reisi Cumhur Kemal Atatürk

Değirmisaz Ocaklarının Etibank Tarafından Çalıştırılması

Ortaya çıkartılıp Hükümete intikal etmiş bulunan Değirmisaz ocaklarının Etibank tarafından çalıştırılması İktisat Vekaletince Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca kararlaştırılması üzerine, İş Bankasının Zonguldak Kömür İşletmelerinde çalışmakta olan Müessesenin İkinci Müdürü Sayın Cemal Kıpçak bu göreve atanmıştır.

Ocakların Etibank'a imtiyaz tarihi 16.2.1938 tarihli kararname ise de, Mühendis Cemal Kıpçak ile Başçavuş Sami Uysal (Çelik) 23.11.1937 tarihinden 30.11.1937 tarihine kadar tanzim edilen Bordro ile 8 er günlük istihkak almışlar ve 1.12.1937 tarihinden itibaren İdari Personel dahil 50 kişilik kadro ile işe başlamışlardır.

İlk zamanlar hazırlık mahiyetinde çalışılmış ve günde ancak 25-35 ton arasında kömür üretilmiş ve bu kömürler bazı yerlere at arabası ile, hat-ta merkeple küfelere koymak suretiyle nakliyat yapılmıştır.

Türkiye Kömür İşletmeleri Yönetim Kurulunun 24.3.1969 tarih 795/232 sayılı kararı ile terki uygun görülen maden sahasında diğer bölgelerde olduğu gibi modern tesislerle birlikte ilk ve ortaokul, sinema, spor sahası, işçi ve memur evleri, bekar işçilere mahsus pavyonlar (Pamuk yatak ve Battaniye ile teftiş edilmiş), işçi yemekhanesi, memur ve işçi lokalleri, dispanser, fırın ve ekonoma mağazası ile su ve elektrik şebekeleri mevcut olduğu halde, sahanın verimsiz olması hesabi ile, 1966 Eylül ayının ilk haftasından itibaren kapatılmış ve mevcut memurlarla işçilerin bir kısmı bölgelere gönderilmiş bazı işçilerde tazminat alıp işten ayrılmışlardır.

Etibank Tavşanlı İşletmesinin Kuruluşu

Tavşanlı Havalisindeki Linyit yatakları Hususi Teşebbüsler tarafından işletildiği sırada, gayri fenni çalışmaları nedeni ile Hükümetçe müdahale edilerek çalışmaları durdurulmuştur. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nün kuruluşundan sonra buralarda sondajlar yapılmış ve alınan neticeler müsbet çıktığından Etibank'ça çalıştırılması kararlaştırılması üzerine söz konusu sahalarda tetkikat yapmak üzere, Etibank Değirmisaz Linyit İşletme Mühendisi Sayın Cemal Kıpçak vazifelendirilmiş ve kendisine çekilen

telgraf üzerine 21.4.1938 tarihinde Tavşanlı'ya gelerek Maden sahalarda incelemesini yapmış ve 23.4.1938 tarihli mektupla durumu Etibank'a bildirmiştir.

Söz konusu mektupta 7 ruhsatnameye ait ocakların geneline bakılarak yapılan tetkik neticesinde; Mezkur Mıntıkanın dikkate alınması gereken bir Linyit havzası teşkil ettiğini ve M.T.A.'nın verdiği neticelerin uzun olduğuna göre neticenin iyi olduğunu ve Kuzeyden Güneye 4 kilometre, Doğudan Batıya doğru 7 kilometre tuttuğunu, temiz kömür kalınlığının 2-8 m arasında olduğunu ve tahminen 56 Milyon ton kömür bulunduğunu, İşletme cihetine gelince; işçi bulması ve bunların barındırılması, malzeme temini ve nakliyat işi, işçi etraf köylerden 300 işçi temini her zaman mümkün olduğu, maden direği civar ormanlardan temini mümkün olduğu, kömür nakliyatı istasyona 12 kilometre mesafede bulunan linyit mıntıkasına kadar yapılmış yeni ve 6 metre genişliğinde düz ve muntazam bir şose mevcut olduğu, bu büyük kıymetli saha civar köylüler tarafından mütemadiyen tahrip edilmekte ve halen çalışmakta olan Sümerbank ocaklarında yangın başlangıcı göstermek sureti ile hayatı tehdit etmekte olduğu, burasını bir an evvel işletmeye açılmasını, Rıza Benli'ye ait olan ocağın derhal faaliyete geçirilmesi için bir kamyon, birkaç dekovil arabası, bir el tulumbası, bir el vinci, biraz da ray lazım olduğunu, bunların temini için de 10.000 liralık bir tesis masrafına ihtiyaç olduğunu belirt-

miş ve ayrıca Değirmisaz Bölgesi ile kıyaslama yaparak Tavşanlı'da büyük ve daha çok verimli bir işletme olacağını bildirmiştir.

Bu mektubun tetkikinden sonra 18.5.1938 tarihinde verilen bir kararla Sayın Cemal Kıpçak 1.6.1938 tarihinde Tavşanlı'ya gelerek ilk defa Rıza Benli'ye ait kömür sahası 2.6.1938 tarihli tutanakla Cemal Kıpçak ile Rıza Benli'nin Umumi Vekili Dava Vekili Mustafa Kortuk arasında, aynı gün, Sümerbank'a ait Kömür Ocaklarında, Sümerbank'tan Ragıp Gencer ile Sayın Cemal Kıpçak arasında tanzim edilen tutanakla devir ve tesellümü yapılmıştır. Ocakların tesellümünden sonra Bay Cemal Kıpçak Değirmisaz'a hareket etmiştir. İlk işi yazıhane aramaktır. Uzun Çarşıda Süleyman Benli'ye ait dükkanın üst katında vazifeye başlanmış, burada bir müddet kaldıktan sonra Ortaokulun yanında Mustafa Diler'e ait binaya nakil etmiştir. (bu binada istimlak edilerek yıkılmıştır).

İşletme faaliyete geçmesi üzerine Sayın Cemal Kıpçak, Eniştesi Bahriye'den Emekli Sayın Muhittin Atayığit'i İdare Amiri olarak vazifelendirilmiştir. Tavşanlı'da bulunduğu sırada Resmi Tatil günlerinde Hükümet Binasına, Okula ve Belediye'ye asılan Bayraklara dikkat eder ve Bayrağın kirli ve yarı asılmasına kızar ve alakadar olurdu. Eylül 1938 ayında Merkezin Tavşanlı'da olmasının zorunlu olması üzerine istasyon Caddesinde Mehmet Kaya'ya ait Binanın üst katı kiralanmış Değirmisaz'daki memurların bir kısmı Tavşanlı'ya gelmiştir.

Bu arada yazıhane ve memur evleri inşası için Tavşanlı Kaymakamlığına 9.11.1938 tarihli dilekçe ile 2000 metre kare boş arsaya ihtiyaç olduğu ve Belediye'ye ait Mülayim Eteğinden almak istenildiğini ve bu hususta Belediye'ye emir edilmesini istenilmiş ve bu istek kabul edilerek m² si 27 kuruştan 7733 m² satın alınmış ve 25.5.1939 tarih ve 30 no.lu tapu senedi ile bundan başka 3 numaralı tapu senedi ile aynı fiyata 3080 m² daha satın alınmıştır.

Binaların inşasına 11.4.1939 tarihinde başlanılmış ve bu husus Tavşanlı

Kaymakamlığına bildirilmiştir. Yazıhane, Misafirhane, Lokalin bir kısmı ile yazıhanenin altındaki ikişer ailelik binalar yapılmış ve 29.10.1939 tarihinde şimdiki binada vazifeye başlanılmıştır.

Bugünkü Yazıhane binası 5 defa tadilat gördükten sonra bu şekle girmiştir. Tavşanlı'daki inşaatlardan başka Maden sahalarında da Yazıhane, Malzeme Ambarı, İşçi Lojmanları, Hamam, Yemekhane, Lokal, Silo, Santral ve Kazan Dairesi, Atölye gibi lüzumlu binaların inşaatları da hızla ilerlemiştir.

Müessesenin Kuruluşu

Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi kurulmadan evvel Etibank Tavşanlı, Değirmisaz ve Soma İşletmeleri idi. Bunlardan Soma Bölgesi diğer Bölgelere nazaran daha eski ve daha verimli olması nedeniyle tesellümden sonra Merkezi bir işletme halinde gelmiş ve üç işletme buradan idare edilmiştir.

İlk işe başlama tarihi Değirmisaz'da 23.11.1937 olup 31.12.1939 tarihine kadar Müdürlük vazifesini Cemal Kıpçak ifa etmiştir. GLİ Müessesesi olunca da bu vazifeyi Sayın Nadir Hakkı Önen, Muavin olarak da Sayın Cemal Kıpçak atanmıştır. 3460 sayılı kanunun 26.maddesine göre, Etibank Genel Müdürlüğünce üç işletmenin (Mahdut Mesuliyetli Garp Linyitleri İşletmesi) haline dönüştürülmesi için Yönetim Kurulundan talepte bulunmuş ve aynı zamanda 19.12.1939 tarih ve 19025 sayılı dilekçe ile de İktisat Vekâletine müracaat edilmiştir. Yönetim Kurulu 25.12.1939 tarihli kararla idare merkezi SOMA'da olmak üzere mezkûr işletmenin Garp Lin-

yitleri İşletmesi Müessesesi olmasına karar vermiştir.

İktisat Vekâleti 30.12.1939 tarih 7657/44706 sayılı yazıları ile tasvip ve Etibank Genel Müdürlüğünce de bu husus 2.1.1940 tarihli telgrafla ve 5.1.1940 tarih 206 sayılı mektupla da teyit etmiştir. Merkez Soma'da bir müddet kaldıktan sonra 25.1.1940 tarih ve 93 sayılı Yönetim Kurulu Merkezin Soma'dan Balıkesir'e nakli uygun görülmüş ve 18.3.1940 tarih ve 5/2246 sayılı yazı ile İktisat Vekâletince de kabul edilerek Soma'dan nakil edilmiştir.

Balıkesir'de, Vasfi Çınar Mahallesi'nde bir buçuk sene kaldıktan sonra Tavşanlı'ya nakli için 8.5.1941 tarih ve 2905 sayılı mektupla Etibank Genel Müdürlüğüne bildirilmiş ve Etibank Yönetim Kurulunun 20.5.1941 tarih 150 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 23.5.1941 tarih 10918 no.lu yazı ile Müesseseye bilgi verilmiştir. Ayrıca Etibank Genel Müdürlüğünce 19.6.1941 tarih ve 13155 sayılı yazı ile İktisat Vekâletine bildirilmiş ve 24.6.1941 tarih 14/2585 sayılı mektupla Vekâletçe tasdik edildiği ve bu husus Etibank'ın 26.6.1941 tarih ve 14/13667 sayılı mektupla bildirilmiş ve 7.7.1941 pazartesi gününden itibaren Tavşanlı'da vazifeye başlanılmıştır.

Daha evvel Balıkesir Ticaret Odasına yazılan bir dilekçe ile odadaki kaydın silinmesi ve gönderilen nakil hakkındaki ilânında ilk çıkacak Mahalli Gazetede ilân edilmesi istenilmiş ve ayrıca Kütahya Ticaret ve Sanayi Odasına da ilân gönderilerek odaya kaydın yapılması için müracaatta bulunulmuş ve söz konusu ilân 25.7.1941 tarih ve 4869 sayılı Resmi Gazete ilân edilmiş 334 no.ile fevkalade sınıfa kaydı tescil edilmiştir.

Tavşanlı P.T.T. Müdürlüğüne de evvelce ETİLİT olarak alınan kısa telgraf adresinin 6.7.1941 tarihinden itibaren LİNYİT'e çevrilmesi hakkında mektup yazılmıştır. Garp Linyitleri İşletmesi Kuruluşunu takip eden yıllarda İkinci Dünya Harbinin doğurduğu çok çetin zorluklara rağmen plânlı ve programlı çalışmaları ile Memleket ekonomisine hizmetten geri kalmamıştır.

Orman Koruma Kanununun Linyit İstihsalinin arttırılması ve bir çok ormanlarımızın tahripten korunmasına ve yakacak maddesi olarak ormanlara yöneltilen bütün taarruzların önlenmesini sağlamak ve bir kısım halkın gübreyi tezekküp yapıp yakmaktan kurtulması ile gübrenin tarımda mahsul üretiminde kullanılmasında memlekete milyarlar değerinde kazanç temin etmiştir. Memleketin gündün güne artan enerji ve yakacak ihtiyacını karşılamak bakımından linyit kömürünün önem ve değeri gittikçe daha iyi anlaşılmış ve bundan dolayı da linyit yataklarının daha verimli olarak işletilmesi yolunda büyük ilerlemeler olmuştur. Bu inkişafların temini yolunda yer altında ve diğer sahalarda ter döken fedakâr ve çalışkan işçilerle, mühendis, teknisyen ve memur olarak eli ile ve kafası ile emek sarf etmiş olan işletme mensuplarının büyük hisseleri vardır.

Seyitömer Bölgesi, EtibankYönetim Kurulunun 11.1.1957 tarih 147/2 sayılı kararı ile GLİ'ye katılmış ve 1.6.1960 tarihinde işletmeye açılmış ve 22.8.1960 tarihinde istihsale başlamıştır.

Değirmisaz Bölgesi, 29 sene mazisi bulunan bu Bölgede kömür kalmadığından EYLÜL/1966 yılında faaliyeti sona ermiş ve Türkiye Kömür İşletmeleri Yönetim Kurulunca 24.2.1969 tarih ve 795/232 sayılı kararı ile sahanın terki uygun görülmüştür.

Şube Demir yolunun yapılmasının bir zaruret olduğunu, Müessese Müdürü bay Nadir Hakkı Önen Ankara'ya gittikçe yetkililere bildirmiş ve bu arada Etibank Genel Müdürü Bay Reşit Gencer Tavşanlı'ya ziyaretinde bu konuda görüşme yapmışlardır.

Bundan sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı(İktisat Vekâleti) ile Bayındırlık Bakanlığı(Nafia Vekâleti) mutabakata varmışlar ve Devlet Demir Yolları Umum Müdürlüğünde, Müessese Müdürü Bay Nadir Hakkı Önen'in de katıldığı toplantıda durum incelenmiş ve neticede istasyondan Maden Sahasına kadar geniş hattın yapılmasında ve diğer hususlarda mutabakata varmışlardır. Hat güzergâhından geçecek arazinin istimlakı için de Bayındırlık Bakanlığınca Kütahya Valiliğine bir mektupla gerekli yardımların yapılması bildirilmiştir.

Kütahya Valiliğine yazılan mektup Kaymakamlık ve Belediyeye intikal ettirilmiştir. Hat güzergâhından geçen arazinin fiyatı takdir ettirilmek üzere bir komisyon teşekkül ettirilmiş ve komisyonca tesbit edilen bedeller Etibank hesabına, Etibank Genel Müdürü Ferit Nazmi Gürmen'in, Müessese Müdür Muavini Cemal Kıpçak'a göndermiş olduğu vekâletname ile arazi sahiplerine ödenerek tapu senetleri alınmış ve 32 adet tapu senedi Etibank Genel Müdürlüğüne Müessesece gönderilmiştir.

Hattın İnşaat Müteahhitliğini Yüksek İnşaat Mühendisi Refik Darcan ile Ekrem Tezcan ve Kemal Eyüpoğlu firması yapmış ve Kontrol Mühendisliğini de Nafia Vekâletinden (Bayındırlık Bakanlığından) Bay Sabri Soran tarafından yapılmıştır. Firma ile yapılan anlaşma gereğince, hatta kullanılacak çimento, demir, kereste, kum, çakıl ve saire gibi bütün malzemelerle müteahhidin vasıtalarında kullanılacak akaryakıt, lastik ve buna benzer malzeme ve ayrıca hattın İnşaat Müdürlüğünün lüzumlu Mefruşatı ve sair ihtiyaçları Müessesece temin edilmiştir.

Hattın inşaatı Eylül/1943 sonunda bitmesi icap ederken gecikme olmuş ve Müteahhidin belirtmiş olduğu mücbir sebepler İnşaat Müdürlüğünce uygun görülmüş ve mezkûr hat 1944 yılının birinci ayında tamamlanmıştır. 10.1.1944 tarihinde hattın açılmasını tetkik etmek üzere Demir Yolları müfettişi gelmiş ve şimdilik günde ancak 3 vagon kömür sevki ne müsaade ettiğini, Etibank Genel Müdürlüğüne 10.1.1944 tarih 1/280 sayılı telgrafla bilgi verilmiştir.

Tavşanlı İstasyonundan itibaren 13 kilometre olan Şube Hattı Demir yolunun rayları Dumlupınar Hattının değiştirilen rayları gelmiş olup 4.6.1944 tarihinde işletmeye açılmış ve 7390 sayılı kanunla Devlet Demir Yolları idaresine intikal ettirilmiştir.

Tavşanlı Tunçbilek Demiryolu Hattının Yapılması

Tavşanlı (Tunçbilek) İşletmesinde gün be gün artan üretimi nakil edecek kamyonların yeterli gelmemesi, harpten sonra kullanılmış olarak gelen Amerikan Kanada Şavrole kamyonlarından da tam manası ile istifade edilememesi, arızalı mazotlu kamyonlara yedek parça temin edilememesi ve benzinsizlik yüzünden sık sık nakliyatın durdurulması ve Mahrukat Kanununun çıkarılması ile siparişlerin fazlaşması ve bunların vaktinde sevk edilememesi, Müesseseyi müşkül duruma sokmuş ve bu durumun bir an evvel önlenmesi için Maden Sahası ile Tavşanlı İstasyonu arası

Hattın yapılması Müessese Müdürü Nadir Hakkı Önen'in şahsi gayretleri ile yapılmıştır. 4.6.1944 tarihinden sonra da Tavşanlı İstasyonuna kamyonla kömür nakli işi sona ermiştir.

Tavşanlı İşletmesine Tunçbilek isminin verilmesi

Tavşanlı istasyonundan kömür sahasına yapılan demiryolunun nihayetine tesis edilecek istasyona o civardaki bir köyün ismine izafeten (KÜÇÜKİLET) istasyonu ismi verilecektir. O sırada kömürü ilk bulan diye anılan Akkaş Mehmet'in (Tunçbilek) oğlu Ahmet Tunçbilek Müesseseye bir dilekçe ile müracaat ederek, Babası Mehmet Tunçbilek Birinci Cihan Harbinden evvel askerde iken kömürün nasıl yakıldığını görmüş olması sebebi ile, sanatının icabı olarak çilingirlik ile uğraştığı bir sırada, Gurağaç Köyünde mukim Hacı Salih Yağcı'nın Babasına bir kömür sobası yapıp kömürün nasıl yakıldığını göstermiş olduğunu beyanla, kömürü ilk bulanın Babası Mehmet Akkaş (Tunçbilek) olduğunu ve bundan dolayı herhangi bir maddi talebi olmayıp yalnız hattın sonuna yapılan istasyonun isminin, Tunçbilek olarak verilmesi talebinde bulunmuştur.

Müessesenin dilekçe sahibine bunu tevsikedecek bir vesika ile isbat etmeniz lâzımdır demesi üzerine, Ahmet Akkaş (Tunçbilek) Gurağaç Köyüne giderek Yağcı oğlu Salih'i bulmuş ve Babasının kendilerine yapmış olduğu Kömür Sobasının halen mevcut olup olmadığını sorduğunda, mevcut olduğunu öğrenince o zamanın

1970 Lİ YILLAR
AÇIKOCAK FAALİYETLERİNDEN BİR GÖRÜNÜM

Köy İhtiyar Heyeti olan Muhtar İsmail Özyurt, Üye Salih Yağcı, Mustafa Başlı ve diğer üyeler tarafından tesbit ve istenilen belge kendisine verilmiştir. Müessese bu dilekçeyi Tavşanlı Belediyesine havale ederek kömürü bulan Mehmet Akkaş (Tunçbilek) olduğuna dair soruşturma yapılmasını istemiş ve Belediyeden alınan cevabı yazıda, bu mevzuda başkaca bir şahsın müracaatı olmadığı bildirilmiş ve mezkûr dilekçe ekleri ile birlikte İktisat Vekâletine gönderilmiştir.

Bu yazışmadan sonra söz konusu istasyona TUNÇBİLEK ismi verilmesi kabul edilmiştir. Mehmet Tunçbilek Tavşanlı'nın Yeni Mahallesinde kayıtlı Süleyman oğlu, Emine'den doğma 1285 doğumlu (1869) olup 11.10.1941 tarihinde vefat etmiştir. Merhumun Resmi, Müessesece temin edilerek, İstasyon Salonuna asılmıştır. Mükâfat olarak da bir müddet için kış aylarında Müessesece ailesine kömür verilmiş ve mezarı yaptırılmıştır.

Mükelleflik

1940'lı yıllar 2. Dünya Savaşı'nın buharanlı bir dönemiydi. Bu dönemde kömür ihtiyacı had safhaya ulaşmış ancak yeni kurulmuş olan G.L.İ. de yeraltında çalışacak gönüllü işçi bulunamıyordu. Tarım ve hayvancılıkla geçinen toplum yapısı nedeniyle bu tür işlere rağbet olmuyordu. Tam da o dönemde mükellef kanununa çıkartıldı. Bu kanuna göre; gönüllü mahkumlar, askerlik çağına gelmiş gençler, toprağı olmayan veya köy muhtarlarının gazabına uğrayan arkası olmayan köylüler mükellef yapılıyor, G.L.İ. de linyit üretiminde çalıştırılıyorlardı. Çalışılan süreler askerlikten veya mahkumiyetten düşülüyordu. Mükelleflik yörelî köylüler için kabus haline geliyor, acılarını tükü yakıp dillendiriyorlardı.

Not: Bu yazı hazırlanırken G.L.İ. nin kuruluşunu bilen ve uzun yıllar hizmet vermiş olan Merhum Mehmet Sözeri'nin hatıralarından, kızı Refia ERTAN hanımefendi' den izin alınmak sureti ile yararlanılmıştır.

1960 Lİ YILLAR
AÇIKOCAK FAALİYETLERİNDEN BİR GÖRÜNÜM

SOMA

MADEN FACİASI

Mehmet PELVAN / İmam Hatip

Manisa'nın Soma İlçesinde 13 Mayıs 2014 tarihinde özel sektöre ait bir kömür madeninde meydana gelen yangın adeta tüm ülkeyi sardı.

Bu kazada çoğunluğu Soma ve komşu il ve ilçelerden olmak üzere tam 301 işçimiz madende oluşan bir patlama neticesinde yer altında mahsur kalıp karbon monoksit gazından zehirlenerek hayatını kaybetti.

Bu elim kaza sebebiyle ülkemizde üç gün yas ilan edildi ve bayraklar yarıya indi.

Zor şartlar altında günlerce süren kurtarma çalışmaları esnasında halkımızda maden ocağında mahsur kalan işçilerimizin bir an önce sağ salim

kurtulmaları için sabahlara kadar dua edip televizyon başında gözyaşı döktü

Bu maden kazasında 17'si Tavşanlı'dan olmak üzere Kütahya'dan toplam 39 kişi hayatını kaybetti.

Tavşanlı'dan hayatını kaybeden işçilerimizin isimleri ve köyleri şöyle;

-Ayvalı Köyünden; Ali Yanar ve Recep Türk,

-Çaldibi Köyünden; Tuncer Ülhan, Kanber Çağlar ve İsmail Öztürk,

-Avcılar Köyünden; Davut Ağız, Süleyman Akcan, Yüksel Akcan,

-Kargılı Köyünden; Engin Yıldırım

-Kırıkkavak Köyünden; Davut Cecen,

-Balköy merkez; Selami Türel

-Kavaklı; Hüseyin Demir,

-Aydınlık Köyünden Ali Şentürk,

-Çobanlar Köyünden; İbrahim Dumank (*Soma'da defnedilmiş*)

-Elmaağacı Köyünden; İbrahim Sungur,

-Eşen Köyünden Ahmet Soluk,

-Kızılçukur Köyünden; İsmail Aslan,

Kazanın meydana geldiği madenden çıkarılan işçilerimizin teşhisleri yakınları tarafından yapıldıktan sonra bir bir memleketlerine gelmeye başladı.

Cenazelerin köylere geldiğini haber alan halkımız da ölen işçilerin ailelerinin acılarını paylaşmak için 15 Mayıs 2014 Perşembe günü öğle ve ikindi namazlarını müteakip kılınan cenaze namazlarına katılmak için cenaze olan köylere akın etti.

İşçilerin cenazelerine sadece halk değil Kütahya ve Tavşanlı'daki tüm kurum ve kuruluşlardaki memurundan amirine tüm devlet erkânı da katılarak devletin şefkatli elinin acılı ailelerin yanında olduğunu gösterdi.

Cenaze törenlerine, Valimiz Sayın Şerif Yılmaz, Kütahya Milletvekili Sayın Prof. Dr. Vural Kavuncu, Kütahya Belediye Başkanı Sayın Kamil Saraçoğlu, Kaymakamımız Sayın Numan Hatipoğlu, Belediye Başkanımız Sayın Mustafa Güler ile birlikte İl ve İlçe Müftüleri ile birlikte daire Müdürleri, STK temsilcileri de katıldılar.

Valimiz Sayın Şerif Yılmaz; ilk olarak Ali Yanar ve Recep Türk'ün Ayvalı Köyünde öğle namazını müteakip kılınan cenaze namazına, ikindi namazını

müteakipte Çaldibi Köyündeki Tuncer Ülhan, Kanber Çağlar ve İsmail Öztürk'ün Cenaze namazlarına katıldı ve ölen işçilerin tabutlarını taşıdı.

Valimiz Sayın Şerif Yılmaz katıldığı cenaze törenlerinde yaptığı konuşmada şöyle dedi:

'Çok değerli kardeşlerim hepimizin başı sağ olsun. İlimiz genelinde acıları hep beraber paylaştık. İki günden beri bu acı hepimiz tarafından hissedildi. Öncelikle tüm kardeşlerimize Allah'tan rahmet diliyorum. Tüm ailelerimize; anne, baba eş ve çocukları ile tüm yakınlarımıza baş sağlığı diliyorum. Çok acı bir olayla karşı karşıya

kaldık. Ülkemizin belki de bu zamana kadar karşı karşıya kaldığı en büyük acılardan bir tanesi. O nedenle Türkiye'de 3 gün yas ilan edildi. Acıların paylaşılmasıyla beraber bir nebze olsun birbirimizin dertlerini, yüklerini hafifletebiliriz. Devletle, milletle hep beraber bu acıyı paylaşıyoruz. Ben tekrar hepimizin başı sağ olsun. Allah sabırlar versin ve tüm evlatlarımıza bu acıları tekrar yaşatmasın, diyorum.

Aynı gün ve ertesi günü yine Valimiz Şerif YILMAZ, Prof. Dr. Vural Kavuncu, Kaymakamımız Numan HATİPOĞLU ve diğer yetkililer cenaze olan tüm köyleri dolaşarak acılı ailelere baş sağlığı dileklerinde bulunarak onları teselli ettiler.

Mükellef

Orhan KASAP / Öğretmen-Müzisyen

Geçen mayıs ayında Soma'da meydana gelen "yer altı" ocaklarındaki elim kazada yaşamalarını yitiren işçilerimiz aklıma geldiğinde ağıt niteliğinde yıllar önce Tunçbilek yeraltında ölen işçilerimiz için yakılan türkülerini anar oldum.

Tunçbilek yer altı ocağında ölen işçi için yakılan ve "Mükellef ilan oldu gelin dediler, cehennem deliğine girin dediler" diye başlayan türkü ile "Desendere bayır mı, oğlan Filen ağır mı" türküsü, yöre çocuğu Recep Aydoğdu tarafından notaya aldırılmış ve yöresel folklorumuza kazandırılmıştır.

Mükellef ilan oldu gelin dediler,

*Soma'da hayatını kaybeden,
Recep TÜRK (Ayvalı Köyü)*

**Cehennem deliğine girin dediler,
Yeni de kartımı alıp elime de verdiler.
Aman da beyim, vay efendim bu
nasıl emir**

**Kapandı kapılar sürüldü demir,
Aman da beyim vay efendim, kün-
yem yazıldı,
İlet mezarlığına kabrim kazıldı.**

**Mükellefin önünde astılar bayrak,
Ankara'ya gitti gelmedi evrak,
Elli lira verem sürgünden bırak**

NAKARAT

**Mükellefin önünde kurulu da kantarlar,
Anam rüşvet almış gâvur muhtarlar,
Mümkünü yok mu mükelleften
kaçmaktan.**

NAKARAT

**Evimizin önünde kurşun saçarlar,
Jandarmalar gelmiş beni sorarlar,
Mümkünü yok, çaresi yok beni de
tutarlar.**

NAKARAT

Bu mükellef türküsünde anılan "mükellefiyet" dönemi en yoğun Zonguldak ve Tavşanlı'da yaşandı.

İlçemize bağlı Değirmisaz bölgesinde yer alan linyit yatakları 1938 yılına kadar özel teşebbüs tarafından sınırlı sayıda işçiyle işletildikten sonra 1939 yılında devlete devredildikten sonra işçi ihtiyacı ortaya çıktı.

Etibank'a bağlı olarak Demirmisaz, Soma ve Tunçbilek linyit ocaklarının birleştirilmesiyle kurulan Garp Linyitleri

*Soma da hayatını kaybeden,
Kamber ÇAĞLAR (Çaldibi Köyü)*

*Soma'da hayatını kaybeden,
Ahmet SOLUK (Eşen Köyü)*

İşletmesi (GLİ) Müessesesi başlangıçta Balıkesir’de iken 1941 tarihinde Tavşanlı’ya nakledilmiştir. Ve 1940 yılında çıkarılan “Milli Koruma Kanunu” ile işçi ihtiyacı giderildi.

Bu kanunla getirilen “İş Mükellefiyeti” doğrultusunda köylü erkekler, cezaevlerindeki hükümlüler zorla çalıştırıldı.

Askerlik çağına gelen toprağı olmayan ya da köy muhtarının gazabına uğrayan , imkanı olmayan köylüler “mükellef” yapılıyor. GLİ’de linyit üretiminde çalıştırılıyorlardı. Çalışılan süreler askerlikten veya mahkumiyetten düşülmüyordu. Mükellef temini için GLİ köy muhtarlarına avanta veriyordu. Mükellefiyetlik yöre köylüleri için kâbus haline geliyor, acılarını türkü yakıp dillendiriyorlardı. Derbent’li Ahmet Gönülal bu acıyı şu dörtlülle dile getiriyor:

**Uzun olur arabanın urganı,
Telli basmadan yorganı.
Mükelleften kurtulan
Çifte kessin kurbanı.**

Acılarla dolu hayat hikâyelerinin ortaya çıktığı mükellefiyet dönemi geride kalsa bile acı hatıraları halen, bazı türkülerin dizelerinden hem de son tanıklarının hafızalarından silinmedi.

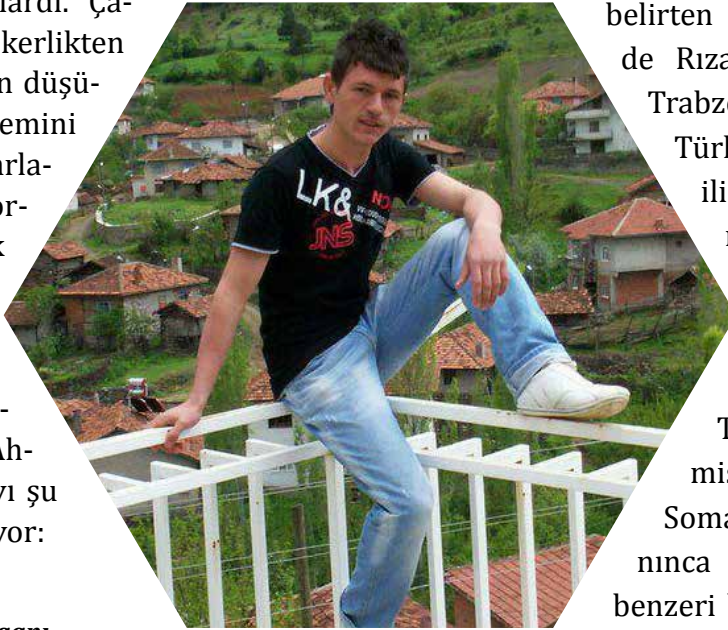
Bir başka türkü de;

**“İplikten mi olur tepe
Dayının adı mı olur efe
Böyle meşakkat çekeceğimi bilseydim,
Gidermeydim mükellefe.”**

Dizeleriyle başlayarak dönemin açılarını yansıtıyor.

Her mükellefin ardında yaş ve gözyaşı bıraktığını belirten, mükellefiyet döneminin son tanıklarından Çakır köylü Veli ATAK o günleri şöyle anlatıyor.

Bizim Köyden 10 kişi mükellef alındı. Biri ağabeyimdi. Onu aldıklarında çok ağladık. Sonra bu 10 kişiden kimi kaçtı, Kimi bir yolunu bulup liste-

*Soma da hayatını kaybeden,
İsmail ÖZTÜRK (Çaldibi Köyü)*

lerden adını sildirdi, kimi de ölene kadar çalıştı.

Ayrıca, başka illerden elleri kelepçeli mahkûmlarda getiriliyordu.

Demirmisaz bölgesine 1500 kadar mahkûm getirildiğini duydum. 1960’lı yıllardaki af nedeniyle mahkûmlar gittiler.

Geriye bir Manisalı işçi kaldı. Oda bana tren bileti aldırды, firar etti. Şimdi hala o zamana ait mükellef mezarları var. Taşlarında memleketleri yazıyor. Koğuşlar duruyor.

Kışlademirli köyünden Ayşe ORAL da, babası Mehmet DEMİR’i jandarma erleri tarafından mükellef olarak götürdüğünde çok ağladıklarını ifade etti.

Mükellefiyet dönemini yaşamadığını ama acılarını yaşayanlardan duyduğunu belirten kızılıbük Köyünde Rıza ZENGİN, köyünde Trabzon’dan, Giresun’dan, Türkiye’nin pek çok ilinden gelip yaşamını ocaklarda yitiren mükelleflerin mezarlarının bulunduğunu anlattı.

Tunçbilek, Demirmisaz, Zonguldak ve Soma’da bu acılar yaşanınca “Mükellef” türküsü benzeri birçok ağıt niteliğinde türküler kendiliğinden vücut buluyor ve yakılıyor.

Rabbim geride kalanlarına bu tür acılar yaşatmasın inşallah.

YARALANDIĞIM KAYNAKLAR:

1-Yerel Haber (Selma KOCABAŞ-Sedat GÖK)

2-G.L.İ.nin iktisadı, Sosyal ve kültürel hayatı etkileri (Dt.Recep AYDOĞDU)

3-Resimler:Süleyman ÇELEBİ

KÖMÜR

EKMEK Mİ, TAŞ MI, ELMAS MI?

Mustafa GÖKTEKİN / Yazar

TUNÇBİLEK...

Kömür Tavşanlı Doğumlu olduğu bilinen Akkaşların Mehmet Tunçbilek tarafından bulunmuş, değişik şahıslar tarafından bir süre değişik mahalli ocaklardan çıkarılmakta iken 1938 Yılında Etibank tarafından tek elden işletilmeye başlanmış ve bilahare kömür 1940 tarihinde Garp Linyitleri işletmesi tarafından çıkarılarak piyasaya sunulmaya başlanmıştır.

Yıllar Yılı işletmenin adı ilk çalıştıran müessese Etibank olduğu için Tunçbilek adı çok fazla kullanılmamış hep; Etibank olarak kullanılmıştır. Halk Maden ile iskân mahallini yani yerleşim yerini aynı isimde yıllarca kullana gelmiştir. Köylerimizde yaşayan yaşlı insanlar Tunçbilek ismi yerine hep Etibank adı kullanmaktadır.

Asıl yerleşim yeri Halen Merkez Mahallesi olarak bilinen ve herkesin Küçükilet diye bilinen köydür. Asli unsur bu köyümüz ve bu köyde yaşayanlarımızdır. Bilahare Türkiye'nin her yerinden gelen ve köylerimizden göçen insanlarımız Tunçbilek'in diğer mahallelerine yerleşmişler en çokta Madenciler Mahallesi'ne gelmişler ve beldenin nüfusu nerede ise zamanla 10.binler seviyesine çıkmıştır.

TUNÇBİLEK VE KÜLTÜR

Tunçbilek beldesi; yerlisi Merkez mahallesi yani Küçükilet, Köprübaşı, Madenciler Mahallesi, Termik evleri ve 1. numara olmak üzere beş mahalleden meydana gelmekte iken bu mahallelerin her birinin kültür ve insan ilişkileri bir birinden farklı bir Tunçbilek.

Merkez mahallesi köy özelliğini korurken; dışarıdan gelen her türlü kültürel etkiye direnmiş ve Köyle kent arasına sıkışmışken; beldenin çarşısının bulunduğu her tür ve beldeden insanı barındıran Köprübaşı mahallesi ve Kapalı kutu girip çıkmanın izne bağlandığı nev-i şahsına münhasır Termik evleri. Hemen yanı başında üst sınıfı temsil eden ve üst sınıftan olmayanların giremedi-

ği, lokalinde bile oturamadığı 1. numara Mahallesi ve en sonda; iki ilişkilerin çok sıcak olduğu, dün köyden gelmiş köy hanımlarının ve adamlarının bile bir birlerine Ahmet Bey, Ayşe Hanım ifadeleri ile seslendiği, çocukların Müzeyyen Hanım Teyze diye hitap ettikleri, komşuluğun kardeşlikten ilerde olduğu çok özel bir mahalle olan Madenciler Mahallesi.

Sabit bir gelirin ve devlet imkânlarının insanlara sunulduğu ve beldede oturan herkesin nimetlerden istifade ettiği bir Tunçbilek beldesi. Pek çok büyük şehirlerde olmayan sosyal imkânların olduğu küçük bir belde. Taşıma vasıtalarının olduğu insanların resmi vasıtalarla bir yerden bir yere taşındığı, işçinin arabasına memur, memur-

run arabasına işçinin binemediği bir toplum yapısı. Pek çok yerde sinema yokken büyükçe bir sinemaya sahip bir belde.

Herkesin yerini kabullendiği ve çokta rahatsız olmadığı sınıflı bir toplum yapısı, ekonomik gücün zirvede olduğu ve çevre belde-lerin gıpta ile baktığı küçük bir yerleşim yeri.

ZENGİNLİĞİN TEMELİ...

Zenginliğin temeli, gücün kaynağı toprağın yüzlerce metre altında bulunan, insanların gerek ısınma ve gerekse elektrik ihtiyacının karşılanmasına yarayan siyah taş. Herkesin çıkarmak için canını cebine koyarak, kellesini koltuğunun altına koyarak yüzlerce metre yerin altından çıkarmak için emek harcadığı kara elmas.

Çiftçiler yerin üstünde toprağı kazarak geçimlerini temin ederler tek risklerinin ürünün yeti-şmemesi veya tabii afet sebebiyle ürün alamamak olduğu halde bu bile insana üzüntü verdiği halde; madencilerin yerin altında ve hayati tehlikelerle her Allahın günü cepheye gider gibi işe gittiği, sık-sık duyduğumuz göçük ve ölüm haberlerini bile-bile yeraltında ekmeğini çıkardığı bir durum.

Hiç düşündük mü? Sobaya veya kalorifere attığımız kömür hangi emek ve hangi korku ile çıkarılıyor? Kaç eş ve kaç evlat kocasının ve babasının sağ salim dönmesi için her Allahın günü secdeye varıp ellerini semaya açarak dua ediyor.

Hiç mesaisini bitirip evine dönen bir madenci gördünüz mü, resimlerin haricinde? Onun ellerine, yüzüne gönül rahatlığı ile bakabilirmisiniz? Elbisesinin ve

yüzünün karası sizde nasıl bir his ve nasıl bir duygu uyandırıyor?

BABAM VE KÖMÜR...

Babam 40 yılı aşkın maden ocağında, kömür çıkarmış bir maden işçisi idi. Yanında çıraklık yapan iş arkadaşlarını tanıdım, yani kendisine çıraklık yapıp meslek öğrenenleri. İş disiplini ve mesleği ondan öğrenmişler.

Eskiden maden çıkışında banyo yapacak yerler yoktu sanırım. Çünkü babam iş elbiselerini giyer işe gider, mesai bitiminde ise üstü başı simsiyah, eli yüzü kara evimize dönerdi. Rahmetli Anamda her Allah'ın günü banyoyu yakar, babam gelir gelmez yıkanır temizlenir ve temiz elbiselerini giyerdi.

Babamın bazen işe gidip bir gün boyunca gelmediği, iki üç vardiya ocakta kaldığı zamanlar olurdu. Sebebini sorduğumuzda ya "ocakta göçük var." Veya "Kaza oldu, kazalı arkadaşlarımızı göçükten çıkarmak için ocakta kaldık." Cevabını verirdi.

Babam sık-sık ocakta göçük tehlikesinden ve grizu patlamasından bahsederdi; belikli iş yerinde en çok korktuğu ve endişe ettiği buydu..Birde en büyük tehlikelerden birinin yer altında uyumak olduğu ve ocakta uyanların çabuk hastalandığını, ihmalin her zaman insan hayatına mal olduğunu söylerdi.

Biz evimize aldığımız kışlık kömürümüzü kömürlüğe taşıırken çokta fazla dikkat etmezdik; bunu gören babam evin önüne çıkar yerde kalan kömürleri elleriyle tek-tek toplar ve "Bunlar ekmek evladım." Derdi. Yerden aldığı kömür parçalarını besmele ile alır elinde çok mübarek bir şey taşır gibi diğer kömürlerin üstüne atardı. Çokta anlamazdık onun hassasiyetini aslında. Hayatı öğrenip; akan gözyaşlarını ve şehit cenazelerini görene kadar.

KÖYÜMÜZDE MADEN ŞEHİDİ...

Sanırım yaşı 8-10 lu yaşlarda idi. Babam yine gelmemişti. Hatta bu kez köyümüzün aynı vardiyada çalışan bütün işçileri o gün gelmemişlerdi. Köyümüzde tam bir matem havası vardı ve kadınlar ağlayarak deyiş söylüyor. Erkekler köyün meydanında, caminin önünde üzgün bir şekilde bir şey bekliyorlardı.

Neden sonra İşletmenin(G.L.İ.) işçi taşıyan tahta oturaklı kasalı arabası köyün ortasına kadar geldi.Halbuki işletme arabası bizim köye genellikle civili çam'a

kadar gelirdi. Bu durum alışılmış bir durum değildi. Herkesin arabanın başına toplanmasından sonra arabanın arkasından babam ve köyümüzün diğer işçileri ile birlikte bir tabut indirildi. Tabut indirildikten sonra kadınların feryadı bir kat daha artarken, erkeklerin kederi artmıştı.

İnsanlar; "Vah vah pekte gençti. Çocukları da çok küçüktü, yazık oldu garibe..." gibi sözlerle olayın vahametini ortaya koyuvermişlerdi. Ateş bütün köyü yakmakla beraber asıl yetim ve sahipsiz kalan Ali Er'in evine düşmüştü. Hatta eşinin ve çocuklarının yüreğine düşmüştü.

Vefat eden Ali Er köyümüzde "Deli İbramlar" sülalesinden köyün hemen Tunçbilek tarafından girişinin başında otururdu. Ekmek derdine yerin altında hayatını harcamış, canını Azrail'e teslim etmişti. Geriye yetim çocuklar ve dul bir eş, kala kalmıştı elleri böğründe...

Ateş düştüğü yeri yakmış, yıllar yılı dul kadın sıkıntılarla boğuşmuş, çocuklarına bakmaya çalışmış; sonunda fakirlik ve gariplik canına tak demiş ve köy dışından birisi ile evlenmek zorunda kalmıştı. Çocuklar ise çok zaman sahipsiz işsiz güçsüz...

Eskiden yeraltı ocaklarının bulunduğu çevremizde savaş gazileri gibi ayağı kesik, kolu kopmuş insanlara sık-sık rastlardık. Ayağında tahta bacaklı insanlar hiçte az değildi beldemizde. hemen her köyde birkaç tane bulurdunuz.

Elbette Tunçbilek ve Tavşanlı çevresinde hemen bütün köylerde mutlaka göçükte kalmış madenci hikâyesi vardır ve sayısı hiçte az değildir.

ŞİMDİ DÜŞÜNELİM...

Şimdi düşünelim kömür nimet mi taş mı, elmamsı ne?! Babamın ve babam gibilerin kömürü yerden alırken besmeleyle çekmesini yadırgamalı mıyız? Kömürü yakarken kırk düşünmeli bir yakmalıyız her halde; tıpkı ağzımızdan çıkan söz gibi!

Kömür, hem kalkınmamızın temeli ve sanayinin motoru olan elektriğin üretilmesinde bizi kimseye muhtaç etmeyecek ülkemizdeki en temel milli kaynak ve elektrik santrallerinin ana yakacağı, ülkenin ısınmasının bu günlere kadar hemen-hemen en büyük kaynağı.

Somada verdiğimiz şehitler, Zonguldak deyince aklımıza gelen Karadon ocağı ve diğer maden ocaklarında meydana gelen kazalarda verilen şehitler geride kalan kimlerin hayatını zehir ediyor; bunu çoğumuz bilmiyoruz. Çünkü insanların dünyaya kapattıkları evleri kabir gibi. Herkes kendi acısını ve kendi yokluğunu kendisi yaşıyor.

Kömür veya madenler; çevresine zenginlik getiren, istihdamı artıran ulusal zenginliğimiz an-

cak; bu zenginliği paylaşırken "Dokuz kişiye bir pul veya bir kişiye dokuz pul." Olmamalı. İnsanların refah düzeyini artırırken insan hayatına değer veremeli ve bunun için gerekli ve yeterli düzenlemeler yapılmalıdır. Hem de insan hayatını korumak adına yapılması gereken her şeyi.

Kömür taş değildir, yalnız maddede değildir. Kömür ekmektir, nimettir, hazinedir. Çünkü temelinde korku, çaba fedakârlık, mahrumiyet ve kahramanlık vardır. Bunun için kömür medeniyaettir ve hayattır, kaybedilenlerin bahasına.

Cephede kan dökerek kazanılan vatan toprakları gibi yerin yüzlerce metre altında ter dökerek ve bazen de can vererek kazanılan zenginlik, taş olamaz sadece maden de olamaz. Bu sebeple kömür vatandır, ekmektir. Onu toprağın altından çıkarıp insanlığın hizmetine sunan insanlarımız ve onların yakınları, aileleri ise mübarek insanlardır, eli öpülesi insanlardır yaşları ne olursa olsun...

Türklerden Önce

TAVŞANLI'NIN TARİHİ

Hasan EFE / Yazar

-Paleolitik Devir: (MÖ 12000-MÖ 8500):

Tavşanlı ve çevresi ilk madenler çağından itibaren yoğun bir yerleşim alanı olmuştur. Henüz prehistorik (tarih öncesi) dönemlerle ilgili bir araştırma ve kazı yapılmadığı için paleolitik (taş devri) devre ait yerleşim merkezlerinin olup olmadığını bilmiyoruz. Fakat bazı alanlarda 1946, 1964, 1988 ve 1992 yıllarında yapılan yüzeysel araştırmalarda paleolitik çağa ait taş aletler bulunmuştur. Beyköy'ün karşısında Tunçbilek karayolunun batı kenarında, doğal sivri bir şekilde olan Manastırtepe'nin hemen kuzey tarafındaki kayalık bir platform üzerinde, Alt Paleolitik taş aletler bulunmuştur. Kaba görünümlü bu yonga aletlerin yüzeyleri fazla patinalıdır; ayrıca üzerlerindeki keskin kısımlar, aşınma sonucu ortadan kalkmıştır. Ovacık köyünün 1 km kadar batısında, ovanın bitiminde yer alan Göynük mevkiinde kayalık arazide, geniş bir alana yayılmış olarak Paleolitik taş aletler toplanmıştır. Bunlar da yine Alt Paleolitik'e tarihlendirilmektedirler. Burada çakmak taşı doğal olarak bulunmaktadır. Kayıköy höyüğü'nün yüzeyinde az da olsa paleolitik döneme ait taş aletler bulunmuştur. Çardaklı mahallesinin güneyindeki tarlalardan da paleolitik taş aletler

toplanmıştır. Bu alanda çakmak taşı doğal olarak bulunur.

-Kalkolitik Devir: (MÖ 4000-MÖ 3000):

Tavşanlı'nın tarihi Kalkolitik (Taş-maden) devirle başlamaktadır. Tunçbilek Beldesi'nde 1977 yılında kömür işlemleri sırasında Boyalık ve Gevence mevkilerinde Kalkolitik (Taş-Maden/MÖ 4000-MÖ 3000) devrine ait siyah renkli çizgilerle bezemeli elde yapılmış keramikler (mut-fak eşyası) bulunmuştur.

-Tunç Devri: (MÖ 3000- MÖ 2000):

Tavşanlı ve havalisinde geniş bir bölgede sayıca az fakat oldukça büyük höyük yerleşmeleri vardır. Bölgede yüzeysel olarak toplanan malzemenin büyük bir kısmı Tunç Çağlarına tarihlendirilmek-

tedir. 1946, 1964, 1988 ve 1992 yıllarında Tavşanlı'da arkeolojik yüzey araştırmaları yapılmıştır. Öncelikle bilinen höyükler üzerinden malzeme toplanmış ve höyüklerin kaba ölçümleri yapılmıştır. Tavşanlı ovasındaki buluntuların bir taraftan Yortan, diğer taraftan Kusura-Demirci höyük ve İç Anadolu'dakilere benzediği görülür. Höyüklerin üzerinden toplanan ama iyi bir sonuç sağlamayan malzemenin çoğu Tavşanlı'nın MÖ 3.binin ortasında ve MÖ 2000'de Batıdan ziyade Doğuya yani Kusura-Demirci höyüğü gibi intikal bölgesine has kültürlerle bağlı görülür.

Tepecik Höyük:

Tepecik Beldesinin 1 km kadar batısında yer alan bu höyüğün çapı ova seviyesinde 130 metre olup yüksekliği de 6 metreyi aşmaktadır. Kuzeyden küçük bir dere akmaktadır. Höyüğün kuzey kenarı yakın bir geçmişte, yol yapımı sırasında kesilmiş ve bu tahribat sonucunda höyüğün eteğinde oluşan profil, tamamen İT 1 (MÖ 3300/3000 – MÖ 2700/2600) malzemesi vermiştir. Höyüğün eteğinde bulunan İT 1 kaplarından olan bir testi gövdesi hamur ve yüzeyi siyah renkli olup iyi aklıdır. Yüzeyde birbirlerini çapraz olarak kesen yoğun açkı izleri vardır. Diğer testicik hamur bej renkli, yüzeyi astarsız ve aklıdır. Diğer gaga ağızlı

Tavşanlı Buluntuları (Tunçbilek Kalkolitik dönem keramikleri)

testicik ise hamur ve yüzeyi koyu gri renklidir, yüzeyi ağızlıdır. İçe dönük ağızlı (antisplash) kase parçası hamur ve yüzeyi siyah renklidir ve yüzeyi iyi ağızlıdır. Bir başka testi gövde parçası hamur ve yüzeyi siyah renklidir. Dış yüzeyi çok iyi ağızlıdır; ortada ağızsız bırakılan alan sokma bezemelidir. Yine başka bir testi gövde parçası hamur ve yüzeyi siyah renklidir. Dış yüzeyi iyi ağızlıdır ve oluk bezeme içermektedir. Bir diğer testi gövde parçası ise hamur ve gri renklidir. Yüzeyi kırmızımsı kahverengi astarlı ve iyi ağızlıdır; dikey oluk bezeme içermektedir. Pişmiş topraktan kaşık parçasının yüzeyi gri ve az ağızlıdır. Pişmiş topraktan diğer kaşık parçasının yüzeyi açık kahverengi ve ağızsızdır. Höyükün yüzeyi ise yoğun bir İT 2 (İlk Tunç 2 = MÖ 2700/2600 – MÖ 2300) malzemesi çanak çömlek parçaları içermektedir; ayrıca az miktarda da İT 3 (MÖ 2300-MÖ1900) ve Klasik Devir çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Mal grupları, formlar ve bezeme türleri açısından Beycesultan XIX-XVII. katlarındaki ile büyük benzerlik göstermektedir. Tavşanlı ve havalisindeki höyüklerde İT 3 malzemesi 2. bin yılı yerleşmeleri altında kilitlenmiş olduğu için çok az ele geçirilebilmiştir. İT 2 devrinde güney ile olan ilişkilerin devam etmesine rağmen, bölgenin kuzeydeki Demircihöyük Çanak Çömlek Grubu'nun etki alanı içine girmeye başladığı anlaşılmaktadır. Bu etki öncelikle siyah ağız kenarlı kaseler, S-profil veya keskin S-profil kaseler ve bunların ağız kenarlarına oturtulan ilmik kulplarla kendini hissettirmektedir. Hafif geriye doğru yatık boyunlu ve kesik gaga ağızlı yüzeyi açık kahverengi ve koyu gri renkli astarsız dikey ağız izleri içeren

testi parçası da, Eskişehir ovasından iyi bilinmektedir. Turan Efe'ye göre bu şekilde kuzey ve güney çanak çömlek gruplarının karışımından oluşan Tavşanlı ve civarının İT 2 çanak çömleğini ayrı bir grup altında "Tavşanlı Kütahya Grubu" adıyla incelemek daha uygun olacaktır. Gerek söz konusu profilden ve gerekse höyük yüzeyinden bol miktarda bakır cürufu da toplanmıştır. Dolayısıyla, bölgede en azından İT 1'den itibaren madenciliğin önem kazandığı söylenebilir.

Tavşanlı Buluntuları (Çaltılı Köyü Roma Devri Heykel Başı)

Köy Tepesi:

Tavşanlı ovasının güneyinde, dağlık bölgede bulunmaktadır. Doğusundan Sarıkaya deresinin aktığı bu düz yerleşme yeri, Başköy'ün kuş uçuşu 1 km kadar güneybatısında doğal bir tepenin üzerinde yer almaktadır. Burada Geç Kalkolitik ve Demir Çağı'na ait malzeme bulunmuştur. Özellikle açık bezemeli parçalar ve mahmuzlu bir kulp parçası, ayrıca bazı mal grupları ve formlar, bu yerleşme yeri çanak çömleğinin Anadolu'nun batı sahillerinde görülen Troya öncesi çanak çömlek grubuna dahildir.

Tavşanlı Höyük:

Bu höyük, M.Ö. bin yılı başlarında sadece bu yörenin değil, aynı zamanda tüm Kuzeybatı Anadolu'nun en büyük höyüklerinden birisidir. Tavşanlı'nın hemen güneyinde Derecik yolu yakınlarında yer alan höyük, Yukarışehir (Höyük) ve doğuda

nehre kadar olan düzlükteki Aşağışehir olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yerleşme yeri bu iki ana kısımdan oluşmaktadır; Höyük konisi (Yukarı şehir) ve bunun hemen doğusunda Kocasu'ya kadar uzanan tarlalarda yer alan düz yerleşmedir (Aşağı şehir). Kocaçay yerleşme yerinin etrafını doğu ve kuzeyden dolanarak akmaktadır. Oval olan höyüğün boydan boya uzunluğu 500 metre kadar ve genişliği de 300 metreye kadar ulaşmakta olup yüksekliği de 10 metreyi aşmaktadır. Aşağışehir ise yaklaşık 200 metre çapında bir alana yayılmış durumdadır. Höyük bu şekliyle Asur Ticaret Kolonileri devrine (Kultepe gibi) ait bazı Orta Anadolu yerleşmelerle benzerlik göstermektedir. Gerek höyük yüzeyinden ve gerekse Aşağışehir'den toplanan malzeme, Beycesultan VI-IV. katlarındaki ile benzerlik göstermektedir; dolayısıyla MÖ 2. bin yılı başlarına tarihlendirilmektedir. Buluntular arasında, bu devri karakterize eden ve iyi bir işçilik gösteren keramikten bir boğa ritonu parçası ve yine çift tırnaklı bir hayvana (boğa?) ait olan büyük bir bacak dikkat çekmektedir. Boğa ritonu parçası hamur ve astar portakal kırmızısı rengindedir. Fırınlama çok iyidir. Höyüğün doğudaki yamacında, tahribat neticesinde oluşmuş olan toprak yığını üzerinden de İT 2'ye ait çanak çömlek parçaları toplanmıştır. Bu malzeme içinde siyah ağız kenarlı kase parçaları da bulunmuştur. Ayrıca İT 3'e ait az miktarda çanak çömlek parçaları toplanmıştır. Ayrıca burada VI. Truva'nın trio tipi kırmızı renkli gaga ağızlı ve üç ayaklı depas amphikpellon tipli Bakır Çağ (Yortan Kültürü) dönemi bezekli kapları bulunmuştur. Bulunan kırmızı boya astarlı kulpların

çoğu burmalıdır. Hafifçe dışarı çekik kenarlı ve yüksekçe boyunlu çömleklerin hepsi kırmızı boya astarlıdır. Bir tanesinin örgü motifine göre ve kabartma suretiyle süslü oluşu, bu çerçevede az rastlanan bir özelliktir. Ağız kenarıyla karnı arasının yivlerle süslediği görülen ikinci çömleğin süs örgülerine bölgede sık sık rastlanır. Silindir boyunlu dışarı profili, kulpsuz çömlek de bu çağda bu bölgeye çok yayılmıştır. 1944 yılında bulunan gaga ağızlı testi yortan tipine girer. Silindir biçimli ve yivli olan bu parça kırmızı boya astarlıdır. Yüksek kaideli yivli süslü bir çanak Tavşanlı meyveliği de bulunmuştur. Bu buluntular neolitik ve ilk madenler çağında görülür. Bu eserler İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.

Kayıköy Höyük:

Tavşanlı ovasının güneydoğusunda Kayıköy ve Kuruçay Beldesi arasında, her iki yerleşime de yaklaşık 2 km mesafede yer almaktadır. Yerleşme yerinin hemen güneyinden Kocaçay akmaktadır. Hafif oval olan bu höyüğün boydan boya uzunluğu, ova seviyesinde 160 metre, yüksekliği ise 14 metredir. Yüzeyde yoğun bir Klasik devir malzemesi bulunmaktadır; bu sebep-

le Prehistorik devirlere ait çok az malzeme bulunmuştur. 2. bin yılı malzemesi önemli oranda burada mevcuttur. Kayıköy'deki höyükten çıkartılan birisi ağır çarkta ve diğer ikisi elde yapılmış hamuru ve içi dışı siyaha yakın gri renkli boya astarlı basit profilli keramik (çanak çömlek) buluntuları, sahanın Eski Tunç çağında (MÖ 3000/2000) yoğun bir yerleşim yeri olduğunu ortaya koymaktadır. Gri renkli ve içeri çekik kenarlı çanak hızlı dönen çarkta yapılmıştır. Kayı köyü buluntuları arasında gri renkli örnekler çoktur. Küçük parçalar halinde bulunan bu kapların biçim ve profillerini tespit etmek mümkün değildir.

Kocahöyük:

Seyitömer'in 10 km kadar kuzeybatısında ve Gazelyakup köyü yakınlarında yer alan bu yerleşme yeri, aşağı yukarı 110 x 7 metre ebatlarındadır. Yüzeyde önemli oranda tahribat söz konusudur. Burada Klasik devir buluntuların haricinde, önemli oranda İT 2-3 malzemesi ele geçirilmiştir. İT 2 çanak çömleği Demircihöyük çanak çömlek grubununki ile büyük benzerlik göstermektedir. Siyah ağız kenarlı kaselerin iç kısımlarında yiv bezeme yanında, beyaz boyama da söz konusudur.

Avaratepe Höyük:

Örencik ovasının kuzeyinde Tavşanlı ovası ile irtibatı sağlayan ve içinden Kocasu ırmağının aktığı vadide daha önceden bilinmeyen bir höyük saptanmıştır. Avaratepe olarak bilinen bu yerleşme yeri esas olarak İT 2 malzemesi içermektedir.

Ayrıca 1987 yılında Kayaboğazı barajındaki ikinci adacıkta toprağın altından Tunç çağına ait yanık buğday parçaları çıkmıştır. Bu parçalar Tavşanlı müzesinde sergilenmektedir.

-Hitit Devri (MÖ 2000- MÖ 1200):

Hitit Çağı'nda da yörenin bir yerleşmeye sahne olduğunu göstermektedir. Kayıköy, Beyköy, Çobanköy, Elmalı köyü, Tunçbilek santrali çevresi ve Derbent köyü boğazında yapılan arkeolojik kazılarda Hitit dönemine ait eserler bulunmuştur.

-Frig Devri (MÖ 1200- MÖ 600):

Tavşanlı-Domaniç bölgesi, Friglerin en batıdaki sınırını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Frigler döneminde de Tavşanlı'da yerleşmeler vardır. Ovacık köyünün Göynük mevkii ve Başköy yakınlarındaki Köy tepesinde bulunan Frig çanak-çömleği ile ilçenin batısında Tavşanlı-Harmancık yolu üzerinde bulunan Deliklitaş kaya mezar anıtı bunun kanıtıdır.

Frigya Epiktetos'un bir merkezi olarak geçen yöremiz, Frigya egemenliğinden sonra Kimmerler (MÖ. 676-MÖ. 607), Lidyalılar (MÖ. 607- MÖ. 546), Persler (MÖ. 546-MÖ. 333) İskender İmp. (MÖ. 333- MÖ. 325), Antiomus/Bitinya Krallığı (MÖ. 325-MÖ. 281), Bergama Krallığı (MÖ. 281-MÖ. 133), Roma İmp. (MÖ. 133-MS. 395) ve Bizans İmparatorluğu'nun (MS. 395-MS.

Tavşanlı Buluntuları (Gazelyakup Köyü Nekropolü)

1230/1250) siyasi hâkimiyet sahası olmuştur. Bu siyasi hâkimiyetlerden sadece Roma dönemine ait eserler günümüze ulaşmıştır.

-Roma Devri (MÖ 30- MS 395):

Tavşanlı-Çardaklı mahallesi merkez olmak üzere, Kuruçay, Tepecik, Göbel ve Karaköy'ü içine alan geniş bir sahada antik devirde bir yerleşmenin olduğu ve "Palanga" adıyla anılan bir "Batık Şehir" in varlığından bahsedilmektedir. Bu antik şehir Roma ve Bizans zamanında da Roma devrinde oldukça yoğun bir yerleşme alanı olmuştur. Bugün önemli bir antik şehir olduğu tahmin edilen bu yerden tarihi eserler çıkmaktadır. Çardaklı mahallesinde mahalle sakini Mustafa Kaynak'ın tarlasından 1950 yılında mermer bir kadın başı (Artemis başı), sunak, mahalle sakini İbrahim Yılmaz'ın tarlasından çıkan mezar steli (bkz.21.kitabe) çıkmıştır. Çardaklı mahallesi sakinlerinden emekli öğretmen Mustafa Ertan tarafından 1991 yılında inşaat çalışmaları sırasında bulunan tarihi eserler, bu zamana kadar Palanga yerleşim biriminde bulunan en önemli buluntulardır. Bu eserler arasında: Roma dönemine ait bir çift altın küpe, Roma dönemine ait bir altın kolye, Roma dönemine ait bir bronz sikke, bir adet bronz yüzük, bir adet bronz kap, iki adet tabak, yirmi sekiz adet boncuk, bir adet cam gözyaşı kabı, bir adet kiremit kırmızısı hamurlu kırmızı boya banyolu küresel gövdeli yuvarlak dipli tek kuplu çömlek, bir adet kiremit kırmızısı renkte kesik konik gövdeli fitil delikli kulpulu kandil, bir adet kiremit renkli hamurlu konik gövdeli yuvarlak fitil delikli kandil, bir adet devetüyü renkli tablalı ağız kenarlı si-

Friglere Ait Kaya Mezarı (Deliklitaş)

lindir gövdeli çarkta yapılmış bir gözyaşı kabı, bir adet devetüyü renkli uzun konik boyunlu silindir gövdeli gözyaşı kabı, bir adet devetüyü renkli silindirik gövdeli gözyaşı kabı, bir adet devetüyü renkli hamurlu silindirik gövdeli yuvarlak düz dipli gözyaşı kabı vardır. Bu tarihi eserler Kütahya Müzesi'nde sergilenmektedir. Ayrıca 2006 yılında bu alanda çiftçi Metin Akdoğan tarlasında bir mozaik bulmuştur. Bu mozaik Roma dönemine aittir. Mozağin bulunduğu yerin üzerinde Roma dönemine ait 5 adet mezar bulunmuştur. Giyoş bezemeli (saç örgüsü), geometrik şekiller, yaprak ve dallardan oluşan bitkisel motifler sivilize edilmiştir. Ayrıca meyve ve hayvan (kuş-yılan) figürleri yerleştirilmiştir. Mozağin bulunduğu yerin önce ev olarak kullanıldığı, daha son-

*Tavşanlı Buluntuları
(Çardaklı Mahallesi Artemis
Mermer Heykel Başı)*

ra da mezarlığa dönüştürüldüğü tahmin edilmektedir. 100 m² büyüklüğündeki bu zemin mozaığı parçalar halindedir. Tahrip olmamış kısmı 52 m² dir.

Kuruçay beldesinde Hakkı İlhan'ın evinin temel kazısında mermer plakalardan ibaret bir lahit bulunmuştur. Lahitin içinden koku şişeleri ve altın yüzük gibi takı eşyaları çıkmıştır. Karaköy mezarlığından Göbel köyüne getirilen bir lahit kapağı vardır. Karaköy ile Çardaklı mahallesi arasındaki sahada sık sık antik temel kalıntılarına ve Göbel köyünün güneyindeki tepenin eteklerinde Çardaklı çayırına inen su künklerine rastlanmaktadır. Çardaklı mahallesinin güney batısında, mahallenin kenarından başlayarak, uzunluğu güney-kuzey istikametinde 2 kilometreyi bulan genişlikteki şimdi açılan kanallarla suyu azaltılmış bataklık alanda eski temel kalıntıları bulunmuştur. Hasan Hüseyin Şentürk'e ait tarlanın kenarındaki büyük blok taşlardan yapılmış 20 metre kadar uzunlukta bir antik duvar tesbit edilmiştir. Yine bu bölgeden fazla özelliği olmayan mimari parça, sütun, sütun başlığı ve phallos gibi eserler çıkmıştır.

Bu sahada kayda değer Roma ve Bizans devrine ait keramik heykel ve heykelcikler, cam eserler, steller (mezar taşları), sunaklar, lahitler, mermer arşitrav parçaları, şeref anıtı, Artemis başı gibi arkeolojik eserler bulunmuştur. Bunların çoğu alınlıklı, iki yanları payeli, ortaları kapılı mezar stelleridir. Alınlıklarda kartal, aslan, çiçek kabartmaları bulunmaktadır. Payeler yaprak ve çiçeklerle süslü veya olukludur. Ahşap taklidi kapılar geri planda cepheden 10-25 cm derinliktedir. Genel olarak 4 veya 6 bölmelidir. Bölmeler rozet, ayna ve

geometrik motiflerle süslüdür. Hemen hepsinde üst sağ bölmede kurs içinde anahtar deliği görülür. Mezar stelleri dışında Zeus Bronton'a, Hosios'a ve Ana Tanrı'ya ithaf edilmiş üç sunak, bir şeref kitabesi, lahid kapağı ve arşitrav parçaları vardır. Zeus Bronton'a ithaf edilen eski Fevzipaşa İlkokulu bahçesinde bulunan sunak MS 256/257 yılına, Kuruçay beldesindeki mezarlık duvarında yer alan bir mezar sunak MS 216/217 yılına, Tepecik beldesi cami duvarında yer alan mezar steli ise MS 240/241 yılına aittir. Bu arkeolojik eserlerin bir kısmı Tavşanlı ve köylerinde genellikle çeşme taşı veya yalak olarak, duvar taşı olarak kullanılmış, büyük çoğunluğu Kütahya Müzesi'ndedir. Prof. Dr İ.Hakkı Uzunçarşılı'nın dikkat çektiği Beyköy yakınlarında Roma dön-

nemine (MÖ. 30 ve MS. 4.yy) ait mezarlık bulunmaktadır.

Çardaklı mahallesi, Göbel, Kuruçay, Tepecik, beldesini içine alan Palanga şehri ile ilgili henüz arkeolojik kazı çalışmaları yapılmadığı için kesin bilgiler yoktur. Antik dönemde Tavşanlı şehrinin tam olarak nerede kurulduğu, isminin ne olduğu henüz tespit edilememiştir. Bugünkü şehrin güneyinde bulunan Palanga çevresi şehrin ilk kurulduğu yer olarak tahmin edilmektedir. Tarih boyunca yaşanan savaşlar, istilalar, göçler, doğal afetler vb. gibi sebeplerden dolayı şehir merkezi yer değiştirmiş olabilir. Palanga ismi Macarca olup; etrafı savunma/korunma amaçlı ağaçtoprakla yapılan ve hendekle çevrilen bir hisarcık anlamına gelmektedir.

Tavşanlı Yeni Mahalle Bıçakçı Sokağındaki Mermer Mezar Steli

Tavşanlı'da Arkeolojik Sit Alanları:

Sıra no	Sit Alanının Adı	Bulunduğu Yer	Tescil Kayıt Tarihi
1	Tavşanlı Höyük	Merkez	03.04.1990/1064
2	Köytepesi Höyük	Başköy	03.04.1990/1064
3	Tepecik Höyük	Tepecik Beldesi	03.04.1990/1064
4	Kuruçay Höyük	Kayı Köy	03.04.1990/1064
5	Gazelyakup Höyük ve N.	Gazelyakup Köyü	08.10.1989/792
6	Cambazın Tepe Tümülüs	Köprücek Köyü	08.01.1996/36
7	Moymul Höyük	Moymul Mahallesi	10.12.1999/1037
8	Koparan Tümülüsü	Karacakaş Köyü	10.12.1999/1039
9	Baykuşluk Nekropoli	Karacakaş Köyü	10.12.1999/1038
10	Batakçayır Tümülüsü	Kayı Köy	14.01.2000/1055
11	Örenköy Höyük	Ören Köy	14.01.2000/1055
12	Beyköy Höyük	Beyköy	01.08.1999/882
13	Göbel-Umarcık Yerleşimi	Göbel Köyü	01.08.1999/884
14	Çamaşırılık Yerleşimi	Yağmurlu Köyü	13.04.2001-1424
15	Frig Kaya Anıtı	Köprücek Köyü	15.08.2002/2011
16	Cümeyle Yerleşimi ve Negr.	Köreken Köyü	10.01.2003/2244
17	Köyönü Yerleşimi	Karacakaş Köyü	10.01.2003/2245
18	İkiçeşmeler Yerleşimi	Devekayası Köyü	20.06.2003/2414
19	Yel değirmeni Tümülüsü	Kayıköy	19.12.2003/2614
20	Mozaikli Alan	Tepecik Beldesi	18.07.2006/1335
21	İğneazgı Mevki	Eşen Köyü	17.01.2008/2438

Tavşanlı'daki Roma Devri Kitabeleri:

Sıra	Bulunduğu yer	Özelliği	Kitabenin okunuşu
1	Ulucami Mah. Y.Çimen Sk.	Adak taşı	<i>Şehir ve halk meclisi her hususta vatanın velinimetini olan T.Phil. Lepidus'u , bu şeref anıtını onun dostu Lukius Klaudius. Pardalas'ın dikmesiyle tebci etti."</i>
2	Jandarma Karakolu	Sunak	<i>"Zeus Bronton'a Lykomedes bu sunağı dikti."</i>
3	Çıracılık Eğitim Merkezi (Eski Fevzipaşa İlkokulu)	Mezar sunağı	<i>"Aizanoi'da (Çavdarhisar'da) büyüdüm, anama ve akraba ve kardeşlerime acı bırakarak Mousa'da (Palanga'da?/Üyücek'te?) yolda öldüm. Ruhen sarsılmış ana bu mezar taşını koydu. Kederli Menophilas pek kıymetli oğlu Eutykhos'a bu istenilmez anıtı yaptırdı. Sene MS 256/257"</i> Not: Tavşanlı'nın (Palanga şehrinin) antik dönemlerdeki isminin "Mousa" olduğuna dair iddialar vardır.
4	Durak Mah. Kavuncular Sk.	Mezar steli	<i>".....oğlu Ankhios'aPanthe'a ile evlendim.....çocukları beni Hades'in evinegüneşin ışığını terkettim..... flütlerin sesini dinle.....kutsal khlamys'e....." (Tahrip olmuş.Okunamadı)</i>
5	Yeni Mah.Cumhuriyet Meyd.	Lahit k.	<i>"M. Helotios Khareinos hayatta iken kendisine yaptırdı."</i>
6	Durak Mah.Kavuncular Sk.	Mezar steli kapı şekli	<i>"Agathopars'a ve kızı Demetra'ya hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
7	Kavaklı Mah. Demirciler Sk.	Mezar steli	<i>"Tatien kocası Metrodoros'a ve oğulları Metrodoros ve Dionysios ve Hikesios babalarına hatırası için bu anıtı yaptırdılar."</i>
8	Yeni Mah. Bıçakçı Sk.	Mezar steli	<i>"Hermes kardeşi Zenon'a hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
9	Kavaklı Mah.Demirciler Sk.	Mermer steli	<i>"Aphion oğulları ile birlikte kocasına hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
10	Yeni Mah.Çatalhamam Sk.	Mezar steli	<i>"Teuthras ve Tatas babaları Hipponeikos'a hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
11	Ulucami Mah.Yukarıçimen Balılar Sk.	Mezar steli	<i>"Domnos anası Loulia'ya hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
12	Yeni Mah.Çatalhamam Sk	Mezar steli	<i>"Epidephoros karısı Eutykhia'ya hatırası için bu anıtı yaptırdı."</i>
13	Durak Mah.Kavuncular Sk.	Mezar çift steli	<i>"Çok sevgili babası Pothos'a hatırası için ve hayatta olan annesi Tatiane'ye bu anıtı yaptırdı."</i>
14	Yeni Mah.Kütahya Cad.	Arşitrav parçası	<i>"...bu güzel binayı.....için..." (tahrip olmuş-okunamadı)</i>

15	Yeni Mah.Çatalhamam Sk.	Arşitrav parçası	"...es isteyerek mabedi yaptırdı." (tahrip olmuş-okunamadı)
16	Kuruçay Beldesi	Sunak	"Demetrios'un oğlu genç Demetrios ümitleri için tanrı Hosios'a adak olarak bu sunağı ithaf etti."
17	Kuruçay Beldesi	Sunak	"Aur. Onesimes, oğulları Markianos ve Asklepiades ile birlikte, eşi şehir meclisi azası ve mabet kurucusu Markianos'a hatırası için bu anıtı yaptırdı.Sene MS 216/217"
18	Kuruçay Beldesi	Sunak	"....babası Kodinos'a hatırası için bu anıtı yaptırdı."
19	Çardaklı Mahallesi	Sunak	"Mütevelli Satyrneinos Aponios tanrıların anasına bu sunağı ithaf etti."
20	Çardaklı Mahallesi	Arşitrav	"Ben Antiokhos'un oğlu Antiokhos Trophimos pek sevimli karım Apphia'ya hatırası için bu anıtı yaptırdım."
21	Çardaklı Mahallesi	Mezar steli	"Smyrna oğulları ile birlikte kocası Euprepes'e hatırası için ve hayat-ta iken kendisine bu anıtı yaptırdı."
22	Çardaklı Mahallesi	Mabed kitabesi	"...ve giriş yeri....yaptırdı..." (tahrip olmuş-okunamadı)
23	Göbel köyü	Kitabeli sütun	".....mos karısı Eirene'ye ve kendi kızına hatırası için bu anıtı yaptırdı."
24	Tepecik Beldesi	Mezar steli	"Bir dal ve gül şeklinde olan talihsiz ben! Boşuna talihsiz yerine Eutykhes denildim. Ebeveynimi felakete ve süt-ebeveynimi acıya gark ettim. Sekiz yıl yaşayıp vakitsiz mezarlara düştüm. Ebeveynim Eutykhes ve Agathotyke, süt ebeveynim ise Philodespotos ve Phadilla'dır. Sene 240/241"

KAYNAKÇA:

-Efe, Hasan, Tavşanlı Tarihi-1, Ankara 2010

-Efe, Turan, 1988 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları, Ankara 1991

-Özgüç, Tahsin, VI.Troia'nın Anadolu Arkeolojisindeki Yeri, TTK Belleten, Sayı: 37, Cilt 10, Ocak 1946 Ankara

-Özgüç, Tahsin, Anadolu'da Arkeoloji Araştırmaları I, TTK Belleten, Sayı:40, Ekim 1946 Ankara

-Tuğrul, Lütfi, Tavşanlı ve Civarından Buluntular, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 11-12, İstanbul 1964

-TC. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, VIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara 28 Mayıs-1 Haziran 1990

TAVŞANLI BELEDİYESİ MÜZESİ

Osman GÖNEY / Coğrafya Öğretmeni

Türkiye ve Dünyada pek çok örneğine rastladığımız müzelerden birisi de Tavşanlı'da varlığını sürdürmekte olan Tavşanlı Belediyesi Müzesi'dir.

Tavşanlı Belediyesi Müzesi, Tavşanlı'nın kültürel sosyal ve ekonomik zenginliğini tanıtmak ve yarının kentlerine yol göstermek amacıyla kurulmuş bir kurumdur. Tarihi, kültürel ve ticari yapıyla belli bir kimliğe sahip olan Tavşanlı'nın günümüzde birikimlerini sistemli bir şekilde sergilendiği önemli yerlerden birisidir.

Tavşanlı, Friglerden Roma'ya Bizans'a, Selçuklulardan Germiyanogullarına, Osmanlıya ve Cumhuriyet dönemine kadar uzanan uzun soluklu tarihi süreçte her zaman ön planda olmuştur. Tarihi

kimliğini korumayı başarmış ve bu uygarlıkların mirasını günümüze taşıyarak zengin bir tarihi ve kültürel birikime sahip olmuştur.

Tavşanlı Belediyesi Müzesi ile, Tavşanlı toprakları üzerinde yaşayan kadim insanların oluşturdukları uygarlık birikimi, kültürel mirası, yaşam tarzı, gelenekleri ziyaretçilere aktarılmakta ve şehre farklı bir bakış açısı kazandırılmaktadır.

Tavşanlı Belediyesi Müzesi, Tavşanlı'nın yaşadığı tarihi serüveni canlandıran, geçmişin kültürel birikimini bugünle buluşturan, Tavşanlı'nın şehirle ilişki kurmasını şehre bağlanmasını teşvik eden bir mekandır. Paylaşılmış geleneklerden ve ortak tarihten gelen zaman ve mekan duygusunu geliştirmeyi amaçlayan, Tavşanlı'nın geleceği için faydalı olacak uğraşılarda rol üstlenen bir kurumdur.

Dünyanın hızlı değişim sürecinde yok olmaya yüz tutan hatta yok olmuş bir çok yerelin korunarak hayata kazandırılmasında önemli bir görevi vardır. Tavşanlı'nın ansiklopedisi niteliğindeki Tavşanlı Belediyesi Müzesi, yerli-yabancı turistlerin ilk uğrak yeridir. Ziyaretçilerde merak ve ilgi uyandırmaktadır. Ziyaretçileri bilgi arayışına teşvik eder, ziyaretçilerin tarih bilincini geliştirir ve bunu gelecek kuşaklara aktarma görevini üstlenir.

Ayrıca tarihi değeri olan eserleri sergileyerek ziyaretçilerine nostalji ile karışık görsel zevkler vermenin ötesinde; bulunduğu yerin iktisadi (turizm) gelişimini de katkı sağlamaktadır.

Müze Binasının Tarihçesi:

1897 yılında zamanın Maarif Umumiye Nezareti adına İptidai Rüştîye binası olarak inşaatına

başlanmıştır. 1899 yılında inşaat bitirilerek hizmete açılmıştır. 1899 yılından 1929 yılına kadar İptidai Rüştîye binası olarak hizmet vermiştir. 1929'dan 1949'a kadar Adliye olarak kullanılmıştır.

1951 yılında Belediye tarafından satın alınarak 1981 yılına kadar Belediye binası olarak kullanılmıştır. 1982-1986 yılları arasında binaya restorasyon yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler sonunda 23 Nisan 1988 tarihinde Tavşanlı Belediyesi Müzesi olarak ziyarette açılmıştır.

Müzedeki Eserler:

Müzedeki Arkeolojik eser olarak 135 eser, Etnoğrafik eser olarak 140 eser, sikke eser olarak 109 eser bulunmaktadır. Toplamda 384 adet eser bulunmaktadır. Müzenin eserleri arasında tarihi önem sırasına göre öncelikle Bizans dönemi ev, süs eşyaları ve sikkeler yer almaktadır.

Bu eserler müzenin en eski eserleri olup tarihi değerleri de yüksektir.

Müzedeki Osmanlı dönemine ait sikke eserler de bulunmaktadır.

Ayrıca cumhuriyet dönemi ve yakın tarihimize ait ev eşyaları, süs eşyaları, El yazması Kuran-ı Kerim, el ve oya işlemleri, düğün elbise ve eşyaları ve yörede yapılan eşyalar bulunmaktadır.

Sergi Salonları:

Müzenin içerisinde eserlerin sergilendiği 3 adet sergi salonu bulunmaktadır.

*1.sergi salonu: Giriş sergi salonu olarak ta adlandırılan bölümde Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait sikke eserleri bulunmaktadır.

*2.sergi salonu: Bu sergi salonunda Bizans dönemine ait olan süs ve o dönem kullanılan ev eşyaları bulunmaktadır.

*3.sergi salonu: Ana salon olarak ta adlandırılan bölümde Cumhuriyet dönemi ve yakın tarihimize ait süs, ev ve yöremizde yapılan döneme ait kullanılan eşyalar bulunmaktadır.

Müzenin Vitrinleri:

Müzedeki 29 adet vitrin bulunmaktadır ve bu vitrinlerde eserler muhafaza edilmektedir.

TAVŞANLI'DA İLK TELEVİZYON YAYINLARI NASIL İZLENDİ?

Yakup ÇELEBİ / Öğretmen

Tavşanlılı ilk televizyon yayınlarını ne zaman izledi? Kimler bu işe ön ayak oldular? Ne zorluklarla başarıya ulaşıldı? Bu yazımızda, yakın tarihimizde gerçekleşen bu zahmetli öyküyü anlatmak istedik sizlere.

ÇARDAKLI MAHALLESİ KEPEZ MEVKİİ

Türkiye’de ilk yayın İstanbul Üniversitesi tarafından 1952 yılında yapıldı. TRT ise 1964 yılında kuruldu.

Tavşanlılı ilk siyah-beyaz televizyon yayınlarını iki yerde izledi. Bunlardan biri Bozbelen köyü diğeri ise Göbel Köyü’dür. Bozbelen’de bir kahvehane, Göbel Köyü’nde ise harman yeri ev sahipliği yaptı bu buluşmaya. 1970’li yıllarda ilçemizde sadece birkaç ailede siyah-beyaz televizyon vardı. Bekir Zeytinoğlu ilk yayının 1972’den sonra izlendiğini söylüyor.

İlk TRT-1 yayını bu tarihlerde Kepez (Çardaklı) mevkiinde kurulan yarım watlık aktarıcı sayesinde gerçekleşti.

İşte bu tarihe ön ayak olanlar müzik öğretmeni Fethi AKUZ, Bekir ZEYTİNOĞLU ve Memduh SERDAROĞLU üçlüsüdür. Verici arızalandığı zaman ise hemen Yıldırım Karadeniz bulunur yalvara yalvara Kepez Tepe’sine çıkartılır ve ayar yaptırılırdı.

Rahmetli Azmi SİREL’de televizyon konusunda amatörce işler

yapmıştır. Bir ara Denizli’den Necati Bey ile beraber ilçenin çevresini gezerek yayın alabilecekleri noktaları tespit etmişlerdir. Buralar Çardaklı yakınlarında bulunan Kepez, Göbel Kaplıcaları, Balıköy’de bulunan Katran Dağı, Boduğan Dağı, Kelepir mevki ve Şimdiki Devlet Hastanesinin olduğu yerler sayılabilir.

Ama ilk yayın ilçe merkezine 65 derecelik bir yay içinde kalan Çardaklı Mahallesi yakınlarında bulunan Kepez’de yarım watlık Hurma marka bir aktarıcı ile verilebilmiştir. Bu küçük aktarıcı bir akü sayesinde yayınları verebiliyordu. Yayın sık sık bozulduğu için ayarları rahmetli Fethi Akuz hoca yapıyordu. Bu iş için o zaman Bekir Zeytinoğlu’nun arabası kullanılıyordu. Memduh Serdaroğlu’nun da çok emekleri geçmiştir.

Bekir ZEYTİNOĞLU

Memduh SERDAROĞLU

TV İDAME KOMİTESİ:

Daha sonra masrafları karşılamak için TV İDAME KOMİTESİ adı altında bazı hemşerilerimiz bu görevi fahri olarak devam ettirdiler. Zamanın Kaymakam ve belediye başkanıyla kurum ve kuruluş müdürleri esnaftan bazı kişiler de katkıda bulundular.

TV yayınları yeni yeni yerlere kuruluyor ve vatandaşlarımızın faydalanmaları sağlanıyordu. Rahmetli belediye başkanlarımızdan Enver Girgin Göbel Kaplıcaları'nda bugün Tepecik Beldesi içme suyunun olduğu yerde ilk aktarıcı istasyonu binasını kuran başkandır. TRT Genel Müdürlüğü'nden gönderilen 100 000 TL ile bugünkü binanın bir bölümü inşa edilmiş içine de TRT-1 aktarıcısı konulmuştu. Bu aktarıcının sorunlarıyla İstanbul'daki Çamlıca Bölge Müdürlüğü Bakım ekipleri ilgileniyordu.

TAVŞANLI TV İSTASYONU'NU KORUMA VE TV YAYINLARINI İZLETME DERNEĞİ

Bütün bu sorunların çözümü için 'Tavşanlı TV İstasyonu'nu Koruma ve TV Yayınlarını İzletme Derneği' kurularak uzun yıllar konuyla ilgili sorunları üstlenmiş ve büyük bir görev yapmıştır. Bugün hayatta olmayan Mehmet Madan 20 yıl bu derneğin başkanlığını yapmıştır. Bülent Alpagut, Haydar Özerdem, Ferit Akyol, Güven Çelikten, Yıldırım Karadeniz, Azmi Sirel, kaymakam şöförü Ahmet, Güneylerin Necdet, Kalemış İsmet, Keklik ve Polat Onat bazen bir farenin kabloları kemirmesi gibi birçok sorun için kim bilir kaç kez bu aktarıcıya(Göbel) gidip geldi. Eski belediye başkanı A. İrfan Bali ve o zamanki sendika başkanı Doğan Şahin'in de katkıları da azımsanmamalı. Eski Ticaret

ve Sanayi Odası Başkanı Ayhan Oral her zaman yanlarında oldu.

Materyal ve işçilik konusunda yardımlarını esirgemeyen GLİ Müessese Müdürleri, dönemin kaymakam ve belediye başkanları ile yemek ve gıda ihtiyaçlarını karşılayan Tavşanlı esnafı da büyük katkılar sağlamışlardır.

Tavşanlı halkı her türlü masrafı karşılamak üzere derneğe bağışta bulunarak 'bu değirmenin suyu nereden geliyor?' diyenlere adeta cevap veriyordu. Göbel İstasyonu ek binasını bu dernek yapmıştır. İstasyon her türlü donanıma sahip olup Türkiye'de örnek gösteriliyordu.

Hemşerimiz eski TKİ Genel Müdürü Nusret Altıok Tavşanlı'da görev yaparken "Tavşanlı.'da Tv Yayınları Nasıl İzlenebilir?" isimli bir kitapçık yayımlamıştı.

Kızılcukur, Aliköy, Çobanköy, Tunçbilek Beldesi ve Çakıllı köyü TV yayınlarını alamadıkları için buralara aktarıcılar konuldu. Tunçbilek Halkı TV yayınlarını Mutahhar Temel sayesinde izlemiştir. Yine bu konuda Türkiye'nin ilk ilçe Gençlik ve Spor Müdürü İhsan Tandoğan'ın katkıları da unutulmamalı.

TELEVİZYON-TAVŞANLI VE BÜLENT ALPAGUT HOCAMIZ

Burada özellikle Bülent Alpagut hocama bir paragraf açmak istiyorum. Zira onun hayatı Tavşanlı ve buradaki televizyon yayınları ile özdeşleşmiş adeta. Derneğin sekreterlik görevini başarı ile ifa etmesinin yanında gelen misafirleri evinde ağırla-

Bülent ALPAGUT

maktan tutun da kapı kapı para toplamak, aktarıcının tamir ve bakımını üstlenmek gibi birçok sorunu kendi işiymiş gibi samimiyet ve başarıyla halletmiştir. Aynı zamanda Tavşanlımıza dost lobiler kazandırmıştır.

İLK RENKLİ TELEVİZYON

Tavşanlı'da ilk renkli televizyonu saatçi Halil Palabıyık satın aldı. Evleri her gün ziyaretçiyle dolup taşı. Yine Tavşanlı'nın tanınmış aileleri bu fırsatı kısa zamanda yakaladılar.

Dernek elemanları bu süreçte zor anlar yaşadılar. GLİ' de aküleri doldurtma, iftara yakın arıza nedeniyle Göbel'e veya Kepez'e gitme gibi sürekli teyakkuz halinde bir yaşam. Derken akülerin alternatifi olarak Çardaklı Muhtarı'nın evinden elektrik hattının çekilmesi vb...

DERNEK AMACINA ULAŞIYOR

Dernek elemanları sürekli çalışıyor, kablolar kesilip, antenlere kurşun sıkılıyordu, jandarmaya başvuruluyor, arızalara anında müdahale ediyor, vakit bulduğunda da bağış toplamak üzere

Tavşanlı Halkı'na başvuruyordu. Gece gündüz arızalara giden ekip, yılanlarla da mücadele ediyordu. Bir defasında istasyona giren Galip Yener kablo sanarak tuttuğu yılanın hareket etmesiyle dışarıya kaçmıştı. Yine GLİ'den ek bina için gelen işçinin pantolonunun içine giren yılanı Bülent Alpagut hoca çıkartmıştı. Hırsızlar boş durmuyor, kabloları ve yer altına döşenen bakır levhaları çalıyordu.

Rahmetli Mehmet Madan'ın belediye altındaki iş yeri dernek elemanları ve TRT ekiplerinin buluşma yeri idi. Tavşanlı'ya gelen TRT mensuplarına erkek etinden Tavşanlı Güveci, helvacıların piri Halil Umutlu'nun dökme helvası ve ardından demli bir çay ikram edilirdi.

Nihayet bu hummalı çalışmalar sonunda Tavşanlılı rahat bir yayın izleme imkânına kavuşuyordu. Artık sadece ilçe merkezinde değil köylerinde de TV yayınları kesintisiz olarak seyrediliyordu. Dernek amacına ulaşmıştı.

Derneği kuran pek çok kişi vefat etmiş kapatılması gündeme gelmişti. Bu süreçte Bülent Alpagut hoca ve birkaç kişi bu görevi üstlendiler.

Bugün Göbel Kaplıcalarında Devlete ve özel aktarıcılara ait toplam 2 aktarıcı istasyon ile Tavşanlı Televizyonu'na ait küçük bir kabin bulunmaktadır. TRT ye ait ise 4 aktarıcıyla bir radyo istasyonu olup yükünü ise İsmail Vurmaz çekmektedir.

KAYNAKLAR:

1-Bülent Alpagut-1937 Bursa doğumlu, Anadolu Ü. Eğitim Ön lisans mezunu, Gazeteci, yazar

2-Memduh Serdaroğlu- 1929 Tavşanlı doğumlu, İlkokul mezunu, Esnaf

3-Bekir Zeytinoğlu, 1939 Tavşanlı doğumlu-Lise mezunu, Esnaf

Bir Hidrellez Geleneği

ÜYÜCEK KÖYÜNDE ÇİĞDEN YOĞURT MAYALAMA

İsmail KARTAL/ Eğitimci

Yoğurtun tarihi sürecine baktığımızda Orta Asya’da Türkler tarafından bulunduğu ve tüm dünya medeniyetlerine geçtiği bilinmektedir. Birçok dilde “yoğurt” kelimesi Türkçede olduğu gibi aynen geçmiştir.

Rivayete göre Orta Asya’da yaşlı bir kadın rüyasında gördüğü gibi bitkilerin üzerinde oluşan çiğleri toplayarak sütün içerisine katmış ve yoğurdu elde etmiştir.

Bu yoğurdu maya olarak bütün obaya dağıtmıştır. Daha sonrada diğer milletler yoğurdu tanıma fırsatı bulmuşlardır.

Yoğurt özellikle Yörüklerle özleşmiş ve birçok atasözü ve deyimlere de kaynak oluşturmuştur. Birçok Türkmen grupları hala eski geleneklerine

göre yoğurt yapmaya devam etmektedirler. Bunlardan bir tanesi de Tavşanlı ‘da bulunan ve Yörük köylerinden biri olan Üyücek Köyüdür. Bu köy bunu Hidrellez etkinliği olarak yapmaktadır.

Bu geleneği yakından görmek üzere 6 Mayıs 2014 günü, gün doğmadan önce Tavşanlı Tarih ve Kültür Araştırmaları Ekibi olarak köye ulaştık. Ekibimizde Mehmet ATABAY, Hüseyin KIRKAŞ, Mehmet PELVAN ve İsmail BALI bulunmaktadır. Bizleri Muhtar Yaşar ÖZDİNÇ ve köylüler karşıladı. Bu karşılaşma samimi ve candan bir karşılamaydı. Sanki hepsini çok önceden tanıyor gibiydik. Hiç yabancılik çekmedik. San-

ki rahmetli olan ebelerimi ve annemi görür gibiydim duygulandım.

Ümmü USLUER bu etkinliği şu şekilde bizlere anlattı. “Hidrellez sabahı gün doğmadan bitkiler üzerindeki çiğleri bir kaba toplarız, yoğurt yapacağımız sütü iki tencereye ayırırız, birisi “VAR YOĞURDU”, ikincisi “YOK YOĞURDUR.” Topladığımız çiğleri tencereler boşaltır ve mayalamaya bırakırız. Var yoğurdu

tutarsa o, senenin bolluk ve bereketli olacağına, yok yoğurdu tutarsa o, senenin sıkıntılı geçeceğine inanırız.

Türk Misafirperverliğinin yaşadığını bir kez daha gördük ve bu ve bunun gibi geleneğin ölmediğini ve yaşadığını görmek bizleri sevindirdi.

Eğer var yoğurdu tutan ev; evde var olan bir şeyi komşular isterse kesinlikle yok diye-
mez. Bundan üretilen yoğurdun mayası, gelecek hıdrelleze kadar kullanılır.

Biz analarımızdan bu şekilde gördük.” Dedi.

Daha sonra bahçeye çıkılarak çiğler toplandı ve “Var” ve “Yok” yoğurdu mayalandı. Yoğurdun tutmasını bekleyemedik.

Daha sonra muhtardan öğrendiğimize göre ikisinin de tuttuğunu yalnız “yok yoğurdunun” cıvık olduğunu öğrendik.

SOLUGANLAR MAHALLESİ

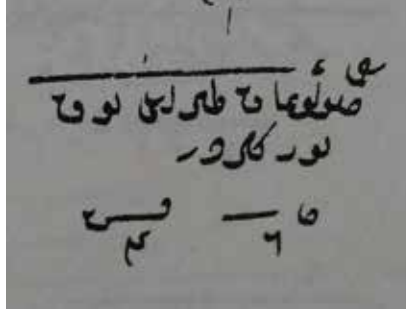
(BALIKÖY BELDESİ)

Muharrem ŞAYIN

Mahallenin adı:

XV. ve XVI. yüzyıl Osmanlı arşiv belgelerinde Dağardı kazası sınırları içinde yaylak-kışlak faaliyetlerinde bulunan Soluganlar Yörük Türkmen cemaatine ait kayıtlar bulunmaktadır. Mahalle ismini buraya yerleşen bu Soluganlar Yörük Türkmen cemaatinden almıştır.

(1530 tarihli Osmanlı tahrir defterlerinde Menteşe-Köyceğiz livasında Soluganlar Yörük Türkmen cemaatinin bir kolunun daha kayıtlı olduğu görülmektedir.) Halk söylenesi olarak ifade edilen “köyün şimdiki bulunduğu yerde biraz soluklanalım diye durdukları için

Soluganlar ismini aldığı” iddiası sadece yakıştırmadan ibarettir. Bu söylence tarihi gerçeklere uymamaktadır.

Solugan kelimesi: “1.Sık soluyan 2.Uzaklardan esen rüzgardan sonra denizde başlayan dalga hareketi” anlamlarına gelmektedir.

Mahallenin konumu:

Mahallenin kuzeybatısında Balıköy Beldesi istikametinde Kentenlik deresi, Aktaş, Çaltıçukuru mevkileri yer alır. Doğusunda Çaltılı köyü istikametinde Sarnıç deresi ve Karatepe mevkisi yer alır. Güneyinde Çobanlar köyü istikametinde Ağlıtaş başı, Mustafa mezarı ve Çakmaktaşı mevkileri vardır. Güneydoğusunda Çaldibi köyü istikametinde Yol geçeni, Karapınar ve Kırtas mevkileri yer alır. Güneybatısında ise Kışla köyü istikametinde Seklenbeç, Küçük Seklenbeç, Çam tarla, Bağlar deresi ve Ebem pınar deresi mevkileri yer alır.

Tarih:

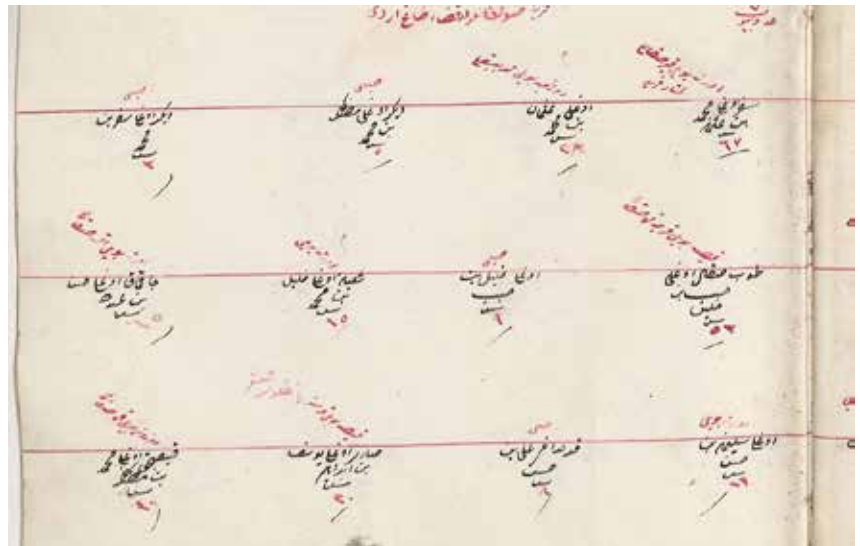
Soluganlar mahallesinin tarihi, buraya yerleşen Soluganlar Yörük Türkmen cemaati ile başlar. Türklerden önce bir yerleşim yoktur. Soluganlar Yörük Türkmen cemaatinin hangi tarihlerde mahallenin bulunduğu yere gelip yerleştikleri hususunda kesin bilgiler mevcut değildir. 1500-1600 yılları arasında Dağardı sınırları içinde konar-göçer olarak faaliyet göstermektedirler. Halk rivayetlerine göre Omaroğulları, Nizamoğulları ve Mahmutoğulları köyü kuran sülalelerdir. Yine bir rivayete göre Şabanoğulları sülalesi Yenice köyden (Emet), Emetlioğulları Emet tarafından gelerek daha sonra köye yerleşmişlerdir. 1894 yılındaki arşiv kayıtlarına göre Dağardı kazasına bağlı bir köydür. 1899 yılında yine Dağardı kazasına bağlı bir köy olarak 14 hane 77 nüfustan ibarettir.

Nüfus	Hane
77	14

1831 Yılı Nüfus Sayımına Göre Soluganlar Köyünde Yaşayan Erkekler:

ADI	BABA ADI	YAŞ	ÖZELLİKLERİ
Seferoğlu Mehmet	Osman	67	Uzun boylu kır sakallı
Oğlu Osman	Mehmet	28	Uzunca boylu ter bıyıklı
Oğlu Mustafa	Mehmet	5	Sabi
Sefer	Mehmet	3	Sabi
Topsakallıoğlu Habib	Halil	53	Kısa boylu kırca sakallı
Oğlu Halil	Habib	9	Sabi
Şabanoğlu Halil	Mehmet	15	Orta boylu
Çakmaklıoğlu Hasan	Abdullah	65	Uzun boylu ak sakallı
Oğlu Süleyman	Hasan	13	Orta boylu
Kardeşi Ali	Hasan	8	Sabi
Sarioğlu Yusuf	İbrahim	30	Kısa boylu
Kısacıkıoğlu Mehmet	Mustafa	40	Uzun boylu kara sakallı
Oğlu Osman	Mehmet	18	Uzunca boylu ter bıyıklı
Oğlu Mehmet	Mehmet	14	Orta boylu
Kethüdaoğlu Mehmet	Ömer	8	Sabi
Yörükoğlu Ebubekir	İsmail	40	Orta boylu kara sakallı
Oğlu İsmail	Ebubekir	12	Ortaca boylu
Kurathıoğlu Mustafa	Osman	60	Orta boylu kır sakallı
Oğlu Osman	Mustafa	42	Uzun boylu kara sakallı
Kardeşi Seyyid Hüseyin	Mustafa	38	Ortaca boylu kara sakallı
Kardeşi Seyyid Hasan	Mustafa	28	Ortaca boylu kara bıyıklı

Not: Bir çok köyün 1844/1845 yılına ait Temettuat Defteri olmasına rağmen Soluganlar köyüne ait defter henüz bulunmamıştır.

İbrahim Şayin (D.1881Ö.1965)

1.Dünya Savaşı-İşgal Yılları Hatıraları (1915-1922):

1.Dünya Savaşı (ve Kurtuluş Savaşı'nda) 19 kişinin şehit olduğu rivayet edilmektedir. Fakat çoğunun ismi bilinmemektedir. Çanakale'de şehit olanlar arasında Şabanoğulları sülalesinden Bayram (Yılmaz), Mustafa (Yılmaz), Şaban (Yılmaz), Nizamoğulları sülalesinden Mehmet (Ersoy), Mahmutoğulları sülalesinden Ahmet (Öztürk), yine Mahmutoğulları sülalesinden ismi tesbit edilemeyen bir kişi, Kafkas (Batum) cephesinde şehit olan Emetlioğullarından Mehmet (Demiray) bulunmaktadır. Omaroğulları sülalesinden Ahmet Kısacık, Yemen cephesinde esir düşmüş ve 12 yıl sonra köyüne dönebilmiştir.

İşgal yıllarında Yunanlılar Kadıköy'de Ulucami'nin olduğu yerde karargah kurmuşlardır. Silah ve erzak taşıyan katır ve atlarından oluşan sürüyü otlatmak için sık sık araziye salmaktadırlar. Bu sıralarda Karatepe mevkiindeki Kocain'de Yunanlılardan saklanan Balıköy havalisinin zengin ağalarından Kadıköylü Halil Kamil isimli şahıs bu durumdan haberdar olur. Bir yolunu bularak Yunanlı-

lara ait sürüyü Soluganlar köyü arazisinde bulunan çay kenarındaki Şabanoğulları sülalesine ait değirmenin oraya kaçırır. Şabanoğulları sülalesinden Pehlivan lakaplı Süleyman oğlu Ahmet'e bu sürüyü Eğrigöz dağında çetelik yapan Çobanlar köyünden Ali Osman'a götürmesini ister. Bunun üzerine Pehlivan Ahmet sürüyü Eğrigöz'e doğru götürür. Fakat Halil Kamil, Yunanlılara yaranmak için onların karargahına gider ve Pehlivan Ahmet'in sürüyü çaldığını, Çete Ali Osman'a götürdüğünü ihbar eder. İhbarı alan Yunanlılar hemen Soluganlar köyüne gelirler. Şabanoğulları sülalesinden Mehmet oğlu Molla İbrahim'e (Şayin) Pehlivan Ahmet'i sorarlar. Pehlivan İbrahim (Yılmaz) köyde Şaban oğlu Ahmet ve Habib oğlu Ahmet olmak üzere iki tane Ahmet olduğunu söyleyerek hedef şaşırtmaya çalışır. Ama buna rağmen feci bir dayak yemekten kurtulamaz.

1922 yılında yapılan Büyük Taarruz/Dumlupınar Savaşı'nda büyük bir bozguna uğrayan Yunanlılar, bu tarihlerde Balıköy

havalisinden de çekilmeye başlamışlardır. Çekilirken de ilk önce Soluganlar köyünü, ardından da Çobanlar köyünü yakmışlardır. Bu yangınlarda her iki köyün de büyük bir kısmı yanmıştır. Yunanlılar köyü yakmaya başladıkları sırada bütün köylü dağa kaçmaya başlamış, bu sırada kaçmaya çalışan bir kadın vurularak öldürülmüştür. Ayrıca dağa kaçamayan samanlığa saklanan bir genç kız da bu büyük yangında yanarak feci bir şekilde can vermiştir. (Kaynak: Pehlivan Ahmet oğlu Bayram Yılmaz)

Sosyo-Ekonomik Yapı:

2008 yılı itibariyle Balıköy'ün mahallesi olan Soluganlar'ın yıllara göre nüfus dağılımı şöyledir:

Eğrigöz dağının kuzey eteklerinde yer alan Soluganlar mahallesinin arazisi kuzey meyilli, engebeli ve ormanlıktır. Sulanabilir arazisi yoktur. Yakın zamana kadar Soluganlar mahallesinin ana geçim kaynağını hayvancılık oluşturmaktaydı. Şu an küçük çaplı da olsa devam ettirilmektedir. Soluganlar mahallesinin diğer geçim kaynakları ise tarım ve orman işçiliğidir. Soluganlar mahallesinin rakımı 550 metre civarındadır. Karasal iklim özelliği gösterir. Verimi düşük olan mevcut tarım arazilerinde arpa, buğday, mısır, çavdar ve fiğ gibi ürünler yetiştirilmektedir.

Bük ve Dede mevkii önemli mesire alanları arasındadır. Dede mevkii olarak bilinen ormanlık mevkide bir yatır bulunmaktadır. Burada medfun Horasan

erini şahsiyetle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Yağmur duaları ve tören ritüelleri burada yapılmaktadır.

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007
Nüfus	105	130	127	140	150	167	204	152	185	140	131	102	127	85

TAVŞANLI VE ÇEVRESİNDEKİ GELENEK, GÖRENEK VE ÂDETLER

Ismail BALI / Emekli Öğretmen

Bir dost meclisinde Tavşanlı ve çevresindeki Şaban Dede şenlikleri, Ürücek'teki çiyden yoğurt çalma gibi bazı gelenek, görenek ve âdetlerden söz ederken, bir dostum, Çardaklı'da da böyle bir geleneğin olduğundan söz etti. Ben de kendisinden bunu yazmasını istedim. Köprüören'de Türkçe öğretmeni olarak çalışan o dostumuz Fatih Sevimli'nin gönderdiği yazıyı aynen yayınlıyorum, umarım sizler de beğenirsiniz:

ÇARDAKLI KIZILTEPE DEDE ŞENLİKLERİ

Tarihi çok eski zamanlara dayanan, şimdiki 80'lerini devirmiş dede-ninelerimizin bile "biz bildik bileli" diye tabir ettikleri "GELENEKSEL KIZILTEPE ŞENLİĞİ"

Çardaklı mahallesinin güneyinde bulunan, ortalama yüksekliği 1019 metre olan, Tavşanlı ovasından da görünebilen hâkim ve yüksekçe bir tepe: Kızıltepe.

Kızıltepe'yi önemli kılan özelliklerin başında hiç şüphesiz Tavşanlı'nın en eski ardıc ağaçlarının bu tepe de olmasıdır.

Geçmişten günümüze Çardaklı halkı yaşlı, genç, çoluk çocuk bu tepeye hem eğlenmeye hem ziyarete giderler adetlerini yerine getirirler.

Eski ile yeni arasında çok şey değişmemiştir bu tepe için. Değişen zaman ve kişilerdir, gelenekler ise aynen devam etmektedir.

Büyüklerimizin anlattığına göre, çok eskilerden beri mayıs ayının sonları haziran ayının başları gibi gidilirmiş bu tepeye. Haftalar öncesinden başlarmış bir telâşe, hem ne telâşe... Önce "Keşkek" için hazırlıklar yapılır. Keşkeğin ana malzemesi olan buğday toplanır konu komşudan, yardırmaya gidilir at-eşeklerle tozlu yollardan. Nereye demeyin, nerede değirmen varsa oraya. Çünkü eskiden arpa-buğdaylar su değirmenlerinde öğütülürmüş (yardırılmış). Haliyle bu su değirmenleri her köyde de olmadığı için uzak da olsa o yollar aşılırmış.

Bir taraftan buğday taşınır diğer taraftan kazanlar çıkartılır yerlerine konulur, odunlar toplanır hazırlıklar bir bir tamamlanmış günler öncesinden.

Halısını, kilimini, dünden hazırladığı çantasını arabasına atan çıkarmış yola. Arabasına derken nerede o zaman taksi nerede otobüs. Varsa, ne ala atı ve arabası yoksa dinlemeye mahkûm eşeğin anırmasını, tekerleğinin gıcirtısını. Tepenin yolları ne kadar tozlu ve yokuş olsa da koymazmış insanlara. Çünkü herkes, birazdan o tepe de yaşanacak hatıraları hayal etmekte.

Günümüze gelindiğinde yine manzara aynı. İnsanların yüzlerinde bir sevinç bir heyecan. Dedim ya değişmedi o muhteşem hava; değişen sadece insan ve zaman.

Yine mayıs ayının sonları veya haziran ayının başlarına denk gelen bir Pazar günü yapılır bu gezi. Önce minareden haftalar öncesinden duyuru yapılır. Köyün kadını alır evinden nohut, pirinç, fındık, fıstık, üzüm, incir, buğday, kayısı, fasulye... Kim bilir daha neler neler bırakır köyün bakkalına. Niye bu çeşitlilik demeyin Nuh'un gemisine gidin, bereketli yiyecek "aşure" gelecek. Yani Kızıltepe'nin yeni lezzeti yerini alacak ve damaklarda unutulmaz lezzet bırakacak. Aşure malzemeleri toplanır köyün bakkalında.

Köyün kadınları geziye gidileceği gün bu malzemeleri alır sabahın erken vaktinde başlarlar aşureyi pişirmeye.

Geziye gidileceği güne yakın Kızıltepe yollarına greyder çıkar ve yolları dümdüz eder.

Çeşme olmasına rağmen her ihtimal ve kalabalık düşüncesiyle tankerle su çıkartılır. Artık Kızıltepe Çardaklıyı karşılamaya hazırdır.

Günün ilk ışıklarıyla insanlarda bir heyecan başlar. Hele çocuklara ne demeli günler öncesinden yerindedir neşeleri.

Daha öncesinden hazırlanan pasta börek çörek yiyecek içecek ne varsa doldurulur çantalara alınır eskisinden bir

halı bir de kilim, atılır taksiye traktöre, çıkılır o meşhur Kızıltepe'ye.

Her ağacın altı olmuştur bir hane. Sanki orada olmuş bir mahalle şeydir, Çardaklıda in cin top atıyor dense yeridir, Çünkü köylü, âdetini yerine getirmektedir.

Kızıltepe de herkes yerini aldıktan ve kahvaltısını da bir güzel yaptıktan sonra çocuklar oynamaya, büyükler birbirini ziyarete başlar. Sanki bayram havası... Evler gibi yerler gezilir tek tek. Nedense orada da insanlar oturmaya gider birbirlerine, bu da adetten belki de.

Öğle vakti Kızıltepe de bulunan "Türbe"nin etrafında saf tutar erkekler, onların epey gerisinde kadınlar. Türbe

demişken, türbe de meftun bir dede bulunmaktadır.

Rivayet odur ki, Horasan erenlerinden olduğu ve yıllar öncesinden buralara kadar geldiği söylenen üç dede. Bunlardan birisi şu an ki Bey köy de bulunan "Ekmekçi Dede"; diğeri Tavşanlı'nın girişinde bir tepe de bulunan "Şaban Dede"; diğeri de Çardaklı da bulunan Kızıltepe Dedesi"

(Kızıltepe de bulunan asırlık ardıc ağaçlarının bu türbede yatan dede sayesinde korunduğu rivayet edilir. Eskilerin ifadesiyle buraya odun amaçlı ağaç kesmeye gelenlerin başlarına esrarengiz olaylar geldiği anlatılır. Örneğin ağaç keserken baltanın fırlaması, kesmemesi; dedenin rüyalara girip korkutması gibi...)

Bu türbenin başında toplanıp namaz kılınır arkasından mevlit okunur dualar edilir ilahiler söylenir.

Mevlit merasiminin ardından aşure dağıtımı başlar. Kabını-tenceresini alan gelir aşure dağıtılan yere, aşuresini alan sevinçle gider yerine, başlar o nefis aşuresini yemeğe. Hiç görülmediği ya da yenilmediği için değildir bu sevinç, sadece Kızıltepe gününe has bir bilinç.

Aşureler yendikten sonra çocuklar toplanır bir yere, en tatlı hatıralar başlamıştır bir

kere. Bir tarafta gençler top oynar, öbür tarafta küçükler yarışmaya başlar. Yarışma mı? Dur anlatayım onu da.

Hani o bizim kültürümüzde olan hiç unutulmayan her 23 Nisan da tekrarlanan oyunlar, ahh o oyunlar... Çuval yarışından tutun da, yumurta taşıma, yoğurttan para bulma, mendil kapmaca, patates toplama, urgan çekme, elden ele, yağ satarım bal satarım, körebe, elarabası, elma ısırma... Daha neler neler saymakla bitmez oyunlar.

Dedim ya unutulmaz hatıralar çoktan başlamıştır bile.

Tepe de bulunan meşhur bir ağacın dalına atılır bir urgan, başlanır sallanmaya insanlar. Sallananları hep çocuk mu sandın? Yaşlısı da var genci de; kadını da var erkeği de... Hiç utanılacak değil hiç unutulmayacak bir anıdır burada sallanmak.

Erkekler bir tarafta kadınlar diğer tarafta geleneksel oyunlarıyla süsler bu tepeyi.

Hiç unutulur mu manilerin yeri, kızlar oğlanlara; oğlanlar kızlara atarlar bu deyişleri..tabi gizli-saklı buluşan yavuklulara ne demeli...

Anlatacak çok şey vardır Kızıltepe için, kısa kesiyoruz bu güzel yerin gelinip görülmesi için.

Kızıltepe Şenliğinden kısa kısa hatıralar,

Çardaklı halkından sevgiler, selamlar...

Nuri Fuat ÖZİĞDECI

Ahmet ÖZTÜRK / Coğrafya Öğretmeni

25 Şubat 1961 yılında Emet'in Kapaklıca Mahallesi'nde doğdum. Bir buçuk yaşındayken dedem ve babaannem tarafından sahiplenilip Değirmisaz'a götürüldüm.

O yıllarda Batının Paris'i diye anılan Değirmisaz'da dedem maden işçisiydi. İlk doğayı tanımam kirpi, balık, yengeç, kaplumbağa gibi hayvanlarla oldu. İçimdeki doğa sevgisi ve tutkunuğu o yıllarda başladı.

Eğitim zamanım geldiğinde Emet'e dönüş yaptık. İlkokul 1. ve 2. sınıfı Emet Devrim İlkokulu'nda, 3. sınıfı Kütahya Evliya Çelebi İlkokulu'nda, 4. sınıfı babamın işi dolayısıyla Bitlis'te, 5. sınıfı Kütahya'da tamamladım.

O yıllarda Kütahya'da güzel bir gelenek vardı. Erkek çocukları ilkokulu bitirdikten sonra herhangi bir meslek dalında çıraklığa verilir bu sayede yazın

meslek öğrenmesi sağlanırdı. Ben de 12 yaşında camcı çıraklığına verildim.

Dedem de karşı dükkânda toprak ve saksı yapan "Tahir Konakçı" adında ustanın yanında satış elemanı olarak çalışırdı.

Bu usta aynı zamanda çamur büst, heykeller üzerinde çalışmalar yapar özellikle yaşlı Anadolu kadını ve erkek figürlerini kullanırdı.

Fırsat buldukça yüzleri kırışmış, dişleri dökülmüş yaşlı insan büstlerinin önünde saatlerce dikilir onları inceler, bahçe toprağından yaptığım çamurla ben de yapmaya çalışırdım.

Ne yazık ki bu çalışmalarım gerçek anlamda denemem kırk yıl sonraya nasip olmuştur.

Araştırmalarım sonucunda Tahir Konakçı ustanın oğlunu buldum. Kırk yıl öncesi çekilmiş fotoğrafı kendine gösterdim. İkimizde duygulandık. Daha sonra çocukluğumda büyük bir beğeniyle izlediğim toprak büstlerin bir yangında hepsinin kırıldığını öğrenince çok üzüldüm.

Şimdilerde ise çalıştığım seramik heykel

çalışmalarımı Tahir ustanın oğlu Sedat ustanın atölyesinde fırınlamasını yapmaktayım.

Müzikle ilgilenmem şu şekilde olmuştur. O yıllarda yaşanan üzücü olaylar kaside tarzında okunur, broşür olarak kapıda bastırılır daha sonra bir kişi tarafından omuza asılan teyp tarafından çalınırken diğer taraftan broşürler satılırdı. Bu kasideleri dinlemek ve satın almak hobim olmuştur. Bir gün mahallemizde bulunan Hisarlı Ahmet'in dükkânının camına burnumuzu dayayarak gürültülü bir şekilde öğrencilerine ders verişini seyrederdik.

Demek ki çok gürültü çıkarıyor olmalıyız ki zaman zaman Hisarlı Ahmet tarafından kovalanırdık.

O zamanlar televizyon yeni yeni çıkıyordu. Radyodan halk müziği dinler sözlerini yazmaya çalışırdım. Birkaç yıl sonra bağlamayla tanıştım. Kendi çabalarım ile eğitim almadan bağlama çalmasını öğrendim.

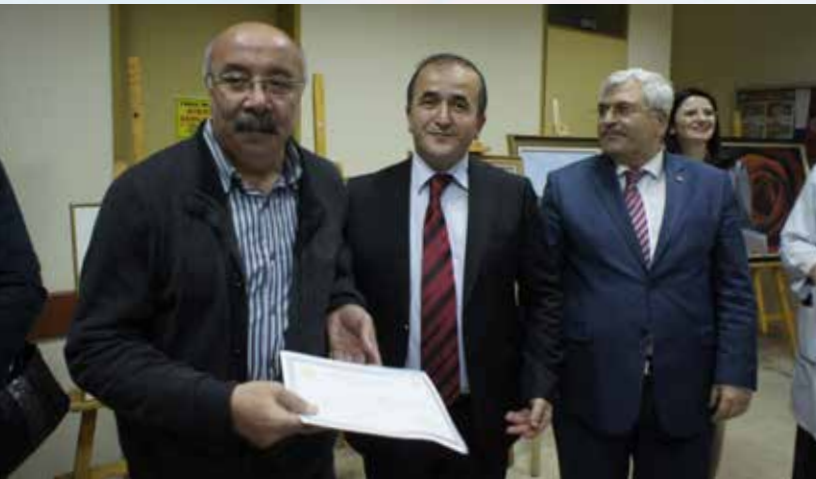
Zaman geçtikçe müzik çevrem gelişti. 1985 yılında GLİ.'ye iş başı yaptığımda hiç yabancılık çekmeden Tavşanlı Musiki Cemiyeti'nde Ahmet Günay ve Hamit Çelik gibi Tavşanlı sanatçılarla bir araya gelip müzikle uğraştım.

Zaman içerisinde müzik sevdam enstrüman yapımına dönüştü. Bağlama ve kabak kemane üzerine çalışmalarım oldu.

En son çalışmalarım kabak kemane formunda kullanılmış alüminyum çaydanlıktan ve kaplumbağa kabuğundan kemane yapmak oldu.

Çocukluğumda tarladan eve dönerken ağaç dallarına çakıyla

şekiller ve motifler verirdim. Öğrencilik yıllarımda resim derslerinde çizdiğim portre ve el figürleri öğretmenlerimin dikkatini çekti.

Sonra ahşap sevdasına kapıldım. Dokuz yıl oymacılıkla uğraştım. Evimin alt katına atölye açtım ve on beş yıldır çalışmalarımı burada sürdürmekteyim.

Çalışmalarım çoğunlukla ahşap ve seramik üzerinedir. Ahşap bölümünde; ahşap kıl testere oymacılığı, ıskarpele, ahşap dağlama resim, ahşap rölyef oyma.

Seramik bölümünde ise rölyef, büst, biblo heykeller üzerinde devam etmektedir.

Kendim maden emeklisi olduğum için çalışmalarımı maden teması üzerine yoğunlaşmaktayım. Maden konulu rölyefler, resimler, heykeller çalışarak binlerce kişinin geçim kaynağı olmuş Tunçbilek 6 numara, Ömerler yer altı gibi ocakların unutulmaması için gayret göstermekteyim.

Fırsat buldukça yağlı boya çalışmalarına yönelmekteyim. Bu konuda Resim Öğretmeni Selahattin Sönmez'den ve Sanatçımız Hidayet Şen'den dersler almaktayım.

Güzel sanatların her dalına ilğim büyük ancak ahşaba olan tutkum daha fazla olduğundan ahşaba gönül veren, ahşapla sanat yapan kişileri araştırıp bunlar arasında koordineyi sağlayıp Tavşanlı'da var olan bu büyük potansiyelin ortaya çıkarılması için çabalarımaya devam etmekteyim.

Halen Tavşanlı Sanat Merkezi üyesi olup Kütahya Ressamlar Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği görevini yürütmekteyim.

Kütahya, Bursa, Eskişehir, Denizli gibi illerde karma sergilere katıldım. Bunun yanında üç yıldır Tavşanlı Belediyesi'nin "Dünya Çevre Haftası" için düzenlediği etkinliğe katılmaktayım.

MOYMUL TAYYARE MEYDANI

Mehmet KÖSE / Tarih Öğretmeni

“Günümüzden yaklaşık 70 yıl önce Milli Savunma Bakanlığı tarafından Moymul Çayırı’na bir havaalanı yapılmak istendiğini fakat daha sonra bu işten vazgeçildiğini duymuş muydunuz? Peki, ne olmuştu da Moymul Çayırı’na havaalanı ya da o günün tabiri ile tayyare meydanı yapımından vazgeçilmişti? Kocasu’nun sebep olduğu su taşkınları mı yoksa Amerika mı bu projeye engel olmuştu?”

1923’te cumhuriyetin ilanıyla birlikte kurulan yeni Türk devletin atılım alanlarından biri de havacılık sektörü olmuştu. Çünkü Trablusgarp Harbi, I. Cihan Harbi ve İstiklal Harbi yıllarında askeri manada yaşanan felaket ve sıkıntıların büyük bir bölümü havadan gelen tehlikeler olarak belirlenmişti. Cumhuriyetin ilk yıllarında Vecihi Hürkuş ve Nuri Demirağ gibi müteşebbislerin havacılık alanındaki çalışmaları Türkiye’deki uçak fabrikalarının kurulmasını beraberinde getirmiştir. Türk Hava Kurumu Etimesgut Uçak Fabrikası ile Türk Hava Kurumu Gazi Uçak Motor Fabrikaları yine bu dönemin büyük sanayi atılımlarını oluşturuyordu.

II. Dünya Savaşı’nın yaşandığı 1939 – 1945 döneminde ve sonrasında zor şartlarda havacılık alanına yapılan yatırımlara devam edilmişti. II. Dünya Savaşı sonrası

güç dengeleri değişmiş, Amerika Birleşik Devletleri dünya siyasetinde İngiltere’nin yerini almış ve Sovyetler Birliği ile aralarında Soğuk Savaş diye tabir edilen her alanda çekişmenin yaşandığı bir dönem başlamıştı. İşte böyle bir ortamda Türkiye’de Sovyet tehdidine karşı askeri yatırımlarını artırmaya başlamıştı.

1947 yılına gelindiğinde Milli Savunma Bakanlığı yukarıda bahsettiğim sıkıntılı ortamda Tavşanlı’ya bir askeri havaalanı yapmaya karar verir. Yer olarak ta Moymul Çayırı belirlenmiştir. Bakanlık 1937 yılı arazi tahrir kayıtlarını dikkate alarak yaklaşık 600 dönümlük alanı kamulaştırmaya başlamıştır. Moymul ahalisi bu durumdan rahatsızdır. Çünkü daha önce arazilerinden Kütahya – Balıkesir sonra da Tavşanlı – Tunçbilek demiryolu hatları geçirilmiş ve arazileri parçalanmıştır. Şimdi de arazilerine havaalanı yapılacaktır.

Moymul ahalisinden İbrahim Bal ve Mustafa Öner, 25.12.1947 tarihinde duruma itiraz mahiyetinde dönemin başbakanı Hasan Saka’ya bir telgraf çekerler. Telgrafta köylerinin tek geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğunu, Kütahya-Balıkesir ve Tavşanlı-Tunçbilek demiryolu hatlarının arazilerini parçaladığını bir de havaalanının yapılmasıyla birçok ailenin mağdur olacağını devletin

en üstüne bildirirler. Ayrıca kamulaştırmanın on yıl öncesinin (1937) tahrir kayıtları üzerinden yapıldığını, bunun bir haksızlık olduğunu, günün ekonomik şartlarına göre kamulaştırma bedellerinin yeniden belirlenmesi gerektiğini belirtirler. Telgraflarında Moymul Çayırının havaalanı yapımı için uygun olmadığını çünkü yağmur mevsiminde Kocasu’nun taşkınlarla sebep olduğu ve çayırın tamamen su altında kaldığını ve bilirkişilerin yapacağı çalışmaların neticesinde kamulaştırmanın yapılması gerektiğini dile getirirler.

SAYIN BAŞBAKAN HASAN SAKA

“Biz Tavşanlı Kazasının Moymul Mahallesi halkıdanız. Devlet eli ile maruz kaldığımız ağır bir haksızlığın tamir ve önlenilmesi isteği ile bugün ve bu satırlarla yüksek huzuruza kadar geliyoruz. Köyümüzde vatan ve memleket uğrunda kurban vermiş, evlat ve baba gömmüş birçok ailelerin bütün geçim vasıtası olan hayvanlarımızın tek merası bulunan üç bin dönümlük çayır ile köyümüzde bütün hayat ve varlığını bir kırık sabanın açacağı ize bağlayan birçok ailelerin tek geçim vasıtası olan altı yüz dönümlük bir arazi uçak alanı olmak üzere ve 1937 tahrir fiyatı ile ve Milli Savunma Bakanlığınca satın alınmaktadır. Vatan ve memleket işlerinde her

türlü fedakarlığa hazır ve buda yüzleri asan kurban evladı ile şüheda amade köyümüze ait bütün geçim vasıtamız olan topraklarımız evvelce Kütahya – Balıkesir ve sonrasında Tavşanlı – Tunçbilek tren hatlarının geçişi ile baltalanmış ve parçalanmış ve bu son kararlar da köyümüze ne hayvan beslemeye ve nede çiftçiliğe imkan kalmamış bulunmaktadır. Bu arazinin bugünün iktisadi şartlara ve toprak fiyatlarının vatanın her köyü ve bucağında mevcut olan

değer ve fiyat artımının dikkate alınmayarak 1937 tahriri üzerinden satın alınması büsbütün zarar ve gadrımızı mucip olmaktadır. Bütün yağmur mevsimlerinde tamamen su altında kalarak tayyare meydana olmaya elverişli bulunmayan ve yekünen üç bin altı yüz yirmi dönümlük bu arazi parçasının bir kerre mütehassısların yağmur mevsiminde görülerek işe yararlılığı derecesinin tespit ettirilmesini, satın alınmasına karar verildiği takdirde bilirkişilerle bu-

günün şartlarına göre fiyat taktir edilerek parasının bu taktire göre itasının temini ve bu hususta gelen delalet ve tavassutları bizlerden esirgenmemesini en derin saygılarımızla istirham eyleriz.

Çiftçilerden İbrahim Bal, Mustafa Öner.”

Moymul ahalisinden İbrahim Bal ve Mustafa Öner’in çektikleri bu telgraf başbakanlıktan Milli Savunma Bakanlığı’na aynı gün havale edilmiş ve Moymul uçak alanının durumu sorulmuştur. Dönemin Milli Savunma Bakanı Münir Birsell imzasıyla 3.3.1948 tarihinde başbakanlığın yazısına cevaben “Moymul uçak alanının 3887 sayılı kanun ile kamulaştırılmasının yapıldığı ve istimlâk bedellerinin 7.12.1947 gün ve 1625-1 sayılı tediye emriyle mahalli emvale gönderildiği bildirilmiştir”

Milli Savunma Bakanlığı’nın cevabi yazısına istinaden Başbakanlık Hususi Kalem Müdürlüğünden 9.3.1948 tarihinde “istimlâkin 3887 sayılı kanun çerçevesinde gerçekleştiğini, bu işe ait istimlâk bedellerinin mahalli emvale 7.12.1947 tarihinde gönderildiği ve bu durum karşısında başbakanlıkça yapılacak bir işlemin kalmadığı” telgrafın muhataplarına cevap olarak bildirilmiştir.

Yukarıdaki yazışmalardan anlaşılacağı üzere 1948 yılı itibariyle Moymul Çayırına yapılması planlanan havaalanı ile ilgili istimlâkler gerçekleştirilmiş, istimlâk bedelleri gönderilmiş ve çalışmaya yapılan itirazlar reddedilmiştir. Fakat aynı tarihlerde havaalanı inşaatından vazgeçilmiştir. İnşaat aşamasına gelmiş bir projeden acaba neden vazgeçilmişti? Moymul köylülerinin başbakana çektikleri telgrafta dile getirdikleri yağmur mevsiminde Kocasu’nun

TELGRAF

(Örnek: B. 1)

Yol

Servis İşaretleri

Adres: 54361

SAYIN BAS BAKAN HASAN SAKA ANKARA

Sıra No	İlk Merkez	No	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
				Tarih	Saat			Tarih	Saat	
145	TAŞANLI	495	255	25	12 47	48 30	HUSUSİ	25/12	20/30	ZELİHA

145 TAŞANLI 495 255 25 12 47 48 30 HUSUSİ 25/12 20/30 ZELİHA

Biz tavşanlı kazasının moymul mahallesesi halkındanız devlet elile maruz keldiğimiz ağır bir haksızlığın temir ve önlenilmesi istegile bugün ve bu satılarla yuhsak huzurunuz kadar geliyoruz koymuzda vatan ve memleket uğrunda kurban vermiş evlat ve baba gömmüş bir çok ailelerin bütün geçim vasıtası olan hayvanlarımızın tek merası bulunan ucbin donumluk çayır ile ne koymuzda bütün hayat ve varlığını bir kırık ehanın acacağı ize bağlayan bir çok ailelerin tek geçim vasıtası olan altıyüz donumluk bir arazi uçak alanı olmak üzere ve 1937 tahriri fiatı ile ve milli savunma

030 01 17 37 10

Telgraf-1

BAŞKANLIĞINCA SATIN ALINMAKTADIR VATAN VE MEMLEKET İSLERİNDE HER TÜRLÜ fedakarlığa hazır ve buda yüzleri asan kurban evladile şüheda amade koymuzda ait bütün geçim vasıtamız olan topraklarımız evvelce kutahya balıkesir ve sonrada tavşanlı tunçbilek tren hatlarının geçişi ile baltalanmış ve parçalanmış ve bu son kararlarda koymuzda ne hayvan beslemeye verede çiftçiliğe imkan kalmamış bulunmaktadır bu arazinin bugünün iktisadi şartlara ve toprak fiyatlarının vatanın her köyü ve her bucağında mevcut olan değer ve fiyat artımının dikkate alınmayarak 1937 tahriri üzerinden satın alınması büsbütün zarar ve gadrımızı mucip olmaktadır yağmur mevsimlerinde tamamen su altında kalarak tayyare meydana olmaya elverişli bulunmayan ve yekünen ucbinaltıyüzüymü dönümlük bu arazi parçasının bir kerre mütehassısların yağmur mevsiminde görülerek işe yararlılığı derecesinin tesbit ettirilmesini satın alınmasına karar verildiği takdirde bilirkişilerle bu günün şartlarına göre fiyat taktir edilerek parasının bu taktire göre itasının temini ve bu hususta gelen delalet ve tavassutları bizlerden esirgenmemesini en derin saygılarımızla istirham eyleriz çiftçilerden İbrahim Bal Mustafa Öner

030 01 17 37 10

Telgraf-2

taşıp Moymul Çayırını su altında bırakması mıdır yoksa başka bir nedeni mi vardır?

II. Dünya Savaşı sonrası süreçte Türkiye kuzeyden Sovyetler Birliği'nin tehditlerine karşı çareler aramaya başlamıştır. Çünkü

Sovyetler hem doğuda Kars ve Ardahan'ı hem de İstanbul ve Çanakkale Boğazları'ndan üs istemekteydi. Türkiye ilk iş olarak İngiltere'nin kapısını çalmış fakat savaştan büyük bir darbe yiyerek çıkan İngiltere Türkiye'nin yar-dım isteklerine cevap verememişti.

II. Dünya Savaşından güçlenerek çıkan ABD, Türkiye'nin yardım isteyeceği diğer bir ülke olacaktır. Fakat ABD başlangıçta Sovyetleri hafife almış daha sonra Sovyetlerin yayılmacı politikalarını görünce Sovyet tehdidi altındaki devletlere yardım etme kararı almıştı.

ABD başkanı Harry S. Truman'ın ortaya attığı- ve Truman Doktrini diye anılan politika çerçevesinde Sovyetler Birliğine karşı Türkiye ile birlikte Yunanistan desteklenmiş ve Amerika'dan askeri yardımlar gelmeye başlamıştı. ABD ile yapılan Ankara antlaşması çerçevesinde

Türkiye'ye yabancı uzmanlar gelmiş ve Türkiye'nin ekonomik yapısı ile ilgili raporlar hazırlamışlardır.

Thornburg Raporları diye bilinen Max Weston Thornburg'un 1948-1950 yıllarında hazırladığı raporlara göre *"Türkiye uçak, makina, motor projelerini iptal etmeli ve tarıma yönelmelidir. Basit tarım araçlarını üretmeli ve ağır sanayi ürünlerini ise Avrupa'dan tedarik etmelidir. Ayrıca Türkiye Avrupa'nın sanayi hammaddesini de tedarik etmelidir."*

Türkiye, yapılan antlaşmalar çerçevesinde bu raporlarda yazan tavsiyelere uymak zorunda kalmış ve yoklular içerisinde oluşturulan uçak fabrikaları, uçak motoru fabrikaları birer birer MKE'ye devredilerek başka amaçlar için kullanılmaya başlanmıştır.

Tavşanlı'ya Moymul Çayırına yapılmak istenilen ve yukarıdaki yazışmalarda da görüldüğü gibi inşaat aşamasına gelmiş havaa-lanı çalışması, ABD'nin sözde Türkiye'yi kalkındırma planları çerçevesinde rafa kaldırılmıştır.

[illegible]

Milli Savunma Bakanlığının Yazısı

SİYASET İSTİSALATİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MÜHÜRÜZET İŞLERİ

		<u>Ozetti</u>
I. C. BASBAKANLIK MUSULU KALEM MÜDÜRLÜĞÜ		
Yazın numarası	Z. G.	Bay İbrahim Bul, Mustafa Öner
Yazın tarihi	9.3.1948	<u>Nöyval/Tavşanlı</u>
Beşer tarihi		
Dava No.	E.3	Sayın Başbakan'a gönderdiğiniz 25.12-
Gidye No.	LB	1947 tarihli telgrafınızın cevabıdır.
Gidye tarihi	11.3.1948	Nöymal'da uçak alana için yapılan
Eklere		istimlakke dair müracaatınız üzerine, Millî
Not:		Savunma Bakanlığı nezdinde yapılan inceleme de:
		Adı geçen Bakanlıkta istimlakke 388
		sayılı kararın uyarınca yapılmış ve bu işe ait
		tarla bedellerinin mahalli Şevale 7.12.1947
		tarihinde 1628-1 sayılı tediye emriyle gönde-
		rılmıştır. Bu durum karşısında
		'Bakbaklıktan yapılacak bir işlem kalmadığı
		bildirilir.
		Hüsnü Kalem Müdürü
		A.D.

030 01

17 57/101

Başbakanlığın Cevabi Yazısı

Moymul Ovasi

HARMAN YERİ

İsmail AYVAZOĞLU / Müzisyen

Şimdi ada dediğimiz yerin yakınlarında, samanların savrulduğu buğday yığınlarının bulunduğu Amerikan yerlilerinin kulübelerine benzeyen derme çatma, yarısı kilim, diğer yarısı çalı çırpıdan oluşan bir gölgeğin içinde dünya ya gelmişim. Yani harman yerinde. Hem de 20 ağustos, sıcakların en fazla olduğu bir zamanda. Anneme sorardım; Anne samanlar beni rahatsız etmiştir. Bu yüzden seni çok rahatsız eder miydim? diye. Annem; sen sessis bir çocuk-tun, hiç bir zaman bana zorluk çıkartmazdın derdi. Demek ki, o zaman da uysalmışım. Başka bir tabirle silik bir çocukmuşum. Şimdide hala öyleyimdir. Olumsuzlukları olumlu görmeğe çalışırım. Ama; olumsuzlukları içimde yaşatırım.

Ailede dünyaya gelen ilk erkek evlat ben olduğum için, babam bana ayrı bir kıymet verirmiş. Ama ben bunları ve nede baba-

mı hiç hatırlamıyorum. Çünkü ben 3 yaşında iken babam Kütahya devlet hastanesinde ölmüş, cenazesi de kadavraya verilmiş. Şimdi ben ne babamı hatırlıyorum, ne de babamın olmayan mezarını bilmiyorum. Baba sevgisini tadamadan büyüdüm. Babanın bir çocuğun hayata güvenle bakmasında büyük rolü oluyor. Ben hiçbir zaman bu güvenceyi arkamda hissedemedim.

Annem çok gururlu çok çalışkan ve çok da inatçı bir kadındı. Bizi kimseye muhtaç etmemek için (o zamanlar başka iş imkânı olmadığından) tarlalarda çalışır. Dağdan sırtı ile odun getirir, bir kısmını satar bir kısmını evde kullanırdı. Bir ineğimiz var-

dı, onun sütü yoğurdu ve yağı geçinmemize yardımcı olurdu. Yine o zamanlar kepeğin ne olduğu bilinmediğinden, kepek hayvan yemi olarak kullanılırdı. Annem komşuların kepeklerini alır bizim ekmek yapacağımız una karıştırır ekmek yapacağı unu çoğaltırdı. Fakat bize öyle bir gurur aşılamaştı ki, bütün imkânsızlığımıza rağmen ben kendimi dünyanın en mutlu insanlarından biri zannederdim.

En büyük hobim anneme yardım etmek, kaval çalmak ve şarkı söylemekti. Konu komşunun beni çağırıp şarkı ve türkü söyletmelerinden en fazla zevk aldığım şeylerdi. Her nedense ilkokula gidene kadar geçen

çocukluğumu pek hatırlayamıyorum.

İlkokula başlamam sokaktaki çocukların ballandıra, ballandıra okuldan bahsetmelerinden özenerek ertesi günü kendi kendime okula giden çocukların peşine takılarak, onlarla beraber bende okula gittim. Baş öğretmen odasına götürdüler. O zamanlar okullara halk pek kıymet vermediği için, ne zaman çocuk okula gitse okula kaydediyorlardı beni de senenin yarısı olmasına rağmen kaydımı yaptılar. O andaki durumdan tek aklımda kalan, soyadı diye bir şeyin olduğunu bilmememdir. O yüzden okula lakabımla kaydettiler.

Senenin yarısı olduğu için başöğretmen bir sınıfın kapısını açtı, içerideki öğretmene (Al sana bir talebe) dedi beni sınıfa saldı. Sınıfta öğretmen beni yanına çağırdı, bir sağ yanağıma bir sol yanağıma öyle bir tokat attı ki ne olduğumu şaşırdım. Annem kış olduğu için üşümesin diye başıma tülbent örtmüştü. Bütün suçum buymuş. Bir gün önce çocukların bahsettikleri okul bumuymuş diye düşündüm. Ama yine de mutluydum.

Okulda en çok sevdiğim şey çocukların hep beraber şarkı söylemeleri idi. Bizim öğretmenimiz hiç müzik dersi yapmazdı. Ya sessiz, sessiz çalışın derdi, yahut da saatçilerin Turanı tahaya kaldırır ağız mızıkası ile bir şeyler çaldırırdı. Ben Turanın mızıkaya çalmasına hayrandım. Tabiatıyla Turan'a da çok zaman sonra ben sanatçı olduktan sonra benim sanatıma hayran olduğunu söylemişti. (Toprağı bol olsun)

Bütün zorlukları fark etmeden ilkokulu bitirdim. Annem her zaman (Benim oğlum büyüyünce

bana bakacak) derdi. Nasıl para kazanacaktım ve nasıl anne-bakacaktım? Arkadaşlarım tatillerde babalarının yanında çalışıyorlar onlardan meslek öğreniyorlardı. Benim meslek öğrenmek imkânım yoktu. Mesleksiz nasıl para kazanılacağını da bilemiyordum. Öğretmenlerin; Okuyup adam olun dediklerini hatırlıyordum. Okumam lazım geldiğini anlıyordum, amma hangi okulda.

Tavşanlı da biri 3. Sınıfa kadar biri de 5. Sınıfa kadar olan 2 tane okul vardı. Başka da bir okul yoktu.

Benden büyük bir arkadaşın askeri elbise giymesinden esinlenerek, askerlik şubesine gittim. Okumak istediğimi söyledim. Şube başkanı olduğunu tahmin ettiğim bir subay boyumu ve kilomu ölçtü. Gerekli evrakları getirmemi söyledi. Yeni nüfus cüzdanı almak için nüfus dairesine gittim. Oradaki çok muhterem bir zat. Senin yaşın küçük seni bu yaşta askeri okula almazlar, ben sana nüfus cüzdanı sureti vereyim, bir yaş da büyük yazayım dedi. Bu çok iyi oldu. Allah razı olsun. Fakat

soyadımı babamın adını yanlış yazmış. Bu yüzden benim bütün diplomalarım da babamın adı, doğum tarihim ve soyadım yanlıştır. Kısacası ben (Yaşar; ne yaşar ne yaşamaz) biriyim.

İşin tuhaf tarafı gittiğim okulda bunların hiç birini dikkate almadan beni okula aldılar.

Askerlik şubesi beni Askeri Mızık okuluna göndermişti. Okula 104 kişi müracaat etmişmiş. Ben müracaat edenlerin 103. süymüşüm. Lise ve ortaokul terk büyük büyük ağabeyler vardı.

Okula sınavla öğrenci alınacakmış. Benim hiçbir hazırlığım yoktu. Böyle bir durumda, şansım ne olur diye düşünmek bile aklıma gelmiyordu. Üstelik hiç hazırlığım olmadığı gibi, sınavı kazanamadığım zaman Tavşanlıya dönecek tren param da yoktu. Bu 104 kişinin içinden 14 kişi aldılar. En yüksek puanı ben almışım. (Allah yardım etmişti.)

Allahın yardımı devam etti. Yalnız birinci sınıfta, sınıf ikincisi oldum. Sonra bütün tahsil hayatım boyunca sınıf birincisi olarak okulu bitirdim.

Okulu bitirince Jandarma Armoni Mızıkasına tayin oldum. Fakat kadro çıkartılana kadar orada kalarak Cumhurbaşkanlığı Armoni mızıkasında görev yaptım. Zaten kısa bir müddet sonra Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasına kadro ihdas edildi, bende asaleten tayin oldum. 10 sene orada hizmet ettim. Bu arada da Askeri mızık okulunda kanunun müsait olmamasından 10 sene bila ücret flüt öğretmenliği yaptım.

Bu aradan haftada 2 defa da Ankara radyosunda program yapıyordum. Programları takip edenler tarafından çok beğenilmiştim. Artık herkes tarafından tanınıyordum.

Mecburi hizmetimi tamamlar tamamlamaz ayrılarak Devlet Opera ve Balesi Orkestrasına tercihan alındım. Bu arada da hem askeri Mızık okulunda, şimdi Gazi üniversitesi olan Gazi eğitim enstitüsünde öğretmenliğe devam ettim Zamanımın müsait olmamasından dolayı Gazi eğitim enstitüsündeki öğretmenliği bir müddet sonra bırakmak zorunda kaldım. O kadar çok çalışıyordum ki istemeden çok sevdiğim öğretmenliği bırakmak beni üzmüştü. Ama yapılacak başka bir şey yoktu. Öğretmenliği taa! Çocukluğumdan beri çok severdim. Çocukken bana sorsalar Mutlaka öğretmen olmak istediğimi söyledim. Çok şükür sanatçı olmamın yanımda, sanat öğretmeni de oldum.

19 yıl Askeri Mızık okulunda flüt öğretmenliği 4 senede şimdiki Gazi Üniversitesi müzik bölümünde öğretmenlik yaptım.

Böylelikle sevdiğim iki mesleği de icra etmiş oldum.

Zamanımın müsait olduğu kadarı ile sosyal faaliyetlerde buluyordum. Oturduğum muhit yerleşime yeni açılmış bir yer olduğu için, birçok eksiklikleri vardı. Bu eksiklikleri gidermek için bir dernek kurduk. Deneğin yöneticiliğini yapıyordum. Aynı zamanda muhitimizdeki ilkokul, ortaokul ve lisenin de derneklerini yönetiyordum. Ankara radyosunda da sık sık programlara katılıyor, solo olarak veya orkestra ile beraber konserlerde yer alıyordum.

1982 yılı sonlarında İzmir operası kuruluşunda bulunmak için İzmir'e tayin edildim. 4 sene İzmir operası müdür yardımcısı, genel müzik direktörlüğü ve orkestra müdürlüğünü yürüttüm. Sağlığım bozulmağa başlamıştı. Kendi isteğimle bu görevlerden ayrıldım., fakat orkestradaki görevime emekli olduğum 1994 senesine kadar devam ettim.

Emekli olduktan sonra da 5 yıl sözleşmeli olarak orkestradaki görevimi yürüttüm. Artık çok

yorulduğumu düşünerek, o çok sevdiğim enstrümanımı evimdeki çalışma odama taşıdım. Evimde beste çalışmalarına biraz hız verdim.

Her sene operanın tatillerinde Tavşanlıya gelirdim. Emekli olduktan sonra Tavşanlıdaki kaldığım zamanı biraz daha uzattım. Çünkü Tavşanlıda kaldığım zamanlarda daha çok beste yapı biliyordum. Ta ki 2010 yılında eşimin vefatından sonra verim azaldı. Hatta hiçbir şey üretmez oldum. Daha önceki yıllarda tek bale eserim olan Livresini Selma Kocabaş Aydın'ın yazdığı (Balıklı Havuz) balesini, 4 kısımlı Tavşanlı Senfonik Rapsodiyi Tavşanlıda yazmıştım.

Artık o verimli çalışmalarım çok, çok gerilerde kaldı. Hala üretmekte zorluk çekiyorum.

Son dört senede birkaç şiir ve bir klarinet konçertosu ve bir de piano için eser besteleyebildim. Zannediyorum ilham perim bana küsmüştü. Aramızı bulacak başka ilham perisi arıyorum. Basılmağa hazır olan şiirlerimi müzik eserlerini böylelikle ço-

ğaltmak imkânına sahip olacağım günleri dört gözle bekliyorum. Genç iken ne kadar sossal idiysem şimdi tam tersine o kadar anti sosyal durumdayım. Onun için sonradan yazdığım eserlerimi tanıtmak imkânım olmadı. Bırakacağım her hangi bir müessese onları icra ettirecektir.

Şimdiye kadar birçok öğrenci yetiştirdim. Birçokları çok iyi yerlerde sanat icra ettiler. Fakat kendi oğlum Hürkan en verimlileri oldu. Hala İzmir operası flüt gurup şefliğini yapıyor, aynı zamanda dünyanın her yerinde sayısız konserler veriyor. Üstelik Dokuz eylül üniversitesi Güzel sanatlar fakultesi ile aynı üniversitesinin, konservatuarında flüt öğretmenliği yapıyor. Beni en çok memnun eden öğrencim.

Şu anda Tavşanlıdaki babadan kalma ahşap bir evde, hayallerimle yaşayıp günlerimi dolduruyorum. Göçmen kuşlar gibiyim. Kışı İzmir de, yazları da Tavşanlıda geçiriyorum. Hayat devam ettiği müddetçe bu böyle devam edip gideceğini de tahmin ediyorum.

ÖKSÜZLER KÖYÜ

Numan ÖZAY / Öğretmen

Köyün kuzeyinde bulunan kösere taşından ismini alan Köserelik tepesi, güneyinde Karatepe, güneydoğusunda Göynüktepe, devamında Kocasık tepe, Akçatepe, krom madeninin çıktığı yerde Dübecik tepesi Öksüzler köyünü çevrelemektedir.

Boyalık, Arkaltı, Kızılca kaya, Karşıbağlar, Çaltıçayırı yeri, Yazlık, Kırbağlar, Kızılca yer, Alan, Sulacık, Değirmenönü, Yaraltı, Yah(k)yeri, Buzlar, Derebağları, Kovantarla, Çıplaktepe, Olukbaşı, Çukurpara (Çukurbağ) köyün mevkileri arasında yer alır.

Kocadere, Kovacık (İçlik) dere-si, mevsimlik akan Tavşandere

önemli derelerindendir. Köyün kuzeydoğusundaki Çaltıçayı mevkiinden getirilen köyün merkezinde Kocapınar çeşmesi, Küçükpınar, köyün güneybatısında Gürlek çeşmesi, köyün kuzeyinde Hasıpınarı çeşmesi bulunmaktadır. Köyün su kaynaklarından birisi de Gürlek kuyusudur.

Akçagüney yayla olarak kullanılmıştır. Dübecik ve İncirlik mevkiinde krom madeni ve manyezit çıkarılmaktadır. Doğanlar köyü istikametindeki Kızılcaabel'den Tavşanlı istikametine geçmişten beri kullanılan bir yol vardır. Pamukçu yokuşu, İğdıralanı istikametinden Nada

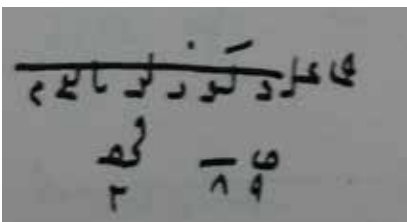
köyü üzerinden Simav'a bir yol vardır.

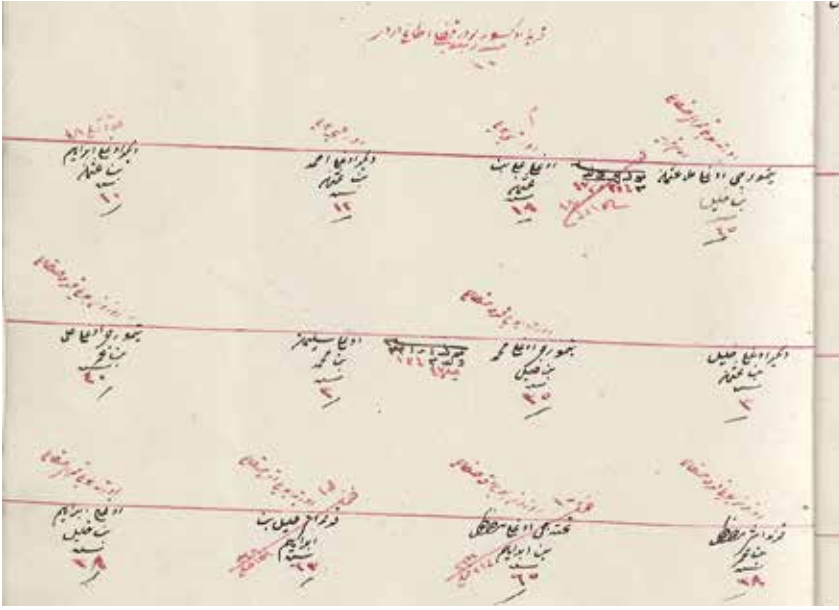
Köyde karasal iklim hakimdir. Buğday, arpa ve mısır önemli tarım ürünleri arasında yer alır. Köyde çok az olmakla beraber büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Yaban hayvanları arasında tavşan, tilki, sansar, sincap, kurt, çakal, domuz bulunmaktadır. Yağış mevsiminde derede sarı balık çok görülür. Çam, meşe, ardıç, pınar, dikenli çaltı bitki örtüsünü oluşturur. Karşıbağ-Boyalık mevkiinde Karamehmetler çamı ve Şerifler çamı olmak üzere iki yaşlı ağaç vardır.

Köy, ismini köye yerleşen Öksüzler Yörük Türkmen cemaatinden almıştır. Halk rivayetine göre; köy iki öksüz kardeş tarafından kurulmuştur. 1530 tarihli arşiv belgesine göre ise köye yerleşen “Öksüzler Yörük Türkmen Cemaatinden” gelmektedir. Kelağalar, Çılağalar ve Dinbacaklar sülaleleri köyün köklü sülalelerdendir. Demircioğulları Dümrek Hüseyin Paşa köyünden gelmiştir. Hamitabat köyünden Çılağalar sülalesine içgüveysi olarak gelen bir hane vardır. Çiloğullarından Ramazan Efe Kırkağaç’a yerleşmiştir. Kelağalar sülalesinden bir hane Almanya’da yaşamaktadır. Bozkurtlar sülalesi Çaltılı köyünden gelmiştir. Bir rivayete göre köyün yarısı Harmancık’ın Ece mahallesine yerleşmiş ve daha sonra kardeşler arasındaki bir kavgadan dolayı birkaç hane oradan da Şapçidede (Dedeköy) köyüne yerleşmiştir.

1530 tarihli 438 numaralı muhasebe-i vilayet-i Anadolu defterinde yer alan bilgilere göre bu tarihte Dağardı sınırları içinde “Öksüzler Yörük Türkmen” cemaati konar-göçer olarak faaliyet göstermektedir. Cemaat bu tarihte 89 hane ve 2 muhassıldan (tahsildardan) ibarettir. (Bir başka kayıtlara göre: Kütahya ve Dağardı havalisinde konar-göçer olarak faaliyet gösteren Avşar taifesine bağlı Öksüzler Yörük Türkmen Cemaati 1530 tarihinde 63 nefer, 1571 tarihinde 102 neferdir. Müsellem taifesine bağlı Öksüzler Yörük Türkmen Cemaati 1571

1831 Yılı Nüfus Kayıtları:

ADI	BABA ADI	YAŞ	ÖZELLİKLERİ
Demircioğlu Molla Osman	Halil	45	İmam-Orta boylu kumral sakallı
Oğlu Ali	Osman	18	Orta boylu
Oğlu Ahmet	Osman	12	Orta boylu
Oğlu İbrahim	Osman	10	-
Oğlu Halil	Osman	3	-
Demircioğlu Mehmet	Halil	35	Orta boylu kara sakallı
Oğlu Süleyman	Mehmet	3	-
Demircioğlu Ali	Mehmet	40	Uzun boylu kara sakallı
Kardeşi Mustafa	Mehmet	38	Uzun boylu kara sakallı
Tahtacioğlu Mustafa	İbrahim	65	Uzunboylu ak sakallı
Kardeşi Halil	İbrahim	63	Orta boylu ak sakallı
Oğlu İbrahim	Halil	38	Orta boylu kumral sakallı
Oğlu İsmail	Halil	18	Uzunca boylu ter bıyıklı
Oğlu Hüseyin	Halil	16	Uzunca boylu ter bıyıklı
Torunu Mehmet	İbrahim	6	-
Kardeşi Hüseyin	İbrahim	2	-
Demircioğlu Seyyid Süleyman	Mehmet	45	Orta boylu kara sakallı
Oğlu Mehmet	Süleyman	2	-
Arabacioğlu Osman	Mustafa	58	Topal-Orta boylu kara sakallı
Arabacioğlu Ömer	Ömer	2	-
Şabanoğlu Osman	Ömer	35	Hasta?
Kardeşi Mehmet	Ömer	13	Uzunca boylu

Not: Bir çok köyün 1844-1845 yılına ait Temettuat Defteri olmasına rağmen Öksüzler köyüne ait defter henüz bulunamamıştır.

tarihinde 121 nefer, Akkoyunlu taifesine bağlı Öksüzler Yörük Türkmen Cemaati 1571 tarihinde 201 nefer, Bozguşlar taifesine bağlı Öksüzler Yörük Türkmen Cemaati 1520 tarihinde 122 nefer, 1530 tarihinde 91 nefer, 1571 tarihinde 51 neferdir.)

1894 yılındaki arşiv kayıtlarına göre Dağardı kazasına bağlı bir köydür. 1899 yılında yine Dağardı kazasına bağlı bir köy olarak 13 hane 45 nüfustan ibarettir.

Not: Not: Bir çok köyün 1844-1845 yılına ait Temettuat Defteri olmasına rağmen Öksüzler köyüne ait defter henüz bulunamamıştır.

Burul ailesinin avlusunda dönemi tespit edilemeyen eski bir temel çıkmıştır. Yine Akkuş ailesinin bahçesinde bir su hattı bulunmuştur. Bu hat Demirkol ailesinin evine doğru uzamaktadır. Bu tarihi su hattına köyde birkaç yerde rastlanmaktadır.

Aşağı Harmanyeri mevkiini Yunanlılar karargah olarak kullanmışlardır. Bir başka rivayete göre Çukurpara (Çukurbağ) - Boyalık mevkiindeki Gavurharmanı isimli yerde Yunanlılar karargah kurmuştur veya bu yer Roma-Bizans dönemi yerleşim yeridir.

Yunanlılar, ilk önce kendi saflarında yer alan sonra da ayrılan eşkıya Kabakçı ile işbirliği yapan Şerif oğlu İbrahim Efe'nin evini yakmışlardır. Bu yangında Molla Alilerin evi de zarar görmüştür.

Şehitler: Bebelersülalesinden Ahmet Demir (Çanakkale), İbrahim oğlu Ahmet Yavuz (Çanakkale), Demirdağogullarından üç kardeş Mehmet, Hüseyin, Mustafa (Çanakkale), Mehmet Burul

(Çanakkale) **Not:** Bir rivayete göre köyden Çanakkale'ye 36 kişi gitmiştir ve gidenlerden dönen olmamıştır.

Gaziler: Ahmet oğlu Bekir Yavuz (Çanakkale), Sarı Halil oğlu Mehmet Demirkol.

Öksüzler köyünün en önemli tarihi mekanlarından birisi olan köyün merkezindeki Koca Oda 1965 yılında yıkılmıştır. Köyde Ahmet Dede isimli bir yatır bulunmaktadır. Kendisi hakkında bilgi olmayan Ahmet Dede mezarının olduğu yerde Mezarlık-tepesi mevkiiinde yağmur duası yapılmaktadır. Yağmur duasından sonra her hane evinden yemek getirir ve birlikte yenir. Duadan sonra halk birbirini ıslatır. Dua esnasında eller aşağı çevrilir, ayakkabıların üzerine basılır, el-biselerin üstü ters giyilir.

Fatma Demir (D.1929), Ahmet Zeki Yavuz (D.1938) köyün en yaşlılarıdır.

Köye ilk TV (1975) Ahmet Demir, ilk radyo (1955) Seyit Ahmet Demirkol, ilk traktör (1972)

Yasin Demirkol, ilk taksi (1975) Celal Kahraman, ilk kamyon (1978) Adil Burul tarafından getirilmiştir.

Muhtarlar: Mehmet Ali Demirtaş, Yakup Demir, Halil Demirtaş, Halil İbrahim Demirkol, İbrahim Akkuş (Nalbant-İğneci/Dışçi), Süleyman Demirtaş, Mehmet Demir (1971-1976), Yasin Demirkol (1976-2004), Ahmet Demir (2004-2013), Ahmet Ali Akkuş (2013-...)

Not: Ramazan Demir bir günlük muhtarlık görevi yapmıştır.

Köyden yetişenler: Ahmet Yavuz (Doktor), Ahmet Yavuz (Öğretmen), Hasan Coşkun (Öğretmen), Ramazan Demir (İlahiyatçı), Süleyman Demir (İmam), Kenan Demirkol (Turizm İşletmeci), Ahmet Karaman (Teknisyen)

Meslek sahipleri: İsmail Hakkı Bozkurt (Nalbant/Değirmenci), Hasan Godaş (Nalbant)

Köyde hiçbir zaman okul olmamıştır. Öğrenciler 1967 yılına ka-

dar Balıköy'e, 1967-1972 yılları arasında Çaltılı köyüne gitmişler, 1972 tarihinden itibaren ise Yataklı köyüne gitmektedir.

Öksüzler köyünün sağlık durumuna bakıldığında; Akkuşlar sülalesinde akciğer ve cilt kanseri başta olmak üzere kanser hastalıkları görülmektedir. Köyde kalp hastalıkları görülmektedir. Köydeki vatandaşlar köyde bazı hastalıkların görülmesinde çevredeki maden ocakları ve içme sularına karışan madenlerin etkili olduğu belirtmektedirler. Köyde obezite görülmemektedir.

Halk hekimliğinde kantoron, akbaşlı, ısırgan otu, papatya, ebe-gümeci şifalı bitki olarak en çok kullanılan bitkilerdir. 21 hazirandan önce toplanır. Yenilir veya içilir. İlkbaharda hayvanların aşırı ot tüketiminden dolayı karın şişkinliklerine karşı sarımsaklı yoğurt yedirilir, zeytinyağlı soda içirilir. Hayvanlarda kan tutmasına karşı kulakları kesilir.

Domuzbağı ismi verilen hastalıkta hayvanın boynunun altında çıkar. Tedavi edilmezse hayvanın ölümüne sebep olabilir. Hayvanın kuyruk kılı açılan yaraya konur iltihabın akması sağlanır. Hayvan üşüttüğünde kulaklarına, burnuna, sırtına tuz ve biberle ovalanır. Ayrıca yanan çıranın isi vücuduna tutulur. Hayvanlardaki nal sıkıntısını önlemek için (mıh inmesi) gazyağı dökülerek sıkıntı giderilir. Kırkma hastalığında ise hayvanın ağzında yarım santim uzunluğunda dokular meydana gelir. Bu dokularda kirli kan birikir. Dokular jiletle kesilir

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007
Nüfus	56	63	56	111	70	66	70	90	89	85	86	59	57	61

Yıllar	2010	2011	2012	2013
Nüfus	52	56	49	46

ve kirli kanın akması sağlanır. Öksüzler köyünde hayvanlarda şap hastalığı pek fazla görülmez. Bunun sebebi hayvanlara yedirilen çitlenbik yaprağıdır. Ayrıca çitlenbik ağacından el işçiliğiyle yapılan kuş, kelebek, boncuk, ev vs gibi küçük eşyalar nazara karşı kullanılmaktadır. Her doğan çocuğa nazarlık olarak takılır.

Öksüzler köyü halk meteorolojisine göre; meşe palamudu çok olursa kış soğuk geçer. Güneybatıda bulutlanma çok olursa yağmur yağar. Güneybatıdan karayel eserse kar yağışı gerçekleşir. Kır-

langıçlar alçaktan uçarsa yağmur yağar. Kavak tepeden yaprağını dökerse kış sert olur, alttan dökerse kış ılıman geçer. Hayvanlar (koyun-keçi) birbirine yakın yatarsa kış şiddetli geçer. Havanın kurak geçtiği dönemlerde sarıca arısı çok olur.

Çocuk oyunları arasında seksek, sıradaşı, cingurdeş (salıncak), saklanbaç, körebe bulunmaktadır. Sıradaşı oyununda karşılıklı üçer taş dikilerek oynanır. Karşılıklı üçer kişi oynar. Taşları önce yıkanlar diğerlerinin sırtına biner. Diske oyununda ise ebenin

gözleri kapanır birisi herhangi bir parmağı ile ebeye dokunur ve “Kim vurdu, hangi parmağı ile vurdu” diye sorulur. Ağaçtan, telden, karpuz kabuğundan, kara lastikten araba ve çam kobağından topaç köyde yapılan oyun-caklar arasındadır.

Halk takvimi kasım, zemheri, hamsin ve hıdırellez aylarından oluşur. Kile, şinik, mintan ve okka köyün kullandığı ölçü birimleridir. Karaoğlan, Sarı öküz, Gök öküz, Karabaş (Köpek) gibi isimler hayvanlara verilmektedir.

EMEKLİ ÖĞRETMEN

ABDURRAHMAN KAÇAR İLE YAPILAN SÖYLEŞİ

Ahmet KAÇAR / Tavşanlı Kız Teknik ve Meslek Lisesi Müdürü

Tavşanlı Tarih Araştırmaları Dergisi kapsamında hayatını eğitime adanmış eğitimcilerle yaptığım söyleşiler kapsamında bu sayıda yaptığım söyleşi beni bir eğitimci olarak çok heyecanlandırdı ve gururlandırdı. Çünkü söyleşi yaptığım eğitimci hem öğretmenim hem de babamdı.

Babam tam anlamıyla hayatını eğitime adanmış biriydi. Hemen her sohbet ortamında mutlaka eğitimden ve öğrencilerinden bah-

seder 1993 yılında emekli olmasına rağmen bir okulun önünden geçerken öğrencileri gördüğünde gözleri yaşarır ve duygulanırdı. Ben bu söyleşiyi yaptıktan kısa bir süre sonra babam vefat etti ve bu söyleşinin dergide yayınlanmasını göremedi. Bende hem evladı hem de bir eğitimci olarak onunla yaptığım bu söyleşiyi kaleme aldım ve değerli okuyucularımızla paylaşıyorum. Mekânı cennet olsun.

Abdurrahman Kaçar'a ilk soru olarak yaşını, doğum tarihini sorduğumda:

"01.12.1944 yılında Tavşanlı'da doğdum, nasip olursa 70 yaşına gireceğim." Cevabını verdi.

Nereli olduğunu ve ailesi hakkında bilgi vermemi istediğimde:

"Babam Ahmet KAÇAR Aydın'ın Nazilli İlçesinden, annem ise Tavşanlı'nın yerlisi Zarfelerden. Babam Tavşanlı'ya G.L.İ 'de çalışmak için gelmiş ve burada kalmış. Üç kardeşiz. Ablam 2002 yılında vefat etti, birde erkek kardeşim var."

İlk anılarını ve evliliğini 1972 anlatmamı istediğimde:

"Çocukluğum ve gençliğim Tunçbilek'te geçti. Babam Garp Linyitleri İşletmesinde ağır tamir atölyesinde ustabaşıydı. İlkokulu Maden İlkokulunda okudum. Ai-

lemle birlikte madenciler sitesinde oturduk.

Tunçbilek 1960'larda hem sosyal yönden hemde kültürel olarak çok gelişmiş bir yerdi. Madenciler sitesinde arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri çok ileri bir seviyedeydi.

Ortaokulu Tavşanlı'da bitirdim ve öğretmen okulu sınavını kazanarak Nazilli Erkek Öğretmen okuluna kayıt oldum. Öğretmen okulu yıllarımla ilgili okuldaki disiplini ve eğitim kalitesini hiç unutamam. Öğretmen okulları öğretmenlerin Türkiye'nin her yerinde ve her şartında görev yapmaları için çok disiplinli ve kaliteli eğitim vermişlerdir.

Biz yatılı olarak eğitim gördük ve mezun olduğumuzda ülkemizin en ücra yerlerinde görev yapabilecek eğitim ve donanımına sahiptik.

Ben 1965-66 öğretim yılında Adıyaman'ın Kahta ilçesinin Alancık köyünde göreve başladım. Köye benden önce düzenli görev yapan bir öğretmen gelmemiş, köylülerim tarafından çok saygı ve sevgi gördüm.

İlk iş olarak köy muhtarı ile birlikte köydeki okul çağına gelmiş tüm öğrencileri okula kaydettim. 1-5. sınıfları birleştirilmiş sınıf olarak okuttum.

Daha sonra askerlik görevimi yapmak için Sivas'ta er öğretmen olarak temel eğitimi aldım ve Kars'ın Ardahan ilçesinde öğretmenlik yaparak askerlik görevimi tamamladım.

1972 yılında eşim Reyhan KAÇAR ile evlendim. Eşim ile tanışmam görücü usulü oldu ve 1972 yılının Haziran ayında Tunçbilek 1.numarada eğitim sitesinde düğünümüz oldu. Eşimde öğretmendir ve 1994 yılında o da emekli oldu. Ahmet KAÇAR ve Aykut KAÇAR adında iki oğlum var.

Öğretmenlik görevime geri dönersek Tavşanlı'da Dedeler Köyünde, Moymul ilkokulunda, İstiklal İlkokulunda öğretmenlik yaptım. Daha sonra Arslanbey İlkokuluna atandım. Bu okulda öğretmenlik, müdür yardımcılığı ve okul müdürlüğü görevlerinde bulundum. Öğretmenliğimin son iki yılında kendi isteğimle ve öğretmenlik yaparak emekli olmak için Fevzipaşa İlkokuluna tayin oldum ve buradan da 1993 yılında emekli oldum."

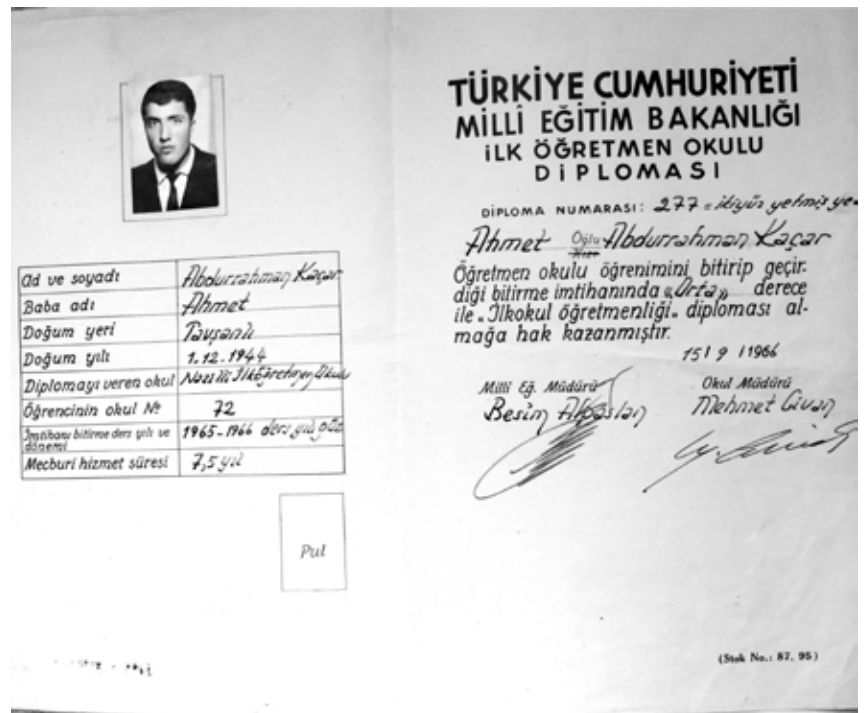
Hayatında onu en çok mutlu eden ve üzen olayları anlatmasını istediğimde:

"Beni hayatta en çok mutlu eden olay torunlarımın doğumudur. Büyük torunum Muhammet Emir KAÇAR 2007'de, küçük torunum Ali Kerem KAÇAR 2013 yılında dünyaya geldi.

Beni en çok üzen olay ise 1970 yılında babamı kaybetmemdir. Babam öldüğünde ben Kahta'da öğretmendim ve onun cenazesine yetişemedim ben Tunçbilek'e ulaştığımda babam toprağa verilmişti. Beni en çok üzen olay bu olmuştur."

Sevdikleri yemekleri, türküleri ve eski bayramları sorduğumda:

"Ben yemek olarak en çok sebze yemeklerini severim. Müzik olarak ise halk müziğini ve rahmetli Neşet ERTAŞ'ın türkülerini çok severim. Ayrıca öğretmen okulundan itibaren kendimde bağlama çalarım. Çocukluğumda bayramlarda her zaman evde birlikte sabah kahvaltı edilir ve tüm yemekler birlikte yenirdi.

Ben de evlatlarım ve torunlarımla aynı geleneği devam ettirdim. Tabiki bizim çocukluğumuzda ki bayramlar, oynanan oyunlar ile günümüzdeki yaşantılar çok farklı. Ben bilgisayar kullanmayı hiç bilmezken torunum bilgisayar gibi teknolojik aletleri 7 yaşında çok iyi kullanabiliyor.”

Babama çocukluğundaki oyunları, milli bayram kutlamalarını sorduğumda:

“Ben çocukluğumda top yani futbol oynamayı çok severdim. Tavşanlı’da Tavşanlı Genç Yurdu kulübünün taraftarıyım, ayrıca Beşiktaşlıyım. Okullarda milli bayram kutlamaları çok yoğun etkinliklerle yapılırdı. Bayram hazırlıklarına günler öncesinden başlanırdı. Tavşanlı halkı bayram törenlerine yoğun bir katılım gösterirdi.”

Ona eklemek istediği konular var mı? diye sorduğumda:

“Hayatımda öğretmen olarak görev yapmaktan onur duydum. Mesleğimle her zaman gurur duydum. Bu meslek yorucu ancak çok keyifli bir meslektir. Yıllar sonra öğrencilerimi gördüğümde yaşadığım sevinci anlatacak kelimeler bulamıyorum. Bütün meslektaşlarıma ve vatandaşlarımıza sevgi ve saygılarımı sunarım.”

IŞIKLAR EVİ

Mesut KOCAMAN / Tarih Öğretmeni
Elif YILMAZEL / Mimar

Tavşanlı'daki tarihi evlerin gözden kayboluşunu görmek, geçmişin izlerinin silinmesine tanık olmak bizlere acı veriyor. Göz nuru ile inşa edilmiş bu evler, ilgisizlikten dolayı modern hayata yenik düşüyor ve sahipleri tarafından yıkıma terk ediliyor.

Tavşanlı'daki tarihi camilerimizin çevrelerinde kurulan mahallelerimizde inşa edilmiş olan bu evlerin sayısı gün geçtikçe de azalıyor. İşte bu yüzden burada kayıt altına almaya çalıştığımız ve gelecek nesillere bir miras olsun istediğimiz dergimizin bu bölümünde yine özel bir evi misafir ediyoruz.

Misafirimiz bu kez; Tavşanlı'nın köklü ailelerinden biri olan Işıklar Ailesi ve onların hala kullandıkları Çavuş Camii karşısındaki evleri. Ancak söze biz yine önce ailenin tarihi geçmişi ile başlayalım:

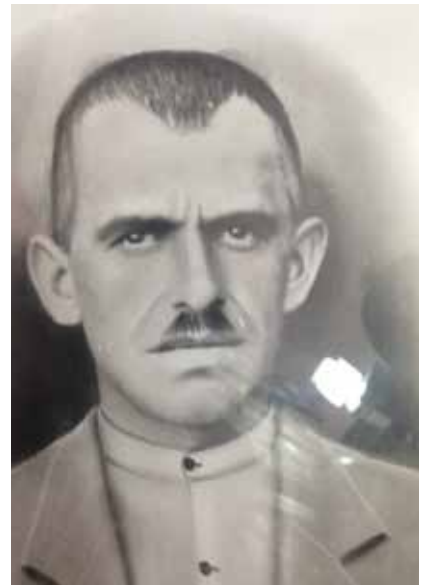
Hacı Mehmet Efendi

Bugünkü Işıklar Ailesinin bilinen en eski büyüğü, Işıklar Evi'ni de inşa eden tahmini doğumu da 1875 olan Hacı Mehmet Efendi'dir. Hacı Mehmet Efendi, babasından miras kalan Uzun çarşı'daki bakkal dükkânı işleten hali vakti yerinde birisidir. O dönemin ihtiyaç malzemeleri olan yağ, bakliyat gibi malzemelerin satışı ile uğraşmaktadır. Ailenin ayrıca Bey köy ve Çardaklı taraflarında bulunan tarlaları mevcuttur. Bu tarlalar ortakçılık kaidesine göre düzenli olarak ekilip biçilmektedir. Mimari özelliklerini yazdığımız bu ev, Hacı Mehmet Efendi'nin son dönemlerinde inşa edilmiştir. Hacı Mehmet Efendi bir oğlunun ismine kendi ismini vermiş ve evi kendi ismini taşıdığı oğluna hediye etmiştir. Genç Damat Mehmet Bey, (D.1904) bu yeni evde "dünya evine girmiş" ve aile bundan böyle beş kuşak olarak bu evde ikamet etmiştir.

Osmanlı Dönemi'nin Tavşanlı'sının Camii Kebir Mahallesi'nde (Ulu camii Mahallesi) bulunan Işıklar Evi, yapıldığı ilk günden bugüne hep aynı ailenin kullandığı bir ev olması bakımından dikkat çekicidir. Hali hazırdaki evin sahibi olan Muhittin Işık (doğumu 1956) evin 4. Kuşak torunu. Kendisinin anlattığına göre, büyük dedesi Hacı Mehmet Efendi, evi 1920'li yılların başında yaptırmış. Mimarı tam olarak bilinemesse de evi, Moymullu Teslim

Ahmet Usta'nın yaptığı tahmin ediliyor. Yapım tarihi biraz daha geç bir döneme rast geldiği için Tavşanlı'daki Ağa konaklarında gördüğümüz Ermeni Mimarlar bu evin inşasında yer almamış. Kaldı ki yapım tarihi Milli Mücadele dönemine denk geldiği için artık Ermeni ustaların Tavşanlı'da olmadığı da düşünülebilir.

Muhittin Bey'in babası, Mehmet Ali Işık, dede meslekleri olan Bakılcılık mesleğini Tavşanlı'daki deyimiyle "mesleklerin amirali" olan manifaturacığa dönüştürmüş. Günümüzde manifaturacılık mesleğini de devam ettiren Muhittin Bey, daha sonra da dükkanını da Uzun çarşı'dan taşıyarak Askerlik Şubesinin yanındaki bugün kullanılan yere

Mehmet Bey

taşımış. Ancak bu dede mesleği sanırım Muhittin Işık'la nihayete erecek. Muhittin Bey'in biri erkek biri kız iki çocuğu bulunmakta olsa da her ikisi de üniversite eğitimlerini tamamlayıp kendi uzmanlık alanlarında meslek hayatlarına atılmışlar.

Işıklar Evi, halk dilinde bilinen **“Gavurlar Parkı”** yeni kuşakların diliyle “Tavşanlı'dan Yetişenler Derneğinin” hemen ilerisinde; Çavuş Camiinin tam karşısında. Artık tamamen yıkılmak üzere de olan tarihi Çavuş Hamamı'nın da hemen yanında. Kaldı ki Çavuş Hamamının da bulunduğu arsa aileye aitmiş. Miras paylaşımında şimdiki evin bulunduğu arsa, Hacı Mehmet Efendi'ye düşer. İşte ev, Çavuş Hamamının bahçesi de olan bu arsa üzerinde inşa edilmiş. Bu yüzden evin bahçesinden Çavuş Hamamına bir kapı da yapılmış ve hamam aile tarafından çok sık da kullanılmış.

Muhittin Bey'in de doğduğu bu ev, geniş bir ailenin hep birlikte kalabileceği büyüklükte inşa edilmiş. Günümüz çekirdek aile anlayışına inat; dede -oğul ve torunlar aynı evde bir ömür geçirmişler. Düğünler, bayramlar, sünnet merasimleri daha bir güzel yaşanmış bu evde. **“Konu komşunun bir olduğu dönemlerdi; misafirden bile hoşlanmayan genç nesiller anlar mı bilmem ama özellikle kış gecelerinde hiç yalnız kalmaz, mutlaka evimiz dolup taşardı”** diye anlatıyor Muhittin Bey. Ayrıca bahçe içinde bulunan “su” yun tüm mahalleye açık olması geleneğini bu evde de görmekteyiz. Yine burada da evin kapısı büyük nine tarafından erkenden açılır akşam ezanı vaktine kadar bahçe içindeki su komşuya hizmet edermiş. Bu su hala akmakta olup kullanılmaya devam etmektedir. Bahçeden kaynakayan bir başka

1946-Cumhuriyet caddesi-Çavuş camii civarı

su kaynağı daha bulunmaktadır. Bu kaynak ise, bugün Horhor Çeşmenin ana kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca Işıklar Evi'nin geniş bir ev olması dolayısıyla bu ev, Ramazan'da yıllarca mukabele okunan bir eve de dönüşmüş, komşular tarafından **mukabele evi** olarak da anılmaya başlamış...

Muhittin Bey bu evden hiç ayrılmak istememiş. Kaloriferli, site içinde bir başka evleri olmasına rağmen orayı kiraya vermiş, kışın dahi olsa bu dede yadigarı evini terk etmemiş. **“Bana müthiş bir huzur veriyor bu ev, nasıl olur da bırakıp giderim”** diyor kendisi. Terk edilmediği ve aile hep bu evde ikamet ettiği için yaklaşık 100 yıllık bu tarihi ev orjinal haliyle ayakta kalmayı başarmış.

Evle ilgili bir de şöyle bir tarihi tartışma da mevcut: Milli Mücadele Döneminde bir müddet Tavşanlı'da kalan ve “Köycülük” hareketinin öncülerinden, Atatürk Dönemi Milli Eğitim Bakanlarından ve Andımız'ın yazarı Doktor Reşit Galip'in bu evi hastane olarak kullandığına dair bir rivayet var. Hatta bu rivayet yakın zaman-

larda Tavşanlı'yla ilgili yazılan kitaplarda da yer aldı. Ancak aile bu rivayetin yanlış olduğunu ısrarla vurgulayıp şunları söylüyor: **“Eğer öyle bir şey olsaydı biz aile olarak mutlaka haberdar olurduk. İlk yapılışından günümüze kadar bu evi aynı aile kullandığı için bu bilgi nesilden nesile bize mutlaka ulaşırdı. Eğer böyle bir hastane olarak kullanılan bir ev varsa orası bizim hemen karşımızda bulunan şimdi yıkılıp yeniden yapılmış olan ev olmalı.”**

Şimdi de evin mimari özelliklerine bakalım:

Işıklar Evi, dikdörtgen parselde oturan bir yapı olup, iç bahçe plan şemasına sahip klasik bir Tavşanlı evidir. Bu eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş evlerdendir. Geleneksel evlerin giderek azaldığı eski kent dokusu içinde, sit alanının doğu sınırını bu ev oluşturmaktadır. Yapı, kuzey-güney yönünde konumlanmış, yığma taş zemin kat üzeri, kerpiç dolgulu ahşap karkas yapım sisteminde. Kıtıklı orijinal sıvası halen yapı üstündedir.

Işıklar evine, Tavşanlı evlerinin çoğunda rastladığımız ahşap tek kanatlı büyük bir avlu kapısının ortasındaki **“kuzuluk”** denen küçük yavru kapısından geçiş yapıyoruz. İçeri girdiğimizde ferah, aydınlık bir mekân karşılıyor bizi. Karşımızdaki bahçeye açılan kapıdan gelen doğal ışık ve girişin hemen üstündeki galeri boşluğu mekâna zenginlik katıyor. Galeri boşlukları alt kat ve üst kat arasında keskin ayırımı aralayan adeta döşeme pencereleridir. Bu pencere ve boşluklar mekânlar arasında ilişki kurarak bir bütünlük de sağlar. Modern mimaride sıkça kullanılan bu kavramların, geleneksel mimaride çok daha önce kullanıldığını bu tarihi evden de anlayabiliyoruz. Üçüncü kat döşemesinde ve bu galeri açıklığının tam orta hizasında bulunan ızgara boşluk (72X55 cm), katlar arasındaki iletişimi kuvvetlendiriyor. Öyle ki zamanında otomatların olmadığı dönemde, gelen kişileri karşılamak için aşağı kata inmek yerine, **kapı kilidinin şırkına bağlı ipi çekerek** üst katlardan kapıyı manuel olarak açmak mümkün oluyormuş. Gelenekselliğin pratik

çözümüne burada bir kez daha tanık oluyoruz.

3 katlı olan yapının zemin katında bir zamanlar tahıl deposu, kiler ve ahır olarak kullanılan mekânlar günümüz koşullarına uygun, oturma odaları olarak değiştirilmiş. Türk evi hakkındaki yazılı araştırmalarda en üstte yer alan katın ana kat olduğu düşünülür, bina bu ana katın plan şemasına göre gruplandırılır. Işıklar Evi de iç sofalı plan şemasına sahiptir. Plan şemasını oluşturan ana elemanlar oda, eyvan ve hayat ya da bizim deyişimizle **“Hanönü”** dür. Tavşanlı evlerinin gelişim süreci içerisinde bahçeye yönelik dış sofalı (hayatlı) ev’in yerini Işıklar evinde olduğu gibi sokağa yönelen ‘iç sofalı evler almıştır. Bu evlerde mahremiyet sağlanması için alt katlar olabildiğince sağır bırakılmış ya da küçük, yüksek pencereler kullanılmıştır. Günümüzde oturma odası olarak kullandıkları için cephenin sağ zemin kat penceresinin sonradan kare formlu büyük pencereyle değiştirildiğini görebiliyoruz.

Birinci kat ve ikinci kat planlarının şematik olarak birbirine benzer olduğunu görüyoruz. L şeklinde uzanan han önünden odalara geçiliyor. Bu geçişi sağlayan kapıların çözümü de ilginç ve zikretmeye değer bir husustur. Kapı odaya, odanın içi direkt olarak birden görülebilecek biçimde açılmıyor. Kapıyı araladığımızda önümüze yüklük duvarı çıkıyor neredeyse bir dolabın içine girecek şekilde yöneliyoruz ilk etapta. Geleneksel yapılarda görülen bu detay, aslında mahremiyetin de bir çözümü olmuş. Böylece, kapının açılma sesinin duyulmasından, girenin oda içini görebileceği zamana kadar geçen sürede, oda içindekiler toparlanma fırsatı bulabilmektedirler.

Üst katlardaki odaları gezmek için kapıyı araladığımızda çok ince bir detaya daha rastlıyoruz, kapı kanadı açıldığında aynı zamanda yüklük dolabının kapağı vazifesini görüyor. Odaya girdiğimizde tipik bir Türk evi odasını görüyoruz. Yüklük duvarı (gusülhane burada yer alır), pencere duvarı önünde sediriyle ocak duvarı; ortada ocak ve iki yanında dolapları bulunuyor. Hemen hemen birçok eski evde gördüğümüz ocakların ahşap kapaklarına burada da rastlıyoruz. Bu tip ocak önü kaplamaları, bacadan gelen cereyanı önlemek maksadı ile yapılmışlar. Tavanlar oldukça sade, çıtalı ahşap kaplama tekniğindedir. Odaları daha çok yüklük ortasında bulunan çiçeklikler süslemiş.

En üst kat dediğimiz ana kat aslında klasik Türk evlerinin prestij katıdır. Genelde **“başodanın”** bulunduğu, misafirlerin ağırlandığı yerdir, çıkmalarla odaların genişleyip sokağa açıldığı kattır. Işıklar evine dıştan baktığımızda ortada ahşap konsollarla desteklenmiş, kırma çatılı üçgen alınlıklı cumba hemen dikkatimizi çekiyor. Hanönün uzantısında, taht olarak kullanılan bu alan, evin en keyifli noktalarındandır, dışa dönük havadar bir oturma yeridir. Ancak prestij katı da dediğimiz

bu katta daha önce Üftadeler’in evinde tanık olduğumuz bir özel durum da karşımıza çıkmaktadır. Bu kattaki sokağa bakan en güzel odalardan biri **“nazar değmesin diye işlenmeyip boş bırakılmıştır.”** Bu oda hala o eski geleneğin devamı niteliğinde boş tutulmaya da devam etmektedir.

Sonradan şapla kaplanmış olan bahçeye çıktığımızda, Tavşanlı’daki pek çok evin bahçesinde gördüğümüz devşirme dediğimiz, arkeolojik bir taşan çeşmeyi burada da görüyoruz. Bahçede çeşitli meyve ağaçları, çiçekler ve önceden kullanılan samanlık, kümes ve fırın da bu alanda bulunuyormuş.

Yapıya genel olarak baktığımızda günümüze çok az bir değişikliklerle, iyi derecede korunmuş olarak geldiğini görmek oldukça sevindirici. Evler de aslında bizimle yaşayan mekânlar olduğu için yalnız kalması onun ölümüne sebep oluyor. Işıklar Evi bu anlamda şanslı ki sahipleri tarafından hiç yalnız bırakılmamış ve her daim yaşatılmış. Umarım gelecek kuşaklar da bu evi hiç yalnız bırakmazlar ve bu güzel tarihi ev hep böyle yaşamaya da devam eder.

Ahmet ULUÇAY'ın arkasındaki gizli kahraman:

İSMAİL MUTLU

Yakup ÇELEBİ / Öğretmen

İsmail MUTLU 1956 yılında Tavşanlı'da doğdu. İlkokulu Tavşanlı Üçeylül İlkokulu, ortaokulu ise Tavşanlı Orta Okulu'nda tamamladı. Lise öğrenimini Tavşanlı Atatürk Lisesi'nde okurken 1973 yılında TÜBİTAK Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumu'nun düzenlediği "Liselerarası Temel ve Uygulamalı Bilimler Proje Yarışması'nda" fizik dalında sinema filmlerinden değişik bir sistemle ses elde etme (Transistor'ün foto-sel olarak kullanılması) konulu projesiyle Türkiye çapında ödülü aldı.

Konuyla ilgili İsmail MUTLU şu bilgileri veriyor: "Ahmet ortaokulu bitirdikten sonra tahsil hayatına devam etmedi. Babasının yanında yol yapım işlerinde çalıştı. Ben de liseyi bitirip üniversite imtihanlarına çalıştım. Ancak ilk sene kazanamadım. Sonraki sene Eskişehir Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi Makine Mühendisliği bölümünü kazandım. Ben lisedeyken sinema makinesi yapımına devam ettim. Hareketli bir sinema makinesi yapıp seslendirmesini de ekledim. Hem okula devam ettim hem de içimizdeki çocukluk duygularından vazgeçmedim. Ahmet de edebiyata ve sanata olan ilgisi ni kaybetmedi. Şiirler, hikâyeler, romanlar yazardı. Bu arada sinema ve sanat hakkında kendini geliştirmek için birçok kitap okudu. Ben ise sinemanın teknik kısmına hayran olurdum. Aradan yıllar geçti ben makine mühendisliği

tahsilimi bitirdim. Ahmet de yol yapım işlerini bırakıp köyümüze geri dönerek yumurta tavukçuluğu işini yapmaktaydı. Biz sinemaya 1992 yılında başladık. Bu 2001 yılında çekilen Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak filmine kadar devam etti."

TÜBİTAK ÖDÜLÜ ALIYOR

Bu olayı İsmail MUTLU şöyle yorumluyor: "Daha evvel bahsetmeyi unuttuğum bir husus var. Lisedeyken 1973 yılında TÜBİTAK'ın açtığı proje yarışmasında fizik dalında birincilik ödülü aldım. Projemin konusu; transistor ün fotosel olarak kullanılması idi. Yaptığımız sinema makinesinde bundan faydalandık. Lisede Nebiye Vural hocamız vardı. O böyle şeylere merak sarardı. TÜBİTAK Yarışmasını duymuş bize haber verdi. 'Bir projeniz

varsa katılın' dedi. Ben iki tane proje çizdim. Birincisi; sinema makinesinin filminden ses elde etme idi. Diğeri ise televizyon projesi idi. İkinci projemi beğenmediler ama ilk yaptığım projeyi beğenmişler."

Kamil Çelikkaya, "İsmail MUTLU'yu şöyle anlatıyor: İsmail Mutlu gördüğünü kopyalayabilecek kadar yetenekliydi. Daha sonra makine mühendisi oldu. Her gördüğünü yapıyordu. İsmail Abi'yi dünyanın en iyi sinema ışıkçısı (Efekti) diyebiliriz. Ahmet Uluçay ile yaptıkları filmlerinde mükemmel bir ışık efekti uyguluyordu. Ayrıca Onun küçük çaplı bir montaj makinesi vardı."

SİNEMA MAKİNESİ YAPIYORLAR

Yaptığımız sinema makinesinin Malta Haçı şeklindeki kısmı ka-

İsmail MUTLU

yıp. Onu dostumuz Kamil Çelik-kaya yapmıştı. Biz bu Malta Ha-çını taktık ama çok ses yapıyordu. Esas orijinal sinema makinele-rinde bu kısım yağ içinde kalıyor ve hiç ses yapmıyor. Malta Haçı çalışırken birisi tam devir yapıyor birisinin ise yatağı var orası delik mil geçiyor, bu yatağına oturuyor. Tam buraya gelince pim içeriye doğru giriyor. Her turda bir kare geçiriyor. Ben onu önce tenekeden yapmışım.

O yıllarda köyde, FM radyoları gündeme gelmeden kısa dalga vericilerle uğraşarak radyo yayı-nı yapardı. Çocukluk yıllarında mekaniğe olan merakı Onun 1975 yılında Eskişehir Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisinin (Şim-diki adıyla Anadolu Üniversitesi) Makine Mühendisliği bölümünü kazanmasıyla ivme kazandı.

1978 yılında üniversiteyi bitirdi. Bazı sağlık sorunlarından dolayı mesleğini bırakıp, baba mesleği olan muhasebeciliği yaptı. Bu ara-da tavuk çiftliği kurarak yumurta üreticisi oldu. Çocukluk yılların-dan itibaren, sinema makineleri-nin çalışmasına ilgi duyuyordu. 1980'li yılların sonuna doğru kendisi gibi sinemaya meraklı olan Ahmet Uluçay ile birlikte bir sinema makinesi yapalım diye yola koyuldular. 1990 yılında "Sİ-NEMA MAKİNESİ"ni yapmayı başardılar.

Bu olayı İsmail MUTLU şöyle anlatıyor: Bir gün Ahmet elindeki bir metre uzunluğundaki sinema filmini bana gösterdi. Sevinçten yerimizde duramıyorduk. Okul kitaplarındaki şemalara göre bir projeksiyon makinesi yapabilir-dik. Hemen bir tahta lokum sandığı, bir el feneri ve bir büyüteç ile bunu yapabilirdik. Ahmet'in babasının leblebi göresinde, ka-ranlık olduğu için projeksiyon

Ahmet ULUÇAY - İsmail MUTLU

makinesini yaparak getirdiği fil-min görüntüsünü duvara yansıttık. Bunda başarılı olduk, çok sevin-dik. Çevremizdeki arkadaşlara da gösterdik. Daha sonraları ışık kaynağı olarak kullandığımız el feneri yerine 100 wattlık elektrik ampulünü taktık. Hem perde ay-dınlandı hem de pil yerine elektrik gücünden yararlandık.

Bir gün Ahmet'le konuşurken eski günlerin hatırına bir sinema makinesi daha yapalım dedik. Ben Mühendislik yapmadım. Benim de bir kümesim vardı, tavukçuluk yapmayı tercih ettim. Hatta kü-mesin bir bölümünde bu makineyi yapmaya başladık. Ben makinenin teknik şemalarını çizdim. Bunlara göre her gün bir parçasını yapar-dım. Makine artık bozuk. Onar-mak için uğraştım... öyle kaldı. Eskiden çalışıyordu, şimdi çalış-mıyor. Onu dışarı koysam çöpe atarlar. Kaç senedir aynı yerde duruyor. O benim için çok değerli kimseye veremem. Kitaplarımı istediler onları bile vermedim.

FİLM YIKIYORDU

İsmail MUTLU anlatmaya devam ediyor: "Ben film yıkama deney-leriyle uğraştım. Kısa kısa ruloları var. Fotoğrafçı Hasan Hüseyin Abi vermişti bana. Bir de onların kutuları var. Karanlık filmleri

onun içine yerleştiriyorsun. Ay-dınlıkta ise ilaçlarını katıyorlar.

RADYO YAYINI YAPIYOR

Amatörce dergiler vardı. Orada bir radyo şeması buldum. Ve basit bir radyo yaptım. Böylece köyü-müz ve çevresine Kısa Dalga ile müzik yayını yapardım. Yayınım, Göbel Su Kanalına kadar gidiyor-du. Benim Radyo İstasyonum, Ankara Meteoroloji ve Polis Radyosu'nun hemen yanından çıkardı."

ULUÇAY ANLATIYOR:

İsmail Mutlu çok yetenekli bir kişiydi. Olağanüstü biri. Eğer sinemayı ciddi tutsaydı inanır Türkiye'nin ünlü görüntü yö-netmenlerinden birisi olabilirdi. Çünkü İsmail burada sinema filmi de yıkadı. Film yıkamak için ma-kine yaptı.

Ahmet Uluçay da arkadaşı İsmail Mutlu'nun başarısında büyük bir rol oynadığını kabul ediyor ve "İsmail olmasaydı ben burada olmayacaktım" diyebiliyordu.

1-Gaymak city Tepecik

2-İsmail MUTLU, 1956 Tepecik Beldesi doğumlu, Eskişehir Devlet Mimarlık Akademisi Makine Mühendisliği mezunu

Efsanelerimiz

GELİN DAŞI

Mehmet PELVAN / Yazar

Kültür; bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünüdür, diye tanımlanır.

Bu bağlamda; bir tabiat olayını, bir varlığın meydana gelişini, tabiat elemanlarından birinde olan bir değişikliği, olağanüstü özellikler atfederek akıl dışı anlatımlara da efsane diyoruz.

Bu sebeple efsanelerde anlatılanların gerçeklikle alakası olup olmadığından ziyade, bu olgu ve anlatımla verilmek istenen mesaja ve bu hadiseden çıkartılması gereken derse bakılır.

Her toplumun her yörenin bir efsanesi veya efsaneleştirme-ye çalıştığı bir anlatımı vardır. Hatta çoğu kere de insanlar, farklı bölgedeki bir efsaneyi kendi yörelerindeki bir olguya uyarlayarak kendilerine has bir efsane oluşturmaya çalışmışlardır.

Bu sebeple Efsaneler; geçmişten günümüze uzanıp farklı zamanların ve farklı toplumların kültürünü günümüz insanına aktaran halk edebiyatımızın güzel örneklerindendir. Yüz yıllardır Anadolu'nun her bir yöresinde farklı farklı dilden dile anlatıla gelen binlerce efsane vardır.

Bu efsanelerden biriside “**Gelin Kayası**” efsanesidir.

Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde var olan ve her yörede farklı bir dramatik hikâyesi olan bu gelin kayalarından biride ilçemizde bulunmaktadır.

Tavşanlı-Harmancık kara yolunun 5. km'de, Sorkun “**Gelin Daşı**” denilen mevkide sıra sıra kayalardan oluşmuş harikulade bir doğa olayı ve bu doğa olayı üzerine giydirilmiş güzel bir efsane kültürümüz bulunmaktadır.

Yaşlı insanların anlattığına göre yıllar önce burada kayalardan oluşmuş bir düğün

alayı, atın üzerinde bir gelin, davulcusu zurnacısı hepsi belirgin olarak tam tekmiş.

Ne yazık ki bu kültürümüz bu güne kadar hep görmezden gelinip ihmal edilmiş. Böyle olunca da buradaki kayalar-dan oluşan bu doğal güzelliği hazineler ve çobanlar kıra kıra yok etmişler. Bu gün geriye belirgin olarak sadece gelinin gövdesi ve atın başı kalmış.

Yöre insanı olarak çoğumuz küçüklüğümüzde radyonun televizyonun olmadığı uzun kış gecelerinde dedelerimizden nenelerimizden bu gelin daşı efsanesini defalarca dinlemiştir.

Halk arasında her ne kadar bu gelin daşı efsanesinin farklı farklı hikâyeleri anlatılsa da; biz yazımıza bu anlatımlardan ancak birisini alabileceğiz.

Bu hikâye şöyle:

Çok eski zamanların birinde bu mevkiye yakın bir köyde selvi boylu, sarı saçlı, yeşil gözlü, güler yüzlü, hoş sözlü, hatır gönül bilen, güzel mi güzel bir kız varmış.

Köyün bütün delikanlılarının gönlü bu kız için yanıp tutuşur, gündüz hayallerini gece rüyalarını süslermiş.

Ama gel gelelim ki günlerden bir gün bu kızı babası hangi sebeple olduğu bilinmez, başka bir köydeki tanıyıp bilmediği hem de kendi dinlerinden de olmayan birine vermeye kalkışmış.

Bu evliliğe kız ne kadar karşı çıksa da, kendi dininden olmayan birinin karısı olmayı vicdanının kaldırmayacağını her ne kadar babasına söylese de bir türlü meramını anlatamamış.

Artık o günden sonra çaresiz kalan bu kızcağız; karalar bağlayıp oturmuş ve her geçen gün için için erirken; bir taraftan da kıyıda köşede de gizli gizli ağıtlar yakıp göz yaşları dökermiş.

Nihayet düğün günü geldiğinde kızın başına kına yakılıp telli duvaklı gelin edilerek bir ata bindirilmiş ve kalabalık bir düğün alayı eşliğinde davullarla zurnalarla yola çıkarılmış.

Çıkarılmış ama bu hal kızın içinde öylesine fırtınalar, ka-

sırgalar koparıp gönül deryasını öylesine dalgalandırmaya başlamış ki; sonunda 'sorkun' denilen mevkiye gelindiğinde bu dalgalar gönül deryasından taşıp iki gözünden yaş olarak oluk oluk akmaya başlamış.

Bu hal içinde iken kız, ellerini Yardan'a açıp; **"Allah'ım beni ya taş yap ya da kuş yap da bu azaptan kurtar"** diye dua etmiş...

İşte o anda ne olduysa nasıl olduysa olmuş ve bir anda gelinle beraber düğün alayı olduğu yerde taş kesilmiş...

O esnada damatta karşı tepenin zirvesine gelip dikilmiş ve merakla gelinin yolunu gözlemeye başlamış. Aynı akıbet oda uğramış ve o da tepenin zirvesinde taş kesilmiş.

Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi efsanelerin akılla mantıkla ve hatta çoğu zaman inanç değerleriyle pek örtüşmediğini görürüz. Bu sebeple efsanelerde gerçeklikten ziyade verilmek istenen mesaj önemlidir.

Hikâyeye baktığımızda; gö-nülsüz olarak evlendirilen bir kızın, beni zorla evlendirmek-

le “ruhen öldürdüler” dercesine onun iç dünyasının dışa yansıyan tezahürünü görürüz.

Yine böyle bir evliliğe maruz kalıpta içindeki bu azapla bir ömür gezip dolaşan bir kızın, bir gün kırdı bayırda rastladığı bir doğa olayıyla kendi ruh hali arasında benzerlik kurup “acısını ve feryadını adeta anıtlılaştırarak” sonraki nesillere ders vermeye çalıştığını görürüz.

Gelin daşı efsaneleri ağırlıklı olarak her ne kadar zorla gerçekleştirilen evliliklerin olumsuzluğunu anlatsa da; bununla birlikte farklı farklı nedenlerden dolayı da gelin daşlarının oluştuğunu görüyoruz.

Mesela; gelin alıcılar tarafından gelin ata bindirilip götürülürken yolda gelişen ve gelini psikolojik olarak ru-

hen derinden etkileyen bazı olumsuz haller, sözler ve davranışlar karşısında da gelinin; **“Allah’ım beni ya taş yap ya da kuş yap da bu azaptan kurtar”** diye dua ettiği söylenir.

Yazımın son bölümünde olaya farklı bir acıdan da bakmanın gerekli olduğuna inanıyorum.

Ülkemizin farklı bölgelerinde de bulunan bu tür gelin kayaları o bölge halkı tarafından yerel turizme kazandırılarak memleketlerinin kültürüne, ekonomisine ve tanıtımına katkı sağlamanın çalışmaları yapılmaktadır.

İlçe halkı olarak hepimizce bilinen bir gerçektir ki; Tavşanlımıza gezi amacıyla, ya da misafir olarak dışarıdan gelenlere ‘Mülayim tepe, Göbel ve Güvecin’ haricinde bizim; kültürümüz, tarihimiz ve ya-

hut doğal güzelliğimiz diye sunabileceğimiz, başka da bir yerimiz/değerimiz yok gibi gözükmektedir.

Yeri gelmişken şunu da hemen belirtmeliyim ki; yıllarca çalılırların arasında ihmal edilen ve son yıllarda Tavşanlı Belediyemiz tarafından çevre düzenlemesi yapılarak hizmetine açılan ‘Ekmekçi Dede’ türbesi bu anlamda ilçemize artı bir değer katmıştır.

Aynen burası gibi yine ilçemize yakın bir yerde bulunan gelin daşını ve onun birkaç km. ilerisindeki delikli daşı (firik mezarı) nın çevre düzenlemesini de yapıp yerel turizme kazandırırırsak; tarihi ve kültürel olarak Tavşanlımıza bir zenginlik ve güzellik katar diye düşünüyorum.

D a v e t

Ahmet BAŞARAN / Emekli Öğretmen

Sünnet merasimi, düğün, ölüm, arkadaş toplantıları, kazanılan iddialar hepsi birer boğaz vesilesi idi.

Boğaz: yemek. Davet az bir olay değildi, uzmanlık işiydi. Ustalar veya ustalaşmış gönüllüler tarafından hazırlanırdı. Çok sıkıntılı bir işti davet.

Arkasından günlerce konuşulur, nadiren övülür, genellikle eleştirilir bir durumdu. “Çorbası tuzluydu.” “Et iyi pişmemiş.” Hoşafın tadı yoktu” daha neler.

Düğün çorbası, et, hoşaf, mevsim meyveleri, baklava, pilav. Harfiyen uygulanan bir menü. En iyi aşçılar ve kimseyi darıltmayacak bir organizasyon. Sıfraltılardan

sofra altı örtü- üstüne yerleştirilir devasa sıfralar.

26 kişi oturur etrafına. Özel yapımdır. Ortadan ikiye katlanır menteşelidir ki, kolay taşınsın.

“Apış gurun, sağlayın.” diye bağırır bir ağabey.

Apış gurmak: bağdaş kurmak. Bunu bile bilmeyenler vardır. Büyüklerine sorsun. Sağlamak, sofraya sağ tarafını vermek. Daha çok insan yerleşebilir bu yolla. Solakların işi zor.

Kararlaştırılan bir periyotta sıra ile döner söpet. Söpet: sohbet. Kamara da denir arkadaş grubuna. Söpet te davettir ve aynı kurallar geçerlidir. Hatta özel taleplerde

de bulunulur. Un helvası, göveç, peynirli pide vs.

Erkeklerin toplantısıdır. Sayı bazı kamarada 10, bazısında 30-40 dır. Dışarıdan gelen misafirler hariç.

Son ziyaretimde çok üzgün olduklarını söyledi arkadaşlar. “**Karkas bitti. Yığmaya döndük**” dediler.

Bunlar inşaat terimleri anlamadım. Ne diyorsunuz? diye sordum.

Avuç içi büyüklüğünde etlerin konulduğu sofralardı davetler.

Pahalı olmaya başlayınca pilav üstüne kuşbaşı yığmaya başlamışlar. Çok üzüldüm.

Saygılar, selamlar.

‘**Gasağlığla.**’ -Sağlıkla kalın.

GARAK HASAN

(BEŞ EŞEKLİ HASAN AĞA)

Adnan YAZICI / Tema Vakfı Tavşanlı Temsilcisi

Hasan ÇERÇİ (Garak Hasan)

Bu yazımda sizleri bu dünyadan hoş bir seda bırakarak göçen, tanıyan ve hatırlayanların yüzünde hoş bir gülümseme yaratan, bir dönem Tavşanlı'da esnafılık yapan, daha doğrusu zamanının AVM liği yapmış ahalinin yakından bildiği ismiyle Garak Hasan'ın hayat öyküsünü paylaşmak istedim.

Soyadı kanunu çıkmadan önce lakabı 'Ekmekçioğlu' olarak bilinirdi. Soyadı kanunuyla birlikte ÇERÇİ soyadını almıştı Hasan ağa kesin olmamakla birlikte 1890'lı yılların sonunda dünyaya geldiğinden bahis edilir.

Annesinin adı Hafize dir Kütahya'dan gelin gelmiştir, babası Mehmet ağadır.

İlk gençlik yıllarında zamanın ağır şartlarından dolayı ba-

basının yanında farklı işlerle uğraştık dan sonra esnafılıkta karar kıldı. İşe ilk önce kendisine sonraki yıllarda '**beş eşekli hasan ağa**' unvanını kazandıracak olan alışveriş konvoyunu oluşturdu.

O günün şartlarında ulaşım vasıtaları binek hayvanları eşek ve katırlardı. Bu hayvanlarla oluşturulan seyyar ekiple bir servis ağı oluşturuldu.

Garak Hasan yani namı değer beş eşekli Hasan ağa aynı zamanda beş çocuğu vardı. En küçük çocuğu erkek evlat olduğundan, zorunlu olarak seyahatlerde kendisine şu anda hayatta olan kızı Fatma DALAKÇI eşlik ederdi.

Fatma teyze ilerleyen yaşına rağmen, hatıralarını anlatırken o günleri yaşar gibiydi.

Çok zor günlerdi diyor. Fatma teyze babasıyla birlikte daha henüz 14-15 yaşlarındayken başlamışlar alışveriş turlarına, Tavşanlı'dan çerçi malzemelerini yükleyip daha sonra 15 gün sürecek alışveriş öykülerini anlattı.

Önce malzemeler birbiri ardına bağlanmış beş adet eşeğe yüklenirdi. Bu malzemeler arasında iğneden ipliğe kırık leblebiye kadar halka şekerler, saman içine yerleştirilmiş yumurtlar

ve dana birçok temel ihtiyaç maddesi bulunurdu.

Bu eşyalar her eşeğe ayrı ayrı yüklenen köfeler içine doldurulur her şey hazır olduktan sonra Domaniç güzergâhı üzerinden yola çıkılırdı. Tavşanlı'dan çıktıktan sonra İnegöl yönüne doğru belli köylerde molalar verilir buralarda 2 veya 3 günlük sürelerle açılan sergilerle müşteriye satış yapılırdı.

Bu süre içinde nakil işlevini yerine getiren hayvanlarda dinlenme imkânı bulurdu.

Bu arada hayvanların sırtlarında oluşan yaralar temiz bezlerle silinerek temizlenir, iyileşmeleri sağlanmaya çalışılırdı. Bu süreden sonra bir başka köyde mola verilerek bu yolculuk böyle devam ederdi. Sonrasında büyük mola yeri İnegöl'e varılır oradan da ihtiyaç bulunan sebze meyveler alınarak seyahat BURSA yönüne doğru devam ederdi.

Genellikle alışverişlerde nakit paradan daha çok takas yöntemi geçerli olurdu. Para yerine alınan yumurtalar saman dolu köfeler içinde muhafaza edilerek bir sonraki pazarda müşteri ile buluşturulurdu. BURSA'ya varıldığında yapılan satıştan elde edilenlerle sebze ve meyve ağırlıklı bir alışveriş yapılır bu

Garak Hasan'ın Kız Kardeşleri

malzemeler dönüş güzergâhı olan Harmancık ve köylerinde pazarlanırdı.

Fatma teyze bu alışveriş turlarına köylerde konakladıklarından bahis ederek şartlar çok kötüydü banyo yapmak gibi insani ihtiyaçlarımızı bile karşılayamaz ve doğru dürüst dinlenmeden tekrar yola devam ederdik diyor.

Garak hasan yıllar süren bu seyyar satış yönteminden sonra yerleşik düzene geçmeye karar verir.

Sonrasında adından çok bahis ettirecek uzun çarşıdaki meşhur dükkânını açar. Dükkânında satılan malzemeleri bizzat kendisi giderek İstanbul'dan getirirdi.

Dükkânda derde devadan gayrı her şey bulunur, müşteri geldiğinde istediği malzemeyi istisnasız bulurdu. Zaman zaman istenilen malzeme bulunamadığında müşteriye saat verilir verilen süreden sonra malzemesi temin edilirdi.

Dükkân ilginç bir yapıya sahip idi girişte geniş bir kapısı yoktu bunun yerine küçük bir geçitten geçilerek içeri girilir, içerden dışarıya satış küçük servis penceresinden yapılırdı. Gelen müşteriler biraz ısrarcı ve pazarlıkçı olursa Garak Hasan onları **'hadi gali dambirdatma'** diye uyarırdı, yani lafı uzatmayın derdi.

Bu gün bile bilenler bu lafı hiç unutmaz ve tekrarlar.

Uzun yıllar uzun çarşıda faaliyet gösteren Hasan ağa (çerçi) hacca giden ilklerden olma özelliğinde sahipti. İlk hacca gittiğinde ve döndüğünde tellal bağırtarak bunu tüm ahaliye duyurmuştu.

O zamanlarda hacca gidenler dönüşte gece olursa şehre gelmezler gündüz olmasını Çukurköyde bekleyerek ertesi gündüz gelir eşle dostla kucaklaşırlardı. Hacca giderken 30 adet ekmek kadayı ve erkek kesilerek ikram edilir. Dönüşte de aynı ikram uygulaması yapılırdı.

Kızı Fatma DALAKÇI babasının kendilerine çok düşkün olduğunu anlatırken değişmeyen bir geleneğinden bahis etti. Hasan babaları her ramazan istisnasız taze gözlemeyle sahur yaparmış ve hiç ara vermeden bu geleneği yaşamı boyunca sürdürmüş.

Garak Hasan'ın yaşamı boyunca kendisine has yaşam felsefesi olmuş kurallarına sıkı sıkıya bağlı bir yaşam sürmüş.

Dağınık denilen dükkânın da neredeyse yok yokmuş. Bu gün bile tanıyanların ve hatırlayanların yüzlerinde hoş bir gülümseme yaratan merhum Hasan ÇERÇİ'nin vefatının üstünden geçen bunca yıla rağmen sevgiyle ve muhabbetle anılıyor olması her kula nasip olmayacak bir özelliktir diye düşünüyorum. Bilgilerini benimle paylaşan aile fertlerine tanıyan dostlarına bir kez daha teşekkür ediyorum..

Sol başta Garak Hasan, Kenan Ekiz ve diğerleri Arslanbey türbesi yanında

MEHMET MAZHAR BİRİCİK

(MAZHAR USTA)

Süleyman ÇELEBİ / Eğitimi

1906 yılında Kırcaali’de doğmuştur ve ailesiyle birlikte Eskişehir’e göçmüştür. İlköğretimi Eskişehir’de almış, teknik olarak bilgi ve donanımını o zamanki ismiyle “Eskişehir Tayyare Fabrikasında” geliştirip teknik ustabaşı sıfatıyla görev yapmıştır.

Tavşanlı ile tanışması, 1945-1946 yıllarında olmuştur. O yıllarda ilçede elektrik; çok ilkel buharlı bir jeneratörle sınırlı yerlere verilmekte ve sık sık arıza yapmaktadır.

Bir İngiliz firması tarafından üretilen ve Türkiye’ye sayılı miktarda satılan jeneratörün kurulumunda, firma yetkilileri tarafından Eskişehir Tayyare Fabrikasında görev yapan Mazhar BİRİCİK’ten destek istenmiştir. Jeneratörün kurulumu, işletmesi ve elektrik dağıtımı konusunda anlaşılmaya varılmış, ilk olarak Balıkesir’in Balya ilçesine, sonrasında Tavşanlı’ya elektriğin verilmesi Mazhar usta ve yardımcıları tarafından sağlanmıştır.

Mazhar usta, elektrik ve elektrik motorları, dizel ve benzinli motorlar konusunda üst düzeyde teknik bilgi ve beceriye sahip olmakla birlikte, bu çok yönlü ustalığını belli bir disiplin ve otoriteyle yürütmüştür.

Tavşanlı’da sistem kurulup düzenli şekilde çalışmaya başladık-

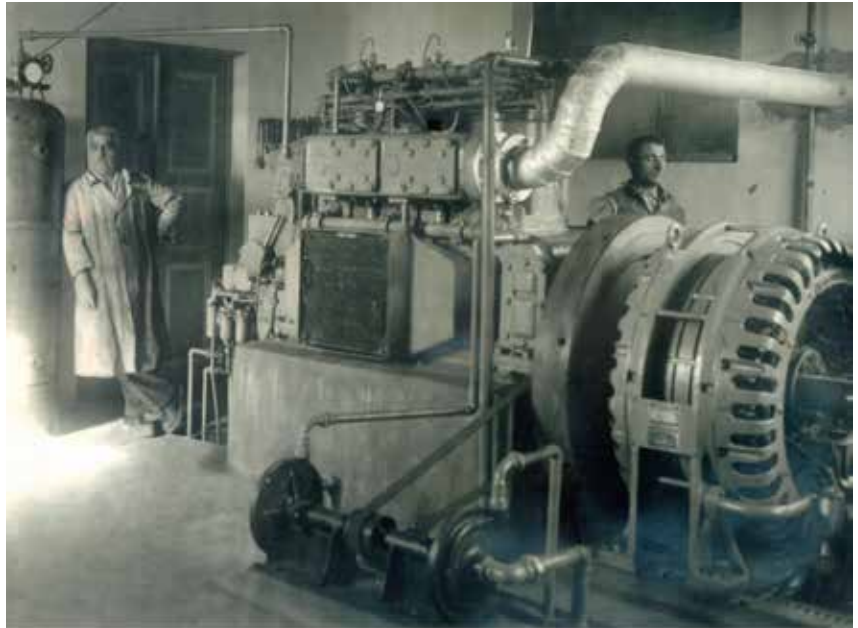
tan sonra Mazhar usta ilçenin ileri gelenleri tarafından kalmaya ikna edilmiş, kendilerinin de burayı sevmelerinden dolayı artık Tavşanlı’da yaşamaya başlamıştır.

Mazhar BİRİCİK 50’li yılların sonlarına kadar (Elektrik santrali kurulup Tavşanlı’nın bağlaşımlı sisteme dahil edilmesine kadar) buradaki görevini özveriyle sürdürmüştür. Daha sonrada elektrik dağıtımı için gerekli olan trafoları işletmiş ve imal etmiştir.

Mazhar usta bu dönem içerisinde, şoför ehliyetlerinin belediyeler tarafından verildiği zamanlarda, teknik bilgi ve donanımından dolayı ehliyet komisyon başkanlığı yapmış ve birçok kişiye ehliyet vermiştir.

Mazhar usta daha sonra kendi iş yerini açmış (Kemal Zeytinoğlu caddesinin başında) ve ölüm tarihi olan 1969 yılına kadar, leblebi imalatında ve diğer elektrikli aletlerde kullanılan elektrik motorlarının, ilk cereyanlı radyoların, köy değirmenlerinin, benzinli ve dizel jeneratör vs motorlarının tamir ve bakımını yapmıştır.

Mazhar ustanın Tavşanlı’da kurup işlettiği İngiliz Malı olan 3 silindirli dizel jeneratör (resimde görülen) daha sonra uzun yıllar Endüstri Meslek Lisesi’nde kesiti alınmış ders aracı olarak kullanılmıştır.

NÜFUS DEFTERİNE GÖRE 1831-1833 YILLARINDA TAVŞANLI'DAKİ MEDRESELER VE BU MEDRESELERDE OKUYAN TALEBELER

Ömer Faruk DİNÇEL / Tarih Öğretmeni

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde NFS.d 01638 fon kodunda bulunan nüfus defterine göre; 19. yüzyılın ortalarına doğru (1831-1833 yılları arasında yapılmış olan nüfus tahririne göre) Tavşanlı'da beş medrese bulunmaktadır. Bu medreselerden; Zekeriya Efendi Medresesi Hacı Hüseyin Efendi Mahallesinde, Süleyman Efendi ve Tekke Medreseleri Hatipler Mahallesinde, Göyünlü Efendi ve Çerizâde Hacı Ahmed Ağa Medreseleri de Hacı Abbas Mahallesinde bulunmaktadır.

Bu medreselerdeki talebelerin en genci Süleyman Efendi Medresesinde okuyan Domaniç'in Aygırlar köyünden Veyisoğlu Ahmed'in oğlu Ahmed 11 yaşında, en yaşlısı ise Çerizâde Hacı Ahmed Ağa Medresesindeki okuyan Veli'nin oğlu Hasan 55 yaşındadır. Bir başka ifadeyle bu medreselerde okuyanların yaş aralığı 11 ila 55 yaştır. Talebelerin daha ziyade Dağardı, Harmancık, Domaniç, Emet, Eğrigöz, İnegöl gibi Tavşanlı'ya

*Tavşanlı Nüfus Defterinin
Kapak Yazısı*

komşu ve yakın ilçelerden oldukları, Tavşanlı ilçe merkezinden ise çok az öğrencinin okuduğu görülmektedir.

B.O.A. NFS.d.01638

Yıl: 1831-1833 yılları arası

Zekeriya Efendi Medresesindeki talebeler:

1-İmamoğlu, Mehmed'in oğlu Seyyid İbrahim. 40 yaşında.

2-Eğrigözlü Bozoğlanoğlu, Hüseyin'in oğlu Ömer. 50 yaşında. Alil ve metruk

3-Tepecik köyünden Köpekoğlu, Halil'in oğlu Mehmed. 25 yaşında.

4-Harmancıklı Emiroğlu, Ahmed'in oğlu Seyyid Abdullah. 20 yaşında.

5-Teke Sancağından Birtancıkoğlu, Süleyman'ın oğlu Mustafa. 47 yaşında. Köse

6-Harmancıklı Ağaoğlu, Hacı Abdurrahman'ın oğlu Ahmed. 15 yaşında.

7-Kardeşi Mehmed. 13 yaşında.

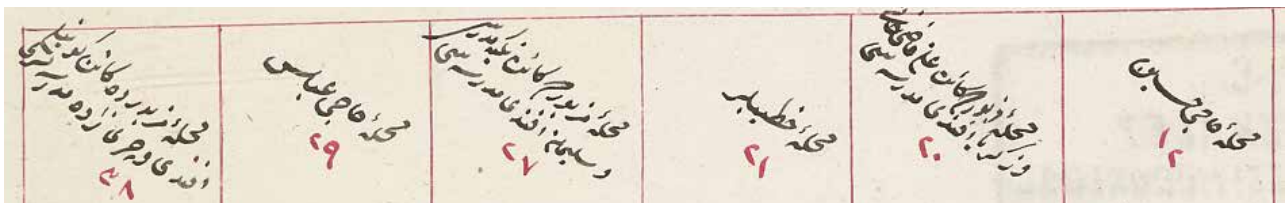
8-Karamanlı Hacı İsa oğlu, Mustafa'nın oğlu İbrahim. 40 yaşında. Kumral.

9-Harmancıklı Musaoğlu, Halil'in oğlu Hüseyin. 23 yaşında.

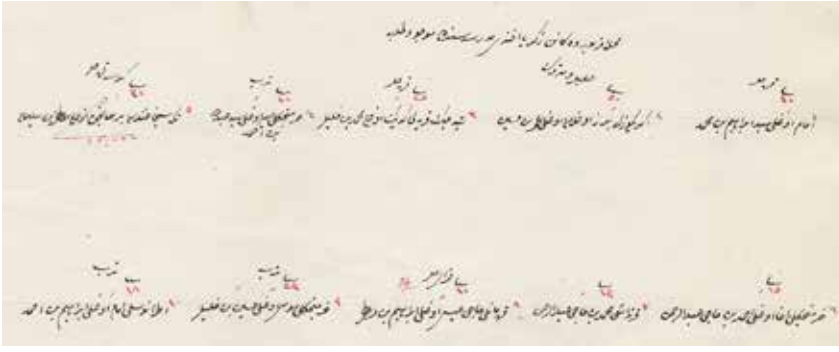
10-Adranoslu İmamoğlu, Ahmed'in oğlu İbrahim. 18 yaşında.

11- Harmancıklı Kelbaşıoğlu, Mehmed'in oğlu Halil. 13 yaşında.

12-Batıroğlu, Osman'ın oğlu Hüseyin. 18 yaşında.

Nüfus Defterinde Tavşanlı Medreseleri

Zekeriya Efendi Medresesindeki talebeler

13-Harmancıklı Kara İbrahimoğlu, İbrahim'in oğlu Hüseyin. 18 yaşında.

14-Harmancıklı Corkoğlu, Mehmed'in oğlu Osman. 17 yaşında.

Tekke Medresesindeki talebeler:

1-Göbel köyünden Hatiboğlu, Himmet'in oğlu Ahmed. 18 yaşında.

2-Ayvalı köyünden Musluoğlu, İsmail'in oğlu Seyyid Mehmed. 18 yaşında.

3-Göbel köyünden Kuruoğlu, Hüseyin'in oğlu Zeki. 17 yaşında.

4-Demirci kasabasından Eskici Hasanoğlu, Hasan'ın oğlu İbrahim. 48 yaşında.

5-Ayvalı köyünden Koca Osmanoglu, Mehmed'in oğlu Halil. 18 yaşında.

6-Ayvalı köyünden Hacı Osmanoglu, Osman'ın oğlu Ali. 15 yaşında.

7-Ayvalı köyünden Hatiboğlu, Cafer'in oğlu Ali. 16 yaşında.

8-Göbel köyünden Yaylımcıoğlu, İsmail'in oğlu Ömer. 15 yaşında.

9-Çardaklı köyünden Molla Haliloğlu, Ömer'in oğlu Mustafa. 15 yaşında.

10-Göbel köyünden Cıdıroğlu, İsmail'in oğlu Seyyid Himmet. 14 yaşında.

Süleyman Efendi Medresesindeki talebeler:

1-Harmancık Kozcağız köyünden Kırmacıoğlu, Hasan'ın oğlu Mehmed. 40 yaşında.

2-Durabey köyünden Selimoğlu, Mehmed'in oğlu Halil. 16 yaşında.

3-Durabey köyünden Kara Memişoğlu, Mehmed'in oğlu Halil. 16 yaşında.

4-Durabey köyünden Arif Beşeoğlu, Hacı Ali'nin oğlu Hüseyin. 17 yaşında.

5-Domaniç Hisar köyünden Kadioğlu, Ali'nin oğlu Yakup. 18 yaşında.

6-Domaniç Hisar köyünden Hacı Efendioğlu, Hacı Mustafa'nın oğlu Ahmed. 18 yaşında.

7-Domaniç Hisar köyünden Müezzinoğlu, İbrahim'in oğlu Ali. 15 yaşında.

8-Domaniç Çok köyünden Molla Receboğlu, Abdullah'ın oğlu Şerif. 17 yaşında.

9-Domaniç Çok köyünden Molla Receboğlu, Ali'nin oğlu Ebubekir. 17 yaşında.

10-Domaniç Çok köyünden Sarı Ahmedoğlu, Ahmed'in oğlu Osman. 16 yaşında.

11-Domaniç Çok köyünden Kadioğlu, Yahya oğlu Süleyman. 15 yaşında.

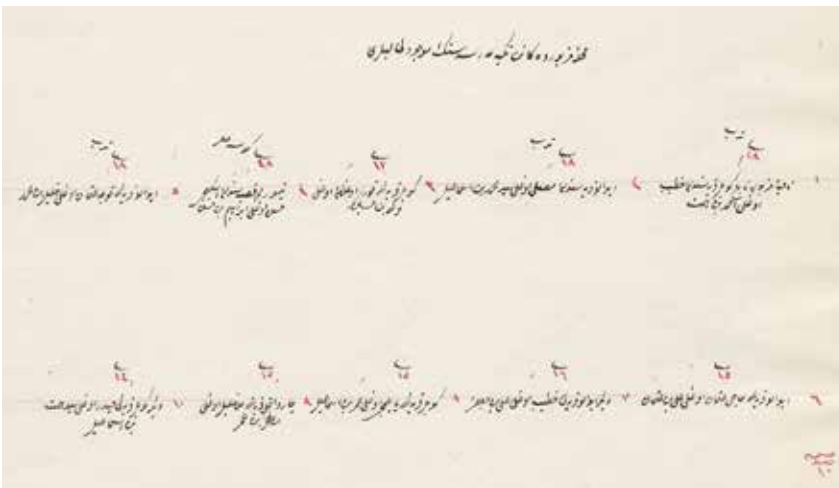
12-Çarşamba köyünden Karaoğlu, Mustafa'nın oğlu Veli. 16 yaşında.

13-Çarşamba köyünden Nasuhoğlu, Ömer'in oğlu Mustafa. 15 yaşında.

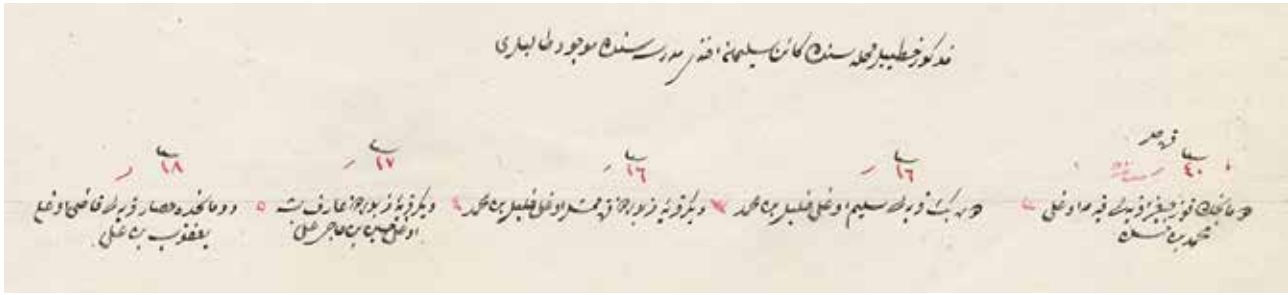
14-Göçebe köyünden Kadrioğlu, Abdülkadir'in oğlu Mehmed. 18 yaşında.

15-Aygırlar köyünden Yılkoğlu, Abidin'in oğlu Seyyid İbrahim. 16 yaşında.

16-Domaniç'in Küçük köyünden Molla Hüseyinoğlu, Ahmed'in oğlu İbrahim. 17 yaşında.

Tekke Medresesindeki talebeler

Süleyman Efendi Medresesindeki talebeler

17-Domaniç'in Sarıot köyünden İlyasoğlu, Abdullah'ın oğlu İsmail. 16 yaşında.

18-Domaniç'in Sarıot köyünden Bediroğlu, Mehmed'in oğlu İbrahim. 16 yaşında.

19-Domaniç'in Sarıot köyünden Zeyneloğlu, Osman'ın oğlu Mehmed. 14 yaşında.

20-Bozbelen köyünden Kapıcıoğlu, Süleyman'ın oğlu Seyyid İbrahim. 18 yaşında.

21-Burhan köyünden İsmail Efendioğlu, İsmail'in oğlu Mehmed. 18 yaşında.

22-Kardeşi Mustafa. 16 yaşında.

23-Karamanlar köyünden Bölükbaşıoğlu, Mehmed'in oğlu Seyyid İbrahim. 13 yaşında.

24-Elmaağacı köyünden Deli Mustafaoğlu, Mustafa'nın oğlu Mehmed. 30 yaşında.

25-Elmaağacı köyünden Macaroğlu, Mustafa'nın oğlu Hüseyin. 26 yaşında.

26-Elmaağacı köyünden Namazoğlu, Süleyman'ın oğlu Seyyid Mehmed. 23 yaşında.

27-Nusretler köyünden Çukadaoğlu, Abdullah'ın oğlu Ahmed. 27 yaşında.

28-Hereke köyünden Molla Receboğlu, Mehmed'in oğlu Receb. 20 yaşında.

29-Kızılçukur köyünden Sünkerlioğlu, Osman'ın oğlu Seyyid İsmail. 17 yaşında.

30-Kızılçukur köyünden Ömer Dedeoğlu, Ali'nin oğlu Seyyid Hasan. 20 yaşında.

31-Kızılçukur köyünden Ali Efendioğlu, İbrahim'in oğlu Seyyid Halil. 17 yaşında.

32-Kızılçukur köyünden Kürtköylü Mollaoğlu, Hüseyin'in oğlu Seyyid İbrahim. 18 yaşında.

33-Kızılçukur köyünden Kürtköylü Eyüboğlu, Mehmed'in oğlu Rahmetullah. 15 yaşında.

34-Gelemiş köyünden Akça İbrahimioğlu, Mehmed'in oğlu Seyyid Hasan. 25 yaşında.

35-Gelemiş köyünden Muradoğlu, Mehmed'in oğlu Seyyid Mustafa. 25 yaşında.

36-Keles köyünden Hasanoğlu, Ali'nin oğlu Mehmed. 20 yaşında.

37-Keles köyünden Abidinoğlu, Halil'in oğlu Ali. 25 yaşında.

38-Büyükelet köyünden Deli Hüseyinoğlu, Hüseyin'in oğlu Mehmed. 22 yaşında.

39-Büyükelet köyünden Mollaoğlu, Ahmed'in oğlu Seyyid Ömer. 12 yaşında.

40-Dağardı kazasından Koca İmamoğlu, Ali'nin oğlu Seyyid Halil. 23 yaşında.

41-Eğrigöz'ün Kışla köyünden Kocagozoğlu, Mehmed'in oğlu Süleyman. 20 yaşında.

42-Domaniç'in Aygırlar köyünden Veyisoğlu, Ahmed'in oğlu Ahmed. 11 yaşında.

43-Ali Efendioğlu, Ahmed'in oğlu Seyyid İsmail. 17 yaşında.

Göyünlü Medresesindeki talebeler:

1-Kuruçay köyünden Kara Ahmedoğlu, Hacı Halil'in oğlu Ahmed. 15 yaşında.

2-İnegöl kazasından Kasımoğlu, Ali'nin oğlu Ali. 19 yaşında.

3-Ayvalı köyünden Tuzsuzoğlu, Ahmed'in oğlu Seyyid Mehmed. 19 yaşında.

4-Ayvalı köyünden Şeyh Ahmedoğlu, Ahmed'in oğlu Ali. 14 yaşında.

5-Ilıcaksu köyünden Haliloğlu, Osman'ın oğlu Süleyman. 15 yaşında.

6-Yanyavi Veziroğlu, Ahmed'in oğlu Mehmed. 25 yaşında.

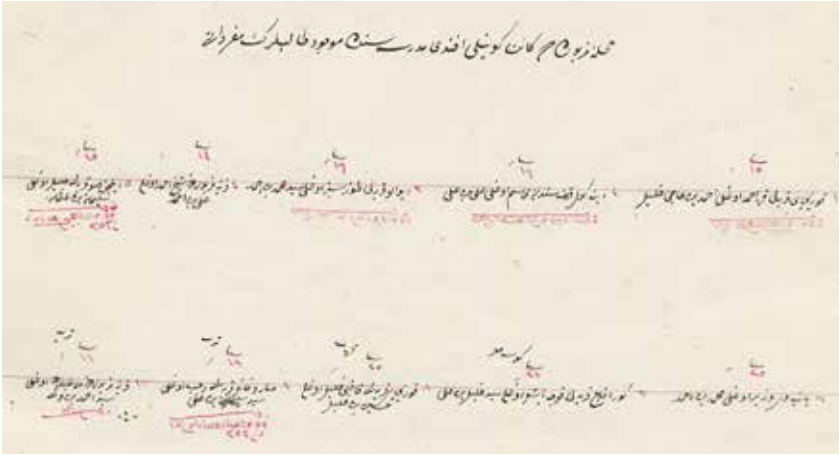
7-Gürağaç köyünden Kocabaşoğlu, Ali'nin oğlu Seyyid Halil. 27 yaşında.

8-Kuruçay köyünden Hancı Haliloğlu, Halil'in oğlu Hüseyin. 25 yaşında.

9-Saruhanlar köyünden Receboğlu, Ali'nin oğlu Seyyid Süleyman. 19 yaşında.

10-Saruhanlar köyünden Molla Abdullahoğlu, Veli'nin oğlu Seyyid Ahmed. 16 yaşında.

11-Saruhanlar köyünden Koca Mehmedoğlu, İbrahim'in oğlu Mehmed. 18 yaşında.

Göyünlü Medresesindeki talebeler

12-Saruhanlar köyünden Koca Mehmedoğlu, Ali'nin oğlu Hüseyin. 17 yaşında.

13-Karapelit köyünden Nurdeoğlu, Ahmed'in oğlu Halil. 17 yaşında.

14-Karapelit köyünden Molla İbrahimioğlu, Halil'in oğlu İbrahim. 15 yaşında.

15-Çömlekçi köyünden Hatiboğlu, Abdullah'ın oğlu İsmail. 15 yaşında.

16-Değirmisaz köyünden Molla Mustafaoğlu, Mustafa'nın oğlu Hüseyin. 18 yaşında.

17-Yeniköylü Osmancikoğlu, Mehmed'in oğlu Ali. 17 yaşında.

18-Kardeşi Musa. 15 yaşında.

19-Domaniç'in Çukurca köyünden Demircioğlu, Ahmed'in oğlu Mehmed. 19 yaşında.

20-Domaniç'in Çukurca köyünden Molla Osmanoğlu, Süleyman'ın oğlu Emin. 15 yaşında.

21-Domaniç'in Çukurca köyünden Molla Ahmedoğlu, Halil'in oğlu Hüseyin. 15 yaşında.

22-Domaniç'in Bulamur köyünden Kayıoğlu, Hasan'ın oğlu İsmail. 15 yaşında.

23-Subak köyünden Abdülaziz, Ali'nin oğlu Ahmed. 19 yaşında.

24-Yağmurlar köyünden Kara Mehmedoğlu, Mustafa'nın oğlu Mustafa. 13 yaşında.

25-İsaköy'den İmamoğlu, Ali'nin oğlu Seyyid Süleyman. 16 yaşında.

26-Kıranşeyh köyünden İmamoğlu, Emin'in oğlu Hacı Mehmed. 15 yaşında.

27-Kardeşi Ali. 16 yaşında.

28-Çobanköylü Alipaşaoğlu, Mehmed'in oğlu Hasan. 12 yaşında.

29-Çobanköylü İmamoğlu, Ali'nin oğlu Hasan. 16 yaşında.

30-Köprücek köyünden Demircioğlu, Hüseyin'in oğlu Süleyman. 17 yaşında.

31-Köprücek köyünden Küçük İbrahimioğlu, İbrahim'in oğlu Hasan. 15 yaşında.

32-Köprücek köyünden İmamoğlu, Yusuf'un oğlu Seyyid Ahmed. 16 yaşında.

33-Köprücek köyünden Halioloğlu, Ahmed'in oğlu Hasan. 13 yaşında.

34-Demirciköylü Veyseloğlu, Mehmed'in oğlu Ali. 25 yaşında.

35-Şeyhler köyünden Köse Mehmedoğlu, Hüseyin'in oğlu Ali. 20 yaşında.

36-Şeyhler köyünden İlyasoğlu, Hasan'ın oğlu Süleyman. 14 yaşında.

37-Kuruçay köyünden Kara Ahmedoğlu, İbrahim'in oğlu Hüseyin. 16 yaşında.

38-Mahmudoğlu, Mahmud'un oğlu Salih. 14 yaşında.

39-Kayıoğlu, Feyzullah'ın oğlu Seyyid Salih. 18 yaşında.

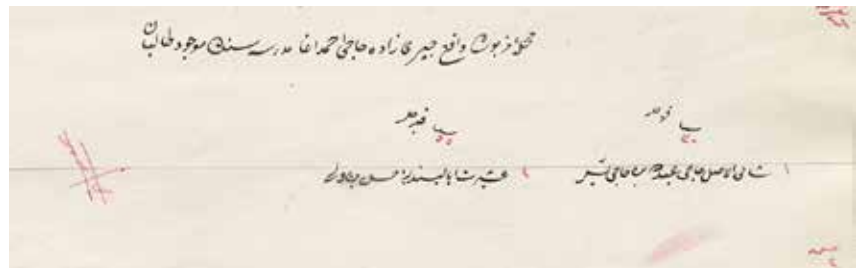
40-Ali Beşe oğlu, Ömer'in oğlu Seyyid Mehmed. 18 yaşında.

41-Molla Haliloğlu, Halil'in oğlu İbrahim. 15 yaşında.

Çerizâde Hacı Ahmed Ağa Medresesindeki talebeler:

1-Hacı Beşir'in oğlu Hacı Abdullah. 30 yaşında.

2-Aşiret ahalisinden Veli'nin oğlu Hasan. 55 yaşında.

Çerizâde Hacı Ahmed Ağa Medresesindeki talebeler

MAHRAMA (Şerefe)

Halil ORAL / Şair

Mahrama (Şerefe Oyunu)

Derleyen: Halil ORAL
Kaynak: Kışlademirli Köyü
Yöre: Tavşanlı / Kışlademirli Köyü

Notaya alan : Ahmet Ali ÇAKIR

Tempo: 95

Mah ra__ma mı__

ser dim ta şa__ do la__şa lı__ m baş tan__ba şa__ se ni__se ve__ n oğ lan__pa şa__

öl düm kal dı__m mah ra__ma ya__ öl düm kal dı__m mah ra__ma ya__

Serbest

kızımızı şehre veriz köyden uzak yere veriz

20

dizi dizi altın deriz öldüm kaldım mahramaya

Mahramamın ucu sarı
Sefere yolladım yarı
Ölmeden göreydim bari
Öldüm kaldım mahramaya.

Kızınıza eyi bakcez
Düğününde kına yakcez
On beş altın birden takcez
Öldüm kaldım mahramaya.

Mahramamın ucu düğüm
Doldurdum boşaldı güğüm
Sara sara gönderdiğim
Öldüm kaldım mahramaya.

Elindedir demir maşa
Beri gelsin oğlan paşa
Vurmayalım başı taşa
Öldüm kaldım mahramaya.

Mahramamın ucu sağak
Sol yanımdan soktu bıçak
Derdim çoktur ağlayacak
Öldüm kaldım mahramaya.

Oğlunuzun başı fesli
Kızımıza pek hevesli
Koyun kuzusuyla eşli
Öldüm kaldım mahramaya

MAHRAMA (Şerefe)

<i>Mahramamı serdim taşa</i>	<i>Kızımıza eyi bakcez</i>	<i>Mahramamın ucu düğüm</i>
<i>Dolaşalım baştan başa</i>	<i>Düğününde kına yakcez</i>	<i>Doldurdum boşaldı güğüm</i>
<i>Seni seven oğlan paşa</i>	<i>On beş altın birden takcez</i>	<i>Sara sara gönderdiğim</i>
<i>Öldüm kaldım mahramaya</i>	<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>	<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>
<i>Kızımızı şehre veriz</i>	<i>Mahramamın ucu saçak</i>	<i>Elindedir demir maşa</i>
<i>Köyden irak yere veriz</i>	<i>Sol yanımdan soktu bıçak</i>	<i>Beri gelsin oğlan paşa</i>
<i>Dişi dişi altın deriz</i>	<i>Derdim çoktur ağlayacak</i>	<i>Vurmayalım başı taşa</i>
<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>	<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>	<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>
<i>Mahramamın ucu sarı</i>	<i>Oğlunuzun başı fesli</i>	
<i>Sefere yolladım yarı</i>	<i>Kızımıza pek hevesli</i>	
<i>Ölmeden göreydim bari</i>	<i>Koyun kuzusuyla eşli</i>	
<i>Öldüm kaldım mahramaya.</i>	<i>Öldüm kaldım mahramaya</i>	

Kışlademirli Köyü'nde şerefe türküsü yada şerefe oyunu olarak bilinir. Karşılıklı dörderli kadın grubunun atışması şeklinde sürer. Bir grup türküyü söylerken diğer grubun üzerine doğru ritimli bir şekilde giderek geri gelir. Geri geldiğinde diğer grup ritmi bozmadan atışmaya başlar. Karşılıklı kız isteme olayı da mizansenleştirilir. Bu mizansen grup başı olan kadınlar tarafından gerçekleştirilir. Diğer kadın oyunlarına göre daha ağır ve yavaştır. Oyun bu şekilde devam eder.

Mahrama: Gelin veya kızların düğünlerde bellerine taktıkları kenarları saçaklı küçük el havlusu

Uçar Otobüsleri

Etem UÇAR

Dedemiz Etem UÇAR (1904-1956) 1942 yılında tek atlı arabayla yolcu taşımacılığı işine başlamış.

Sonraki yıllarda motorize araçlarla taşımacılık işine devam etmiş ve vilayetçe tanınan 'UÇAR OTOBÜSLERİ' işletmesi ünvanını almış.

O yıllarda orjinal otobüs olmadığı için kamyon şasilerinin üzerine Bursa'da otobüs karoşörü yaptırıp Tavşanlı-Kütahya arasında uzun yılar yolcu taşımacılığı yapmış.

Dürüst ve azimli çalışmasının neticesinde hızla otobüs sayısını arttırmış.

1956 yılında yeni otobüs almak için Konya'ya tren yolculuğu yaparken ani bir beyin kanaması sonucu 52 yaşında vefat etmiştir.

Etem UÇAR'ın ölümüyle UÇAR OTOBÜSLERİ bir yıldız gibi ortadan kaybolup gitmiş.

Geride kalan Mehmet(1929),Süleyman(1945) ve M.Servet(1947) UÇAR kardeşler 03/02/1967 tarihinde tekrar UÇAR OTOBÜSLERİ

firmasını kurarak Tavşanlı-Kütahya-Eskişehir yolunda hizmet etmeye devam etmiştir.

Hatta bir dönem haftanın 3 günü Tavşanlı'dan İstanbul'a düzenli otobüs seferleri yapılmıştır.

Bunun yanında Tavşanlı'da düğün,çeşitli cemiyet toplantıları,ve cenazelerde ücretsiz olarak halkımıza ulaşım hizmeti verilmiştir.

1985 yılının kasım ayına kadar her gün Tavşanlı'dan Eskişehir'e düzenli otobüs seferleri yapılmış, yaz sezonlarında 15 günde

bir TKİ Didim Tesislerine sefer düzenleyerek 15 günlük kamp tatiline gidip-gelecek olan halkımıza direk ulaşım hizmeti sunmuştur.

Daha sonra otogar şimdiki yerine taşınınca şehrimizde ulaşım işi yapan Tavşanlı Tur Firmasına mevcut otobüslerimizle katılım

yaparak Tavşanlı halkına hizmete devam etmiştir.

1996 yılında Mehmet UÇAR'ın ve 1998'de Süleyman UÇAR'ın vefat etmeleriyle M.Servet UÇAR oğlu Etem ve yeğeni Mehmet ile birlikte bu sektöre hizmete devam etmiştir.

2008 yılının başında aile meclisinde alınan karar ile yaklaşık 70 yıla dayanan ulaşım sektöründeki hizmet sona ermiştir.

Yıllar yılı UÇAR ailesi Tavşanlı'da ulaşım sektöründe dürüst ve güvenilir olması neticesiyle her zaman takdirle anılmıştır.

MİLLİ MÜCADELE'DE YAŞANAN BİR BÜYÜK DRAM: DERBENT FACİASI...

Mesut KOCAMAN / Eğitimci

Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın, bilakis onlar diridirler ve Rableri katında mızıklandırılırlar. (Ali İmran Suresi 169)

Toplumların tarihinde öyle hadiseler vardır ki; bu olayları unutmamak, unutturmamak ve gelecek nesillere aktarmak hayati önem taşır. Çünkü tarih nasıl bir milletin geleceğini inşa ediyorsa, bu tür olaylar da toplumun hafızasını inşa etmektedir.

İşte gelecek nesillere aktarmamız gereken, Tavşanlı halkı olarak hep zihnimizde taşımamız gereken bir acı hadisedir Derbent'te yaşanan Rum mezalimi. Derbent Faciası olarak da adlandırılan bu hadise, Milli Mücadele döneminde Anadolu'da Rumlar tarafından yapılan katliamların bir numunesidir adeta?

Mondros Mütarekesi sonucunda başlayan Anadolu işgali, özellikle Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'e ayak basmasıyla farklı bir hal aldı. Batı Anadolu'da yeniden büyük bir Yunanistan hayali (Megalo İdea) İngilizlerin desteği ile devam eden bir işgal sürecini de beraberinde getirdi. İşgal ettikleri bölgelerde katliamlar gerçekleştirmeyi kendine gaye edinen bu Yunan ilerleyişi, tarif edilemez acıları da beraberinde

getirdi. İşte tarif edilemeyen bir acı olay da Temmuz 1922'de bizim bölgemizde Tavşanlı'nın yaklaşık 15 km uzağında bulunan Derbent Köyü'nde gerçekleşti.

Milli Mücadele'nin son dönemleridir. Sakarya Meydan Muharebesinden sonra Türk ordusu düşmana son darbeyi indirmek için hazırlıklarını yapmaktadır. Büyük Taarruz (30 Ağustos 1922) öncesi Yunanlılar da nu bölgede eskisi kadar kendilerini güvende hissetmemektedir. Yine bölgemizde altın harflerle yazılmış olan **Emet Cevizdere Zaferi** de (24 Nisan 1922) Yunan işgal kuvvetlerini çok zor durumda bırakmıştır. Tavşanlı ve köyle-rine mensup Milli Mücadele yan-lısı çeteler de Yunan birliklerine karşı vur kaç taktiği düzenleyerek onlara ağır kayıplar verdirmenin yollarını aramaktadır.

Eyüp Efe

İşte bu çetelerden biri de Kabakçı Salih Efe ve kendisine bağlı birliklerdir. Kabakçı Salih Efe ve arkadaşları, Köse Kalfa yolu üzerinden Keles'e gidecek olan bir Yunan birliğine karşı pusu hazırlığı yapmış ve Yunan taburunu beklemeye başlamışlardır. Ancak Yunan birliği pusu ihtimaline karşı güzergahı hızlıca daha erken bir sürede geçmiştir. Kabakçı ve arkadaşlarının bekledikleri bu fırsat kaçsa da başka bir fırsat kendi ayaklarına gelmiştir. Yunan birliklerinin Tavşanlı komutanı Binbaşı Zamanist'in ve özel korumalarının Eşenköyü civarında olduğu bilgisi çeteye ulaşmıştır. Hemen harekete geçen Kabakçı Salih Efe burada Yunan Komutan Zamanist'e bir pusu kurmuştur. Pusuda en büyük hamle Derbentli Bombacı Eyüp tarafından gerçekleştirilmiştir. Komutanın bulunduğu yere doğru gizlice yaklaşan Bombacı Eyüp, el bombası atmış, ardında bir çatışma yaşanmış ve Binbaşı Zamanist ve beraberindekiler öldürülmüştür. Ardından da bu kişiler Eşen Köyünde bulunan bir kuyuya atılmıştır.

Binbaşı Zamanist'in öldürüldüğü bilgisi Yunan taburuna kısa sürede ulaşmıştır. Bunun üzerine Yunan askeri birliği hemen harekete geçerek olayı ayrıntılarıyla araştırmış bombayı

atan kişinin Derbentli Bombacı Eyüp olduğunu öğrenmişlerdir.

Bu bilgi Derbent Köyü'ne de ulaşmış olmalı ki Derbentliler köylerini terkedip civar yerlerde saklanma ihtiyacı hissetmişlerdir. Çünkü zalim Yunan ordusunun kendi köylerini yakma ve köydekilere zarar verme ihtimali vardır. Ancak köydeki bazı kişiler ise köyde kalmayı tercih etmiştir. Bunlar köyün imamı, köyün yaşlıları ve iyi konuşan kişileridir. Özellikle köye herhangi bir zarar gelmemesi için bekleme kararı alan bu kişilerin içinde bir de çocuk vardır. Benim dedemin abisi de olan bu çocuk; bazı rivayetlerde 9, bazı rivayetlerde ise 11 yaşında olan Ülfet isminde bir erkek çocuktur. Ülfet, olay esnasında babası Koca Ömer'in yanında köyde kalmak istemiş, annesi ve küçük kardeşiyle birlikte köyü terk etmemiştir.

İşte dram bundan sonra başlamaktadır. Komutanlarının intikamını tüm köyden almak isteyen Yunan ordusu köye gelir. Köyde kimseyi bulamaz. Köyde kalan 16 kişiyle karşılaşır. Yunan askerleri Bombacı Eyüp'ü, nerede saklandığını, ailesini sorarlar. Ama köyde kalan kişiler konuyla ilgili herhangi bir bilgi vermez. Bunun üzerine düşman o gerçek yüzünü bir kez daha gösterecektir. Bu on altı insanı içlerindeki o küçük Ülfet olduğu halde Bombacı Eyüp'ün evi zanttikleri Böceklerin evine zorla doldururlar. Evin etrafına da yarıcı bir madde serpip ahşap evi ateşe verirler. Evet **“küçük bir böceği dahi yakarak öldürmemiz bize men edilmişken”** Yunan

askerleri çok değil bundan yaklaşık 90 yıl evvel 16 bedeni diri diri yakmaktan bir an olsun geri durmamıştır. Burada sözü dedem Koca Osman'a bırakmak isterim. Yaşlı gözlerle anlatırdı daha sonra öğrendiği bu bilgileri.

Dedem Koca Osman, o zaman henüz üçü dört yaşlarındadır ve annesiyle birlikte dağa kaçanlardandır. Dedemin babası Koca Ömer ile dedemin kardeşi Ülfet köyde kalmışlardır. Koca Ömer, Yunanlılar köye gelince olacıklardan durumu sezmiş olmalı ki oğlu Ülfet'in en azından kurtulması için şöyle bir teklif yapar Yunanlı askerlere. **“Evde tütün var içmek isterseniz, oğlum onu size bir koşu getirsin”** der. Yunanlılar bu teklifi kabul eder, Ülfet bir koşu tütün almaya gider. Babanın arzusu başkadır aslında, geri gelmesin, kaçsın gitsin gözbebeği oğlu diye düşünür. Ama o saf yürekle oğul Ülfet, evlerine gider, tütünü bulur ve hemen geri getirir babasına. Baba Koca Ömer, oğlu Ülfet'i tekrar karşısında görünce çok üzülür. **“Ah oğul der, neden getirdin tütünü, kaçıp gitseydin ya...”** Ama olan olmuş Ülfet geri gelmiştir. Ve Yunanlılar çocuk yaşlı demeden o on altı yiğit bedeni atarlar Böceklerin ahşap evine. Ve ateşe verirler.... 18 Temmuz 1922. On altı beden; cayır cayır yanar evle birlikte. Kelimeler burada kifayetsiz kalır. O dehşetli an, nasıl anlatılır ki zira? İşte rahmetli dedem, hikâyenin bu anı gelince durur, gözlerindeki yaşlı siler ve hıçkırıklara boğulan sesiyle: **“Oğlum ne acılar çekti bu topraklar, nolur sahip çıkın”** derdi.

Köylüler uzaktan görürler bir evin yandığını. Tabii nerden bilecekler ki evin içinde sevdiklerinin de olduğunu. Bir müddet sonra Yunanlılar köyden çekilince acı gerçek kendini gösterir. Köylüler yanan evin yanına gelince manzara karşısında irkilmişlerdir, yanmış küle dönmüş bedenleri görünce. Yangın sönmüşse de kalplerdeki yangın bir daha hiç sönmeyecektir. Çünkü tarifi mümkün olmayan bir durum vardır ortada. Küle dönmüş bedenler vardır. Bir de tarif edilemez bir acı, ama elden ne gelirdi ki? Aranmaz kefen bezi, ne de olsa onlar artık şehittirler. Tabut ise bulunamaz. Zira 16 tabut küçük bir köyde nasıl bulunsun ki? Hemen başka evlerin kapıları sökülür, cesetler kapıların üstüne yerleştirilir ve bugün şehitlik diye anılan bölgeye bu cansız bedenler defnedilir. Sahi baba ile oğula ne oldu dersiniz...? Baba ile oğlun cesetleri birbirlerine sıkıca sarılmış olarak bulunur. Oğul Ülfet çok korkmasın diye sıkı sıkı tutmuştur babası Koca Ömer. Bu yüzden baba ile oğlun vücutlarının birbirine değdiği bölümler yanmamış diğer tüm bölümler ise adeta kömüre dönüşmüştür. Beraber defnedilmiştir bu iki beden.

Bu manzara karşısında nasıl sızlamasın ki vicdanlar, ya bu manzarayı görünce anne ne demiş, ne hissetmiştir acaba? Bu zor sorunun cevabı hiçbir zaman verilemeyecektir sanırım.

Bu yaşanan dramda bir mükâfat da bahşeder Hazreti Allah... Yunanlıların köye gelme ihtimaline karşı köy terk edilirken

bir doğum hadisesi vuku bulur. Burgulular diye bilinen ailenin gelini hamiledir. Köyden kaçışın verdiği telaştan olsa gerek genç hanım köyün az ilerisinde sancılanır ve zor bir doğum yaparak bir erkek çocuk dünyaya getirir. Getirir getirmesine de bebeği bırakmasını ister büyükler. Zira bebek bu, ağlayacaktır; ağlayınca da saklandıkları yer belli olacaktır. Annenin tüm ısrarlarına rağmen bebek orada bırakılır. Oğul ile imtihan olmak. Ne ağır bir imtihandır gerçekten. Bu sefer anne kalmak istemiştir yeni doğan bebeğinin yanında. Ama yine itiraz eder büyükler, kabul etmezler bu teklifi de. Bebek orada kundağa sarılır ve bırakılır. Birkaç gün sonra Yunanlıların köyü terk etmesinden sonra köylüler köylerine dönerken anne ısrarla bebeğinin olduğu bölgeye gitmek ister. Ne de olsa anne yüreği. Belki bir ümit, yaşıyordur oğlu. Yaşamıyorsa da cansız bedenine son kez sarılmaktır arzusu. Anne, bebeğinin yanına geldiğinde inanamaz gözlerine, oğlu orada kundaklandığı gibi durmakta, başparmağını emmektedir. Hemen alır çocuğunu, emzirir, karnını doyurur. Allah, çocuk Ülfet'i köyden almıştır ama daha sonra Ramazan ismi verilen bu bebeği köye bahsetmiştir. Ramazan sağlıklı bir genç delikanlı olacaktır çok sonra. Sadece başparmağı diğer başparmağına göre biraz daha kısa kalmıştır o kadar. Çünkü annesi yokken tek başına kalmışken hep başparmağını yalamış ve bu yüzden başparmağı diğer parmaklarına göre kısa kalmıştır. O bebek yani Ramazan DEMİRALP geçen senelerde seksen

yaşlarında vefat etti. Olay içinde olay; sır içinde sır... Bu sırrı bir tek Allah bilecektir.

Bu acı hadise köylülerin hafızasından hiç çıkmamıştır. Köy halkı bayram arifelerinde ikinci namazı sonrası "Şehitlikte" toplanır, burada Kur'an okunur, dualar ederek o aziz şehitlerin ruhlarını bir kez daha yad ederlerdi. Ancak köyden kente geçişle birlikte köyün nüfusunun azalması, genç nüfusun konuyla ilgisini de azaltmış, bir müddet sonra da bu önemli hadise unutulmaya yüz tutmuştur.

Yine Tavşanlı halkı da konuya gerçek anlamda sahip çıkamamış, hadiseden uzak kalmıştır. Konuyla ilgili ilk ciddi yazı 19 Temmuz 1982 tarihinde Bizim Tavşanlı Gazetesinde "**Bundan 60 yıl önce Yunan işgali Kuvvetleri Tavşanlı'ya bağlı Derbent Köyünde 17 vatandaşı-mızı diri diri yaktı.**" yazısı ile gündeme gelmiştir. Bu yazı sonrasında uzun yıllar köy muhtarlığı yapmış olan Sayın Emin Akdoğan ile yine uzun yıllar Tavşanlı Yazı İşleri Müdürlüğü yapmış olan Sayın Mehmet Kocaman'ın resmi girişimle-

ri, olayı Tavşanlı kamuoyunda daha da tanıtmış oldu. Rahmetli Fevzi Coşgun ve gazeteci Sayın Bülent Alpagut'un yazıları da konunun önemine dair ciddi eserler teşkil etti. Tüm yaşanan olayların daha tafsilatlı bilgisi ise sözlü tarih çalışması şeklinde Derbentli Diş Hekimi Recep Aydoğdu tarafından kaleme alındı ve "İstiklal Harbinde Derbent Köyü" şeklinde makaleleştirildi.

Burayı Kütahya'ya tanıtmamızın ve gelecek nesillere aktarmamızın en önemli yöntemi ise yakılan bu evin bir etnografya müzesi şeklinde restoresinin gerçekleştirilmesi ve buraya bir anıtın dikilerek resmi törenler için ev sahipliğinin yapılması olacaktı. Bunun için Derbentliler tarafından önce şehit torunu Cemal Altındağ ve köy muhtarı Ahmet Uludağ başkanlığında "**Tavşanlı Havalisi ve Derbent Şehitleri Derneği**" (TAVDER) isminde bir dernek kuruldu. Ardından da Böcekler ailesinden Ayhan Ceylan ve mirasçılarına ait olan yakılan bu ev, bağışlanarak Kütahya İl Özel İdaresi'ne verildi. Gerek

Müze

anıtın yapımı gerekse de ev restorasyonu için Ak Parti İlçe Teşkilatının özellikle de Sayın Mümtaz Serdaroğlu'nun ve İl Genel Meclisi üyesi Sayın Ramazan Aydemir'in özel bir gayreti oldu. Tavşanlı Kaymakamı Sayın Numan Hatipoğlu ve Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanı Sayın Mustafa Aksu'nun da destek vermesi ile köyün girişine dikilmesi hedeflenen **“Derbent Şehitleri Anıtı”** yapımına böylelikle başlandı.

Yapılacak anıtın tasarımında ise yine Tavşanlılı kişileri görmek bizleri ziyadesiyle memnun etmiştir. Mimar Sayın Büşra Serdaroğlu ile heykeltıraş Sayın Nuri Öziğdeci'nin çalışmaları,

Nuri Fırat

Dumlupınar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde üç boyutlu projeye dönüşmüş ve anıtın yapımı bu şekilde tamamlanmıştır. Özellikle de Nuri Bey, taslak olarak hazırladığı ceviz ağacına yaptığı eseri hazırlarken ***babasıyla kucak kucğa***

yanan *Ülfet*'ten çok etkilendiğini belirterek oradaki hüznü yansıtmaya çalıştığını her fırsatta dile getirmiştir.

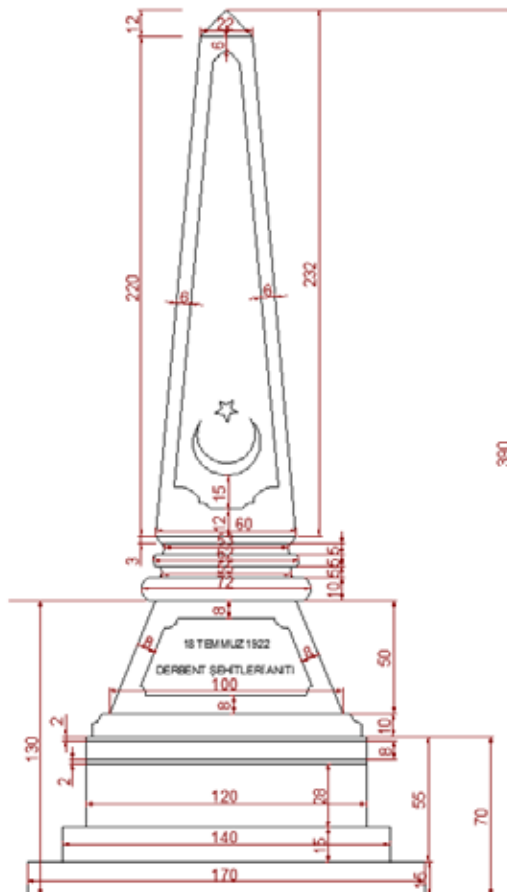
Bundan sonraki en büyük hedef; özellikle lise eğitimi alan öğrencilerin bölgeyi gezmesinin gerçekleştirilmesi ve bu olaylardan onların ders çıkarmalarının sağlanması olmalıdır. Böylelikle unutulmaya yüz tutmuş bu hadisenin nesilden nesile hafızalarda yer etmesi daha kolay olacaktır.

Son sözü tarihçi yazar Kadir Mısıroğlu'na bırakmak istiyorum. “Yunan Mezalimi” ismini taşıyan eserinin girişine genç nesle hitaben yazar şu notu düşmüştür:

“Bunlar kuru birer hikâye değil, günümüze ışık tutacak birer ibret levhalarıdır. Oku, düşün ve ibret al..! Çünkü büyük ve muazzam Türkiye’yi sen kuracaksın. Ne demişti İstiklal Şairi Mehmet Akif:

Sahipsiz olan memleketin batması haktır

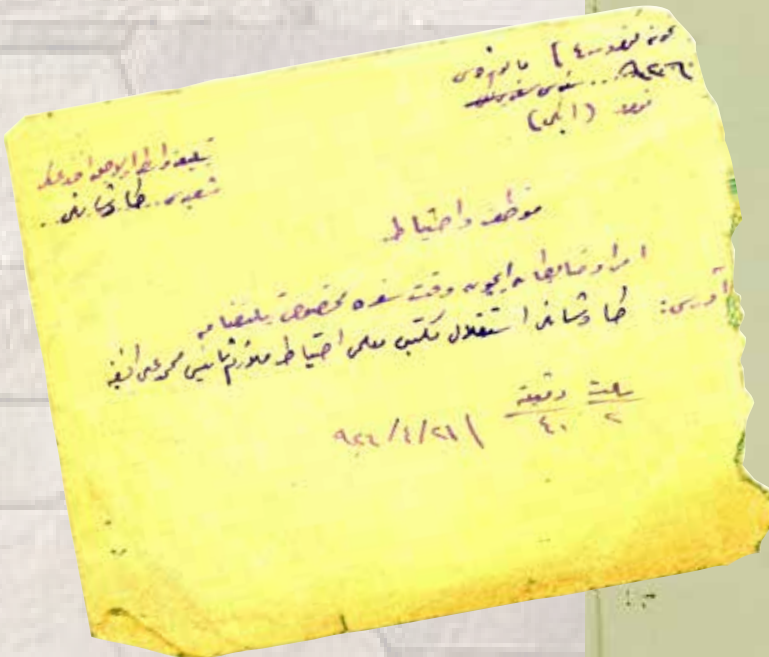
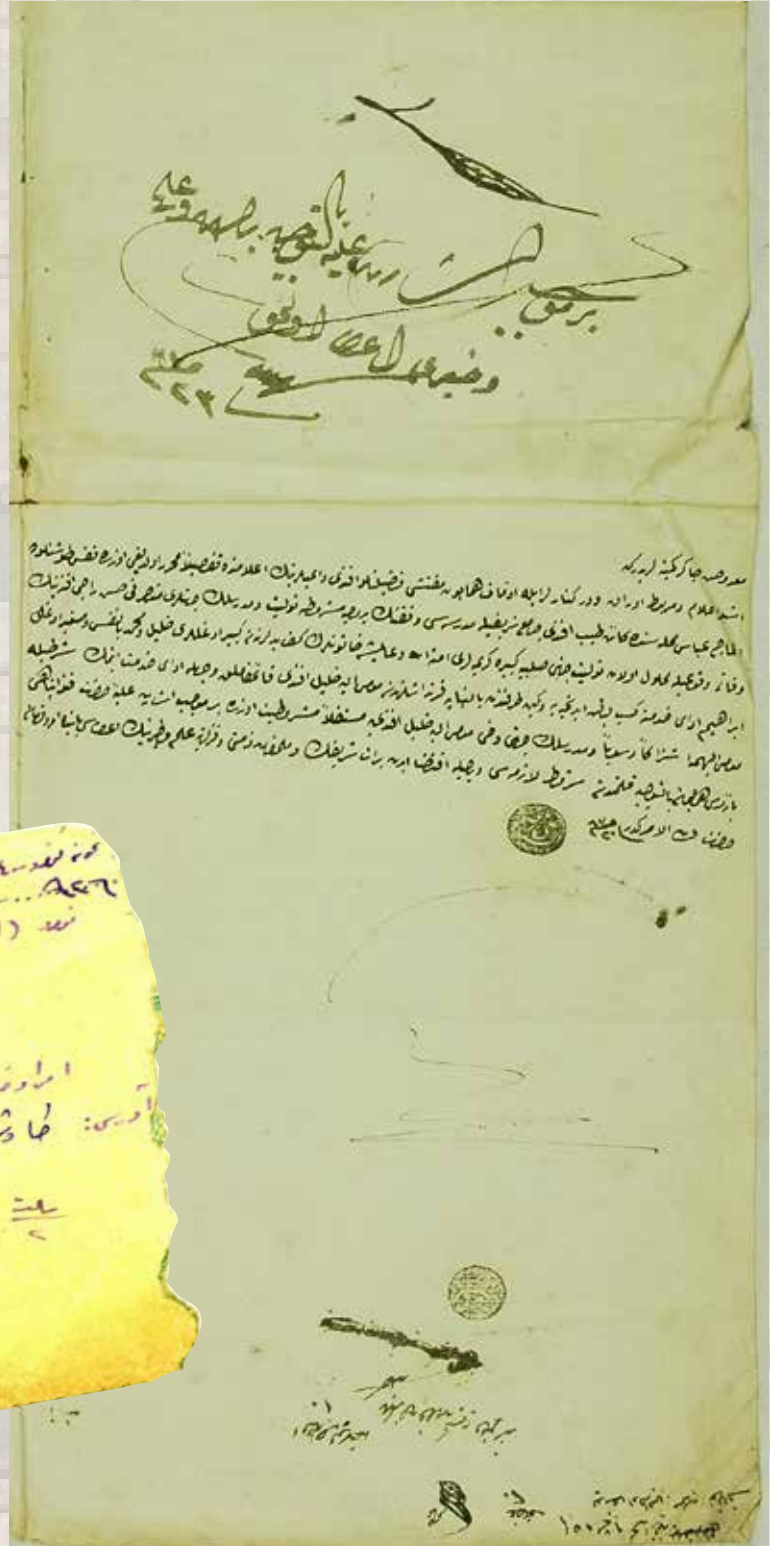
Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır.

Derbent Şehitleri Anıtı

Arşiv Odası

Ömer Faruk DİNÇEL / Tarih Öğretmeni

Ömer Faruk DİNÇEL

Tarih Öğretmeni

(BELGE-1)

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 1851 Yılına ait bu belge, Tavşanlı'daki Tayyip Efendi Cami vakfı ve medresesi ile ilgilidir.

Tavşanlı'da Hacı Abbas Mahallesinde bulunan Tayyip Efendi Cami şerifi, medresesi ve vakfının yöneticiliğini yapan Hasan Raci Efendi'nin vefat etmesiyle bu hizmetlerin; kızları Emine ve Ayşe'nin oğulları Halil, Mehmet ve küçük oğlu İbrahim arasından en büyük oğulları Halil tarafından yürütülmesi ve müderrisliğin ona verilmesini konu alır.

Belgenin okunuşu:

Ma'rûz-ı çâkeri kemîneleridir ki

*İşbu i'lâm ve merbut evrâk ve derkenârlar ile evkâf-ı hümayûn müfettişi faziletli efendi dâîlerinin i'lâmında tafsilâtla muharrer olduğu üzre nefsi Tavşanlı'da el-hac Abbas mahallesinde kâin **Tayyib Efendi Câmi'** şerifiyle medresesi vakfının ber vechi meşrûha tevliyet ve müderrislik cihetleri mutasarrıfı Hasan Raci Efendi'nin vefâtı vuku'uyla mahlûl olan tevliyet ciheti sulbiye kebîre kerîmeleri Emine ve Ayşe Hatunların keffi yedlerinden kebîr oğulları Halil ve Mehmed bâ nefis ve sağır oğlu İbrahim edâyı hıdmete kesbi liyâkat idinceye değin tarafından bi-n nihâye karındaşlarından mûma ileyh Halil Efendi kâimmakamlık vechle edây-ı hıdmet itmek şartıyla mûma ileyhi-me iştirâken ve sa'yen ve müderrislik ciheti dahî mûma ileyh Halil Efendi'ye müstakilen meşrûtiyet üzre ber müceb işâret-i aliyye-i hazreti fütüvvât-penâhî bâ emri hümayûna bit-tevcih kılınmadan şurût-ı lâzimesi derciyle iktizâ iden berât-ı şerifin ve mülhakat zimmeti defterine ilm ü haberinin i'tâsî bâbında emr ü fermân hazreti men lehül emrindir. 20.. 1267 Mühür.*

(BELGE-2)

Özel arşivimde bulunan 1926 yılına ait aşağıdaki bu belge; Tavşanlı'da İstiklal Mektebi Muallimi yedek teğmen Mehmet Ali Efendi'ye gönderilen bir çağrı pusulasıdır.

Vesikanın okunuşu:

Senesi: (1)926

Numro: 2

Tebliğe vasıta olacak Ahz-ı asker Şubesi: Tavşanlı

Muvazzaf ve ihtiyat

Ümerâ ve Zabitân için vakt-i sefere mahsus talimatnâme

Adresi: Tavşanlı İstiklâl Mektebi Muallimi İhtiyat-ı Mülâzım-ı sâni Mehmed Ali Efendi'ye.

Saat: 2

Dakika: 40

Tarih: 21/4/1926